לציונות–לסוציאליזם–לאחוות עמים

יום ו', י"ח בתמוז תשמ"ו, 25 ביולי 1986 / שנה מ"ד מס' 13097 / המחיר 1.10 שקל כולל מע"מ

ארה"ב: הפגישה — מאורע היסטורי

מאת זאב בליצר. כתב „על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. – ארצות־הברית תיארה אמש את הפגישה בין פרס למלך חסן כ„מאמץ היסטורי בעל ערך". דובר מחלקת המדינה אמר: „אף אחד לא סבר מעולם, כי עשיית שלום במזרח־התיכון תהיה קלה, וגם ארצות־הברית לא מצפה לשום פריצת דרך דרמטית בסיבוב זה, או שכל הבעיות ייפתרו בשני ימי פגישות".

הדובר ברנארד קאלב הדגיש את בטחונה של ארצות הברית, שרק באמצעות משא־ומתן ישיר יוכל להיפתר הסכסוך, והעתיר שבחים על המלך חסן ועל ראש־הממשלה פרס על יוזמתם לקיום הדיאלוג ביניהם.

קאלב הביע את התקווה, שמגעים בין מנהיגי ערב וישראל יהפכו לשיגרה. הוא אישר, כי ארה"ב היתה בתמונה עוד לפני הפגישה והביע את תמיכתה בה.

בשדרים ששיגר אתמול למנהיגי מדינות ערב ובהם קריאה לפיסגה ערבית

חסן מסביר מדיניותו: מול פתיחות ערבית לא תוכל ישראל להתמיד בלאווים שלה

חסן משוכנע כי דו־שיח ישיר עם ישראל יכפה עליה לפתוח בשיחות על בסיס תוכנית פאז ולא תוכל להתעקש על סרוב לפנות השטחים וסרוב לדבר עם אש"ף ● שרי ממשלת מרוקו התכנסו אתמול לסיכום המפגש בהרגשת תיסכול מסויימת על כי פרס, שכונה באיפראן „קמצן", לא ויתר על כלום ● עם זאת התחושה היא כי לטווח ארוך יהיו למיפגש ההיסטורי תוצאות וכי ישראל תצטרך לשנות צורת ההידברות שלה עם הערבים

מאת ארנון יפה. כתב „על המשמר" בצרפת

פאריס. — מלך מרוקו חסן השני מסביר בשדרים ששיגר אתמול בידי שליחים לבירות ערב את מדיניות הפתיחות שלו, המושתתת על דו־שיח ישיר עם ישראל ומפגש עם ראשי ממשלת ישראל, באומרו כי זהו צעד שיכפה על ישראל לפתוח בשיחות על בסיס תוכנית פאז.

(המשך בעמוד 2)

עקרון המשך ההידברות נקבע בין פרס לחסן

בירושלים אומרים כי הביקור הצליח מעבר לציפיות ● מתברר כי על פירסום הודעה משותפת עמדה דווקא מרוקו אחרי שפרס דחה שני משפטים — על פינוי השטחים ואש"ף — בנוסח המקורי ● בוש עשוי לשלב ביקור במרוקו במסעו

מבט נוסף אל הפיסגה — שבת מנהיגים יחד

פרס וחסן בארמון איפראן (צילום: נתי, לע"מ)

מאת דליה שחורי, הכתבת המדינית של „על המשמר"

מקורבים לראש הממשלה שמעון פרס אמרו אתמול, עם שובו ממרוקו, כי בין פרס והמלך חסן נקבע עקרון המשך ההידברות, וכי אין להם ספק, שלשיחות אלה תהיה השפעה חיובית על תהליך השלום. להערכת המקורבים עשוי הביקור במרוקו להשפיע במיוחד על קירום היחסים עם מצרים.

בהקשר זה צויין, לקראת בואו של סגן נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש לביקור בישראל ביום א' הקרוב, כי יש כוונה לקדם את תהליך השלום גם בזמן ביקור בוש. נבדקת האפשרות, כי לאחר ביקורו בישראל, מצרים וירדן, ייצא בוש גם למרוקו.

דיווח לשמיר

ראש־הממשלה ייפגש הבוקר עם ממלא־מקומו ושר החוץ

(המשך בעמוד 2)

פרוטוקול של פסק־דין שנתן השופט חריש תוקן, כנראה, במפתיע

פסק־הדין ניתן תשעה ימים לאחר שחריש נכנס לתפקיד היועץ המשפטי, בתיק שייצג עו"ד גולדנברג ● התיקון נעשה במועד מתן פסה"ד והוקדם מה־9.6 ל־1.6

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

פרוטוקול של פסק־דין, שנתן היועץ המשפטי לממשלה, השופט יוסף חריש, תשעה ימים לאחר שמונה לתפקיד היועץ המשפטי, תוקן כנראה באופן מפתיע. התיקון בוצע לאחר שנתברר למשרד המשפטים כי גורמים שונים מגלים עניין בפסק־דין שניתן ע"י

(המשך בעמוד 9)

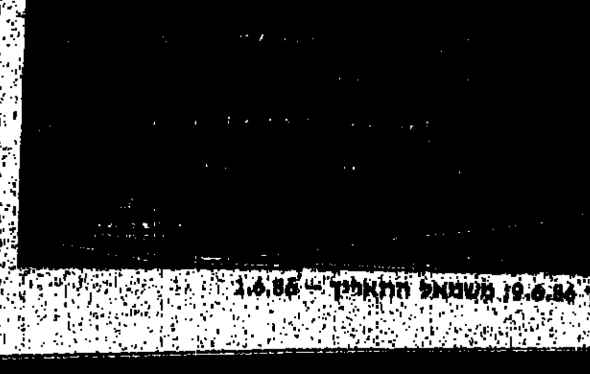

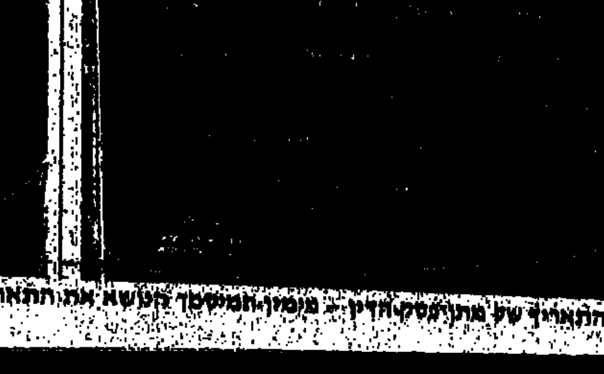

תיקון התאריך של מתן פסק־הדין – מימין המסמך הנושא את התאריך 19.6.84, משמאל התאריך — 1.6.86

הפיגוע ביריחו — 3 פצועים קשה ● עמוד 3

פצוע הפיגוע מועבר לביה"ח. (צילום: הררי)

שריד יחזיק בתיק המשפטים ● עמוד 3

מודעי: ריח בחירות עולה באפי ● עמוד 3

27 מושבים יפרשו מאירגון הקניות ● עמוד 28

שיעור האבטלה הגיע ל־8% ● עמוד 28

בני משפחת דמיאניוק אצל „איוון" ● עמוד 4

גדלו ההכנסות ממיסים ● עמוד 4

דו"ח מבקר עיריית בת־ים ● עמוד 28

ההודעה המשותפת — נוסח רשמי ● עמוד 2

מרבאט לאיפראן

יממה בלבד לאחר שהשיחות בין ראש־הליגה הערבית לראש־ממשלת ישראל הסתיימו בהודעה משותפת, שבה מודגש ההכרח לפרוץ דרכים להגיע לשלום בר־קיימא במזרח התיכון, השתלטה על דעת הקהל מין רוח נכאים, והמילה „כישלון" צוברת לה תאוצה. קומץ של מומחים לענייני ערב מן האוניברסיטאות, מבודד כמעט לגמרי בטיעוניו, המייחסים למיפגש באיפראן חשיבות תפניתית מכרעת; הציון הכולל שמעניקים אמצעי התיקשורת לאירוע הוא „חלש", ואף פחות מכך. דובר הצד המרוקני מאשים: כי פרס נתגלה כנוקשה מעל לצפוי. אצלנו נורסים המסתייגים, ולא רק בצידה הימני של המפה הפוליטית, כי ממילא מרוקו אינה יכולה לספק לישראל שום סחורה שתקדם את השלום: אין לה גבול משותף ואין היא דוברת בשם הפלשתינים, ולכן כל המפגש הזה, בטל זמנו וקורבנו.

ביקורות, הסתייגויות ונימות האכזבה הללו כנות ואף קולעות. אך הן מחמיצות את העיקר, והעיקר הוא הצטרפותה המפומבית והרשמית של מדינה ערבית נוספת לתהליך ההידברות המדינית עם ישראל, שתחילתו בהתחייבות לזנוח את המלחמה כדרך לפתרון הסיכסוך. דבר זה היה לפתע קל וכאילו חסר־ערך בעינינו. כמעט מובן מאליו, שלא כדאי למענו לא רק לוותר על כלום, אלא אולי אפילו לא כדאי לבזבז דלק על טיסה לראבאט – אותה ראבאט, שבה החליטה לפני למעלה מעשור ועידת פיסגה בינערבית גדולה שלא יהיה שום משא־ומתן עם ישראל, ושלא תהיה הכרה בה ושלא יהיה שלום איתה. הבה נשאל את עצמנו מה נותר היום מהחלטות אלו, כאשר מלך מרוקו מסביר לעמו ולמנהיגים ערביים האחרים, המגנים אותו אך אינם מעזים להתנתק ממנו, שאין בעצם שום מניע מהותי לנהל משא־ומתן ישיר, המבוסס על הכרה מדינית, עם ראש־ממשלת ישראל, שריו ויועציו המרחק בין ראבאט לאיפראן הוא כבין לילה ליום. ובתוך חודשים אחדים עשוי גם להתברר, כי הפער בין „תוכנית פאז" המקורית לבין פרשנויותיה כנקודת מוצא לתהליך המדיני גם הוא מתרחב והולך.

שטות גמורה היא להניח, כי מלך מרוקו נפגש עם פרס כדי לשאת חן בעיני וואשינגטון או להבדיל, כדי לקבל מפרס הסכמה למדינה פלשתינית או לנסיגה מלאה מן השטחים. חסן ידע בדיוק מה הן גבולות ה„כן" וה„לא" של ראש־ממשלת ישראל; למרות זאת הסתכן ופתח ביוזמה חדשה, ואף צעד בה כיברת דרך רבה, עד כדי חתימה על מסמך משותף. מדוע, כמו סאדאת בשעתו, כך גם חסן היום מודע להשפעה האדירה שיש למחוות של הכרה ושלום על עיצובה של דעת הקהל בארץ, ובמיוחד, במקרהו של חסן, על עמדותיהם של יוצאי מרוקו, עדה רבת־עוצמה, שדבקה בהם בעבר התווית של ניצויות בלתי־מתפשרת. בכוונתו המפומבית להסיר את החרם מהכרח בישראל מכין חסן לשלום תשתית עמוקה בנפשם של הישראלים החשדניים מטבעם. בעיניו של מלך מרוקו הנבון, הפסיכולוגיה היא עדיין מאוח שלושה רבעים מן הבעייה, ובהגיע שהיא תנוצת השאה יהיה קל במאבק זה, להסרת המחיצות של איבה, פחד ושינאה, חסן כבר תרם בימים האחרונים את תרומתו המכרעת, שהשפעתה תורגש לאורך זמן.

המפגש באיפראן לא נכשל, אך שנוח היום למי שאומר כך ולמי שמפזר זאת, להפך, בנסיבות הנתונות היה זה הניצחון המירבי של האנשים המעורבים בכך, ושל ניצני השלום בכלל.

[על המשמר]

המשטרה ממליצה להעמיד ראשי ק. ארבע ויש"ע לדין

מאת יצחק שור, כתב „על המשמר"

המשטרה המליצה לפני הפרקליטות, להעמיד לדין את ראש מועצת יש"ע, עתניאל שנלר, ואת ראש מועצת קריית ארבע שלום ואך, בשל מעורבותם בהתקפה על חברי הכנסת שהיו בדרכם לכנס „שלום עכשיו" בחברון לפני שלושה חודשים.

את הידיעה מסר יוסי שריד, בעקבות מכתב שקיבל משר המשטרה חיים ברלב, לאחר שהגיש תלונה למשטרה.

כזכור, אירעה ההתפרעות שעה שמתנחלים הקימו מחסומי דרכים וניסו למנוע מאישי „שלום עכשיו" לקיים כינוס בחברון, כתגובה על כינוסה של ועידת התחיה במקום.

מוטות מתכת לקיבוע עמוד השידרה ב„מאיר"

מאת יוסף שמי, כתב „על המשמר"

בבית החולים „מאיר" של קופ"ח משתמשים מזה כמה שבועות בשיטה חדשה לניתוחי עקמת, המושתתת על הכנסת מוטות מתכת לשם קיבוע עמוד השידרה הנגוע בעקמת (סקוליוזיס).

הניתוח, הנמשך 3־5 שעות, אינו מצריך חגורות קשיחות או גבס לייצב עמוד השידרה אחרי הניתוח. המנותח עוזב את בית החולים תוך שבוע עד עשרה ימים, ובמקרה של ילדים, יכולים לחזור לספסל הלימודים כשבועיים — שלושה אחרי הניתוח.

השיטה טובה גם במקרים אחרים כגון שברים בעמוד השידרה או בקיבוע חוליות.

ד"ר ראובן גיבשטיין ממחלקת האורטופדיה של „מאיר", אשר השתלם בשיטה באחד מבתי החולים של מיאמי, ארה"ב, אמר כי בשיטה החדשה יש פחות סיכונים של גרימת שיתוק תוך כדי ניתוח.

לרשות המחלקה מתקן המספק נתונים על נזק הנגרם לחוט השידרה בעת הניתוח.

התפטר מנכ"ל אירגון הקניות של מושבי הצפון

מאת יוסף גלילי, כתב „על המשמר"

מנכ"ל ארגון הקניות של מושבי הצפון, אברהם בן מאיר, הודיע אמש על החלטתו לפרוש מתפקידו.

במכתב ששיגר ל־3000 משפחות המושבים המאוגדים בארגון הוא הבהיר, שהסיבות להתפטרותו נעוצות ב„מצב השורר כיום במושבים ובמשק הישראלי בכלל, שנקלע לקשיים פיננסיים וכלכליים, אשר נגרמו ע"י הריבית הרצחנית הנגבית כיום במשק. אף ענף לא יכול להתקיים בתנאים אלה".

הנהלת הארגון תבחר בימים הקרובים מנהל שיתמקד בבעיות הפנים של הארגון, המקיף 50 מושבים בחבל התענך, ברמת הגולן ובעמק יזרעאל, החייבים 180 מיליון דולר, שלהם ערב ארגון הקניות של מושבי הצפון. כושר היצור שלהם הוא 240 מיליון דולר.

ההסתדרות ביטלה הסכם העבודה עם קבלני הנקיון

מאת כתבנו לענייני עבודה

המזכיר הארצי של איגוד עובדי הנקיון, הרב גרשום הרפנס, הודיע אתמול ליו"ר הארגון הארצי של קבלני הנקיון, כי ההסתדרות מבטלת את הסכם העבודה הקיים, משום שאיגוד הקבלנים מסרב לנהל מו"מ בתום־לב על חידוש ההסכם הקיים, שתוקפו פג לפני כ־6 שנים.

הרפנס הסביר אמש, כי המשמעות המעשית של ביטול ההסכם היא שקבלנים חברי הארגון לא יוכלו להשתתף במכרזים, שאחד מהתנאים שלהם הוא קיומו של הסכם עבודה קיבוצי. הרפנס גינה את לשכת התיאום של האירגונים הכלכליים, משום שהיא מעניקה חסות לאירגון מעסיקים המתחמק זה שש שנים מחידוש הסכם העבודה ומונע מעובדיו שכר הוגן ופנסיה מקיפה.

גוראל אינו מתרגש מהאולטימטום הדתי

מאת ירון זליג, כתב „על המשמר" בחיפה

ראש עיריית חיפה אריה גוראל לא התרגש ממיכתב האולטימטום ששלחו אליו לפני כשבוע חברי החזית הדתית המאוחדת בקואליציה העירונית ובו איום לפרוש מהקואליציה אם העירייה לא תנקוט צעדים ממשיים נגד השחיקה שחלה לטענתם בסטטוס־קוו הדתי.

במיכתב ששלח גוראל לחברי הר"ם בתחילת השבוע הוא דוחה למעשה את האולטימטום שהציבה הר"ם ומציין, כי כבר התקיימה פגישה ממושכת עמם, בה נידון הנושא וסוכמו הפרטים הדורשים טיפול.

האיגודים מתארגנים למאבק להעלאת שכר המינימום

הוחלט על הקמת מטה מאבק שינקוט צעדים אם לא יושג הסכם עד סוף החודש ● הברפלד למעסיקים: איך אתם יכולים לישון בשקט כשעובדים כה רבים משתכרים 350 ש"ח?

מאת כתבנו לענייני עבודה

בפגישה של ראשי האיגודים המקצועיים במגזר התעשייתי שהתקיימה אתמול בראשות יו"ר האגף לאיגוד מקצועי, חיים הברפלד, הוחלט על הקמת מטה מאבק מקצועי שינקוט צעדי חכנה לקראת אפשרות של מאבק נרחב, אם עד סוף החודש לא יושג הסכם שכר מינימום חדש.

בישיבה שהתקיימה שלשום בירושלים במסגרת ועדת השרים לעניין זה, בהשתתפות קיסר, נסים וראשי לשכת התיאום של האירגונים הכלכליים, שאל הברפלד את המעסיקים: איך אתם מסוגלים לישון בשקט בלילה כאשר עובדים כה רבים משתכרים כ־350 ש"ח? ההסתדרות תובעת שכר מינימום בגובה של 500 ש"ח, המתקרב ל־50 אחוז מהשכר הממוצע במשק.

הברפלד הבהיר אתמול בפגישה, כי אין בכוונת ההסתדרות להכריז על שביתה כללית במשק וכי יימשכו המאמצים להגיע להסכם מסגרת. בפגישה גם נדונה הצעה לקבוע תוספת שכר אחידה בשקלים, ולא באחוזים, לכל העובדים במגזר העסקי־פרטי.

ראשי האיגודים המקצועיים ייכנסו כבר בימים הקרובים את המזכירויות הארציות. לדעתם, כל מאבק שתנקוט ההסתדרות להעלאת שכר מינימום יזכה לתמיכה חזקה בקרב ציבור העובדים ומוצדק לו.

מפיצי הסרטים יחרימו את פסטיבל הקולנוע בחיפה

במחאה על ש„העירייה אינה עושה די כדי להתגבר על התחנות בכבלים" ● מזכיר העירייה: אתם כורתים את הענף שממנו פרנסתכם

מאת ירון זליג, כתב „על המשמר" בחיפה

„לצערי הרב החלטתם כנראה להפוך את פסטיבל הסרטים הבינלאומי בחיפה לבן ערובה במאבקכם הלגיטימי לכשעצמו. אנו מתפלאים על דרך זו, מה גם שהפסטיבל מיועד לעורר את הציבור ולקרבו לאמנות הקולנוע. בעמדתכם הנוכחית אתם כורתים את הענף ממנו אתם מתפרנסים".

כך כתב אתמול מזכיר עיריית חיפה, יוסי גלוזמן, לאירגון מפיצי הסרטים בישראל, המאיים להחרים את הפסטיבל הבינלאומי לקולנוע הרביעי, האמור להתקיים בחול המועד סוכות בחיפה.

אירגון מפיצי הסרטים נקט בצעד זה מאחר שלטענתו לא עושה עיריית חיפה די כדי להתגבר על תחנות הטלוויזיה בכבלים הפועלות בעיר ואשר פוגעות בהכנסותיהם של בתי הקולנוע.

במכתב ששלח אתמול גלוזמן לעורך־הדין אבנר מנסוין, המייצג את אירגון מפיצי הסרטים, הוא מציין, כי בפגישה שקיימו הצדדים כדי לדון בנושא הובהר לאירגון מפיצי הסרטים, כי משטרת ישראל רואה עצמה אחראית למכלול הפעילויות נגד תחנות הכבלים בשיתוף עם משרד התקשורת.

גלוזמן הוסיף, כי עיריית חיפה רואה בחומרה רבה את הניצול לרעה של המצב מצידו של אירגון מפיצי הסרטים, מה עוד שעיריית חיפה הודיעה לא אחת שהיא מוכנה לשתף פעולה במאבק נגד תחנות הכבלים הפירטיות.

גלוזמן מסיים את מכתבו בהדגישו, כי עיריית חיפה חייבת לקבל כבר השבוע החלטה לגבי עתיד הפסטיבל.

יו"ר אירגון מפיצי הסרטים בישראל, אלי גלפנד, מסר אתמול, כי אירגון מפיצי הסרטים הגיש לא מכבר דו"ח לראש עיריית חיפה, אריה גוראל, ובו מכלול הצעות כיצד להיאבק בדרכים חוקיות נגד תחנות הטלוויזיה בכבלים. לדבריו נמצא הדו"ח ברשות עיריית חיפה זה שבועיים ואולם עד כה לא זכה זה לכל התייחסות.

בעיריית חיפה אישרו אמש, כי אמנם הוגש דו"ח כזה. ואולם לטענת העירייה נבדקו התקנות הכלולות בדו"ח על־ידי היועץ המשפטי של העירייה שקבע, כי אין באפשרותה לפעול נגד תחנות הכבלים.

שניים נהרגו בתאונות בדרום

נוסע במכונית פרטית והולך רגל נהרגו וארבעה אנשים נוספים נפצעו, בהם שניים קשה, בשתי תאונות דרכים שהיו ביום ד' באיזור קריית־מלאכי.

מכונית פרטית מדגם „רנו" התנגשה בצומת קסטינה במונית שבאה מאשקלון. מחמת ההתנגשות נמחצה המכונית והכבאים נאלצו לחלץ את בעלה של הנהגת, זלמן פרוכסקי בן 50. אמבולנס וצוות מד"א עמלו יותר משעה בנסיונות להציל את חייו, אך ללא הועיל ורופא קבע את מותו. אשתו סוטלנה פרוכסקי ושני ילדיהם נפצעו קשה.

בתאונה אחרת שאירעה בכביש החוף נדרס למוות אבו סמארה חשאן בן 24, מדיר־אל־בלח.

(עתי"ם)

● ריצפת פסיפס מרהיבה ביופיה של כנסייה ביזנטית מהמאה ה־6 לספירה, שנתגלתה לפני 20 שנה בנהריה, נחשפה בימים אלה מחדש לאחר שנמצאו תורמים לבניית גג מעל הריצפה ושרידי הכנסייה, לה היא שייכת.

מזג־האוויר

ירושלים 20־28, רמת־הגולן 19־30, נהריה 22־29, נמל חיפה 22־29, טבריה 22־35, נצרת 19־29, עפולה 22־31, השומרון 20־30, הקריה תל־אביב 22־29, נתב"ג 21־30, יריחו 25־37, עזה 23־29, באר־שבע 20־31, אילת 26־40.

(עתי"ם)

מחירי הדלק לתעשייה יוזלו בתוך ימים אחדים

בעקבות הוזלה נוספת של הנפט המצרי

במשרד־האנרגיה והתשתית שוקלים את הוזלת מחירי המזוט והדלק לתעשייה בתוך ימים אחדים.

שר־האנרגיה והתשתית, משה שחל, אמר, כי בשלב זה יוזלו מחירי הדלק לתעשייה בלבד, אך אם מגמת הוזלת מחיר הנפט הגולמי בעולם תימשך, ישקול המשרד להוזיל גם את מחירי הבנזין. השר שחל ציין, כי בעקבות הוזלת מחירי המזוט יוזל קרוב לוודאי גם מחיר החשמל.

השר שחל קידם בברכה את הודעת מצרים על הוזלות נוספות של מחירי הנפט הגולמי. השר אמר, כי ההוזלה הנוכחית של הנפט המצרי חוסכת למשק בין 20 ל־25 מיליון דולר בתוך ששת החודשים הבאים. השר הוסיף, כי עד סוף שנת התקציב הנוכחית יצטבר מקו ההשוואה של הדלק סכום השווה לרבע מיליארד דולר.

מצרים הוזילה את מחיר הנפט בממוצע של כ־2 דולר לחבית. מחיר הנפט הכבד מסוג ראס גריב עומד עתה על 6 דולר לחבית ומחיר הנפט הקל מסוג סואץ עומד על 11 דולר לחבית.

משרד־הבריאות הקים צוותי חירום לחיטוי מי שתייה

מאת מוטי בסוק, כתב „על המשמר" בכנסת

משרד הבריאות בשיתוף עם חברת „מקורות" הקים צוותי חירום לחיטוי מהיר של מי שתייה בכל אימת שיתגלה זיהום. דברים אלה אמרה אתמול סגנית שר הבריאות, שושנה ארבלי־אלמוזלינו.

הדברים נאמרו בתשובה לשתי הצעות לסדר היום, של עדנה סולודר (מערך) ומרדכי וירשובסקי (שינוי), על זיהום מקורות המים בצפון ואיכות מי השתייה בכל הארץ.

ארבלי־אלמוזלינו ציינה, כי הצוותים הנ"ל הופעלו כבר במספר מקרים, כשהיה חשש לזיהום מי השתייה. היא לא פירטה באיזה אזורים הופעלו הצוותים. לדבריה, איכות המים באזורי הצפון וחיפה עומדת בתקן הנדרש ולא חלה כל הרעה במצבם של מקורות המים בארץ. משרד־הבריאות החליט גם על הכלרה מונעת, סלקטיבית, של המים בישובים בהם אין בטיחות מוחלטת של אי־חדירת זיהומים.

סגנית שר־הבריאות הדגישה, כי משרדה מבצע מדי שנה, בכל הארץ 40 אלף בדיקות מים. אולם כל עוד אין פתרון מוחלט ושלם לבעית מי הביוב ומי השופכין ימשיכו ישובים לעמוד בפני סכנה של זיהום מים ומפגעים אקולוגיים ותברואתיים אחרים.

וירשובסקי הגדיר את השליטה במשק המים כשערוריה. והוא סבור, כי זיהום מי השתייה מתפשט לכל אזור השטח ולפי הידיעות האחרונות הוא יגיע גם לדרום הארץ. לנוכח הכשלון יש לשקול את הוצאת נושא מי השתייה ממשרד החקלאות ולהפקידו בידי גוף אחד, אמר.

שים לב לשינוי המקום

מפלגת הפועלים המאוחדת / המרכז

ישיבה פתוחה של מרכז מפ"ם

בהשתתפות מוזמנים

בנושא: האזרחים הערביים בישראל

תתקיים בנצרת ביום א' 27.7.86 באולם „הולילנד־אין" ברחוב פאולוס השישי (הרחוב הראשי של נצרת), מול מלון „הגליל" ולא כפי שפורסם קודם

● שלטים והכוונה בכניסות לנצרת
● החברים מתבקשים להביא עמם את החוברת
● הסעה תצא מבית המרכז בשעה 13.00

„חבל שנות האלפיים" לפרס:

מנע חזרת הפאשלה של שדות התעופה בבניית „קול אמריקה"

מאת שלי יחימוביץ' ובצלאל רובין, כתבי „על המשמר"

פורום „חבל שנות האלפיים" לפיתוח הנגב התכנס אתמול במועצת מועלי באר־שבע ובו, בתום דיון שיגר לראש הממשלה שמעון פרס מברק הקורא לו לפעול למסירת פרוייקט בניית משדרי „קול אמריקה" לידי חברות ישראליות.

במברק נאמר: „כדי שהקמת „קול אמריקה" תהפוך למנוף לפיתוח הערבה והנגב, יש לחתום על חוזה עם האמריקנים, רק תוך הבטחה שתכנון והקמת הפרוייקט יתבצעו על־ידי חברות מישראל. מתברר שקיימת, כנראה, אפשרות שכל הפרוייקט יתוכנן ויבוצע על־ידי חברות מישראל, והאמריקנים ישלמו רק תמלוגים. כידוע לך אין פיתוח נרחב לנגב, ופרוייקט זה יכול להזרים דם חדש".

עוד נאמר במברק, כי פרוייקט בסדר גודל של 200 מיליון דולר יכול לתת תעסוקה גם לחברות הבנייה וגם למפעלי המתכת והאלקטרוניקה באיזור הנגב, וכי בלא להבטיח את שיתוף הישראלים בבנייה, אין לחתום על החוזה.

במועצת מועלי באר־שבע אמרו אתמול, כי ברצונם שיעמדו על כך ש„הפאשלה של שדות התעופה בנגב, שנבנו על ידי האמריקנים — לא תחזור".

פורום „חבל שנות האלפיים" החליט, כי לא יסתפק בשליחת מברקים, וכי אם יתברר שהעבודה לא נמסרת לחברות ישראליות — יצאו יישובי הדרום למאבק חריף.

יגורו באילת

חברת „ג'י.פי.אנג'ירינג" מארה"ב, אשר תפעיל את תחנת השידור האמריקנית בערבה, מעוניינת שעובדיה יגורו באילת, על כך מסר ילונג מאליס, נשיא החברה האמריקנית „ג'י.פי.אנג'ירינג", בפגישה עם ראש עיריית אילת, רפי הוכמן.

נשיא החברה האמריקנית הביע רצונו לבנות באילת שכונת וילות יוקרתיות עבור עובדיו. הוא גם בדק את כל הנתונים בשטח והתברר לו מעל לכל ספק, שהעיר אילת עונה מכל הבחינות לרבות חינוך והתרבות, לדרישותיהם של משפחות המהנדסים והטכנאים של התחנה האמריקנית.

נוסח ההודעה (הרשמית) המשותפת: השיחות לחילופי דעות בלבד על השלום

מאת דוד פרידמן, כתב עתי"ם

ראש הממשלה שמעון פרס וחסן מלך מרוקו פירסמו אתמול הודעה משותפת רשמית ובה ציינו, כי בשיחות ביניהם היו חילופי השקפות בלבד על הדרך להשכנת שלום במזרח התיכון. ההודעה פורסמה אתמול בצהריים במסיבת עיתונאים בירושלים. את ההודעה שנכתבה בצרפתית קרא יועצו של ראש הממשלה אורי סביר לפני העיתונאים בלשכת ראש הממשלה. אורי סביר קרא את הנוסח המתורגם לעברית. יועצו של ראש הממשלה הכחיש גם כאילו עמדו השיחות אי־פעם בפני פיצוץ.

לשון ההודעה

בהודעה נאמר:

„המלך חסן השני קיבל בארמונו באיפרן ב־22 וב־23 ביולי את מר שמעון פרס ראש ממשלת ישראל. במשך השיחות אשר אופיינו בגילוי לב והתייחסו בעיקר לבחינת תוכנית פאז בחנו מלך מרוקו וראש ממשלת ישראל ביסודיות את המצב במזרח־התיכון ואת התנאים בצורה ובמהות העשויים לתרום ביעילות להשכנת שלום באיזור זה. הוד מלכותו, המלך חסן, הציג והבהיר את המעלות של כל אחד ממרכיבי תוכנית פאז, אשר לדעתו נהנות מיתרון כפול הן מהיותה המיסמך היחידי בעל ערך אובייקטיבי, העשוי להוות בסיס לשלום צודק ובר־קיימא, והן עקב יכולתה להנות מקונזנסוס ערבי בניגוד לכל תוכנית או הצעה אחרת לשלום".

„מר שמעון פרס מצידו הבהיר את התיחסותו לתוכנית פאז והציג את הצעותיו הוא, באשר לתנאים החיוניים להערכתו להשכנת שלום".

„מאחר שהמיפגש נשא אופי של חילופי דעות בלבד ולא נועד כלל לניהול מו"מ, לכן הוד מעלתו חסן השני ידווח למנהיגי ערב וראש הממשלה ידווח לממשלתו, באשר לנקודות אשר פותחו במהלך שיחותיהם." — עד כאן לשון ההודעה.

כשסיים אורי סביר לקרוא את ההודעה המשותפת השיב לשאלות אחדות של העיתונאים שנכחו במסיבה.

סביר התבקש להסביר את ההבדל בין הגדרתו של המלך חסן את השיחות ככשלון אל מול ההגדרה שנתן לשיחות ראש הממשלה פרס כצעד בעל חשיבות ממדרגה ראשונה.

ההבדל — קהל היעד

„ההבדל הוא אינו ברושם אלא מתייחס לקהל שראש־הממשלה והמלך פונים אליו. ראש הממשלה מתייחס לדעת הקהל בישראל והמלך חסן חייב להתיחס לדעת הקהל הערבית". אמר סביר בתשובה לשאלה והוסיף: „ניתן לסכם את הפגישה האחרונה שהיתה באווירה חיובית והרושם של שני הצדדים היה כי מדובר במיפגש היסטורי".

נמסר כי ראש הממשלה שוחח עם מר שמיר בטלפון ונתן לו עידכון ראשוני. ראש הממשלה יפגוש את שמיר היום כדי לתת לממלא מקומו שהות להתאושש מהניתוח בעין, שעבר ביום ד' בבית החולים בירושלים. (עתי"ם)

עקרון ההידברות

(סוף מעמוד ראשון)

יצחק שמיר וידווח לו על שיחותיו עם המלך חסאן. לממשלה ידווח פרס בישיבתה הרגילה ביום א'. יצויין כי סגן ראש־הממשלה ושר־השיכון והבינוי דוד לוי הביע אתמול מורת רוח על כי פרס נסע למרוקו מבלי לדווח על כך לחברי הקבינט.

מוצלח מעבר לציפיות

מקורבי ראש הממשלה, שסיכמו אתמול את הביקור, אמרו, כי ביקור ראש־הממשלה היה מוצלח אף מעבר לציפיות, וזאת בשני היבטים:

א) פומביות הביקור, שהתבטאה, בין היתר, בשידורים הבלתי־פוסקים על הביקור ברדיו מרוקו ביום האחרון של שהיית משלחת ישראל שם, וכמובן בנאום המלך חסן בטלוויזיה של מרוקו.

ב) התגובה הבין־ערבית, שהיתה מעורבת למדי. בשנים קודמות, כך נאמר, היה אפשר לצפות להיווצרות חזית ערבית מלוכדת נגד הביקור ונגד מרוקו, במיוחד בהיות המלך חסן גם יו"ר הליגה הערבית. צויינו בקשר זה במיוחד תגובתה החיובית של מצרים ושתיקתן של סעודיה ונסיכויות המפרץ, שפורשה כהסכמה. בינתיים נודע, כי סעודיה אף שידרה את נאום המלך חסאן במלואו.

רגע של מתח

מקורבי ראש־הממשלה העירו, בעקבות דיווחים שונים בכלי־התקשורת, כי במהלך השיחות היה אמנם רגע של מתח, אך הוא לא הגיע לדרגה של משבר. הם הכחישו מכל וכל ידיעות, כאילו המתח הוסר בתיווך אמריקני.

המתח נוצר על רקע הצעת המלך חסן, כי בתום הביקור תפורסם הודעה משותפת. צוותי עבודה ישראלי ומרוקני התכנסו ביום ג', כשלוש שעות לאחר תום הפגישה הראשונה בין המלך חסאן ושמעון פרס, לדיון ראשון. הצוות המרוקני, שמנה את שר המדינה מוחמד אלאווי, שר החוץ פילאלי, שר־הפנים וההסברה דריס אל בסרי, ויועצו הבכיר של המלך אחמד רדא גדירא, הביא עמו הצעת טיוטה להודעה משותפת, שהיתה דומה בעיקרה להודעה שפורסמה. אולם בחלק האחרון של הצעת הטיוטה היו שני משפטים, שצוות העבודה הישראלי הודיע, כי לא יוכל לקבלם. משפטים אלה היו:

● על ישראל לצאת מכל השטחים הכבושים.
● אש"ף הוא הנציג הבלעדי של העם הפלשתיני ויש לו זכות להגדרה עצמית ולמדינה פלשתינית.

צוות העבודה הישראלי — היועץ המדיני של ראש הממשלה ד"ר נמרוד נוביק, היועץ לענייני תקשורת אורי סביר וח"כ רפי אדרי — הודיע כי הסיפא של ההודעה אינו מקובל עליו וכי גם כאותו עניין, הנושאים המוזכרים בחלק זה צריכים להידון במו"מ והרי המלך חסן עצמו טען מלכתחילה, שמרוקו אינה פארטנר למו"מ ומטרת המיפגש עם פרס אינו מו"מ אלא חילופי דעות בלבד.

כדי למנוע קרע על רקע ההודעה המשותפת, הציע הצוות הישראלי כי השיחות יסתיימו בלי הודעה משותפת, ולחילופין, כי יימצא נוסח יותר קצר ופחות מחייב. המשלחת המרוקנית פרשה ואלו היו רגעי המתח, כאשר משלחת ישראל לא ידעה לאן פני הדברים. בערב הציעו המארחים לחדש את מיפגש העבודה למחרת, יום ד' בשעות לפני־הצהריים.

המרוקנים תבעו הודעה

עד מיפגש זה עמדה המשלחת הישראלית ניסוחים אלטרנטיביים. בעת הפגישה הסביר הצוות הישראלי שוב מדוע הצעת הטיוטה המארוקנית היא בלתי־אפשרית מבחינת ישראל, תוך אמירה, כי בכל זאת חשוב שתתפרסם הודעה משותפת. אנשי הצוות המארוקני פרשו להתייעצות עם המלך ולאחר מכן הודיעו לחברי הצוות הישראלי כי המיפגש אמנם חשוב מאד ולכן אסור שיסתיים בלי הודעה המשותפת. המרוקנים הציעו את נוסח ההודעה שלבסוף פורסם.

הצוות הישראלי אישר נוסח זה, הצוות המרוקני נפגש שוב עם המלך חסאן, ולקראת הצהריים הודיע לצוות הישראלי כי המלך חסאן מסכים לנוסח הסופי וכי יפגוש את ראש הממשלה פרס שוב.

מיפגש זה, השלישי במספר (הראשון התקיים בערב בואו של פרס), הסתיים בפגישה בארבע עיניים, שארכה כרבע שעה. על הפגישה בארבע עיניים נמסר, דובר בה על נושאים אופראטיביים, אך תוכנה אינו ידוע.

חסן מסביר מדיניותו: מול פתיחות

(סוף מעמוד ראשון)

השליחים אמורים להסביר את המניעים ואת תוצאות המפגש עם ראש־הממשלה פרס, באיפראן.

חרף האכזבה ממה שכונה אי־ותרנותה של ישראל והתוצאה הדלה של השיחות, הביעו המרוקנים שביעות רצון מן היוזמה. לדעתם מול פתיחות ערבית לדיאלוג ושיחות ישירות לא תוכל ישראל להתמיד בלאו הכפול, לא לאש"ף ולא לפינוי כל השטחים הכבושים, לאווים עליהם התאונן חסן השני.

לטווח רחוק

פקיד בכיר במשרד החוץ ברבת, אמר אתמול לכתב יהודי, כי אין צורך לבחון את התוצאות המיידיות אלא את התוצאות לטווח ארוך. חסן השני חותר עתה לשכנע את מדינות ערב המתונות, ירדן, אך ביחוד סעודיה, כי המפגשים הישירים עם ישראל — הם השיטה להשיג פתרון, לא משנה מה יהיו עמדות הפתיחה.

בשיטה חדשה זו נחשפת ישראל כסרבנית. אין ספק שעל ישראל יהיה לשנות את שיטת הדו־שיח עם הערבים.

שתיקת מדינות הנפט

מדינות הנפט העשירות לא גינו את חסן, מה שהתפרש כתמיכה שבשתיקה. בנאומו הקדיש חלק ניכר להטפה שדרוש אומץ לב לפגוש את היריב. העתונים המרוקנים ציטטו את קריאתו לערבים: די לכם להרעיל עצמכם, אנחנו לא נלחמים ברוחות רפאים אלא באויב חי. חסן סייג את האכזבה באומרו כי לא יזם מפגש זה כדי לנהל שיחות „היה מדובר בפעולת גישוש. אני סבור שזו פחדנות לסרב לפגוש אויב או יריב", מה שפורש כי הדיאלוג עם ישראל יימשך חרף הכשלון.

פרס „הקמצן"

המרוקנים רואים בסופו של דבר „הצלחה מאחורי הכשלון". לפי ההערכות ישראל יצאה אמנם מרוויחה יותר, כיוון שחסן שבר את הבידוד שהוטל עליה. פרס השיג מעין טיהור דיפלומטי ללא שום ויתור. לדברי המרוקנים הוא לא נתן מאומה. עם זאת, ? כי נפתח תהליך מסוג חדש, שיכפה על ישראל פתיחות. העתונים המרוקנים הביעו תמיכה ביוזמת המלך. אפילו עתוני האופוזיציה של „האיסתקלאל" והמפלגה הסוציאליסטית, אינם קוטלים את המפגש אלא משמיעים ספקות. בבטאון הסוציאליסטים קורא

לכינוס ועידת פסגה ערבית.

השרים המרוקנים התכנסו אתמול עם המלך בארמון איפראן לערוך את מאזן המיפגש. היוזמים קצת מתוסכלים. הרגשות מעורבים בין אכזבה לתקווה בשבילם העיקר שחסן השני לא ויתר על שום עקרון ערבי. הוא הראה כי אפשר לדבר עם הישראלים ללא שום ויתור עקרוני. אך הם אוכזבו. פרס כונה באיפראן „בקמצן". בהשוואה למה שהישראלים הבטיחו לפני המפגש הם נותרו בידיים ריקות. אחרים חשו כמרומים.

ההודעה — מחווה לישראל

ביום שלישי המלך נעלם בכלל מן השיחות. המפגש היה על סף פיצוץ. הישראלים היו להוטים להשיג הודעה משותפת. המלך הורה להיענות לבקשה, שנראתה בעיניו כמתנה, כדי לעזור לפרס ולחזק את המתונים בישראל. היועצים הכינו כל מיני ניירות עבודה. שבהם הציע פרס שיחות עם משלחת ירדנית פלשתינית. בפמליה הישראלית טענו כי פרס לא היה כה סרבני.

„להימונד": גילה גמישות

לפי „לה־מונד" הוא הבטיח למלך מרוקו כי ישראל לא תספח את הגדה ועזה. שאלת הריבונות תיקבע בשיחות. הוא אמר למלך כי הוא מוכן לפגישה עם משלחת של נציגים אותנטיים של העם הפלשתיני לפתוח בשיחות, למצוא פתרון לבעייה הפלשתינית, ולבעיית הבטחון של ישראל בעת ובעונה אחת. הוא הסכים גם לשיחות במסגרת בינלאומית עם פלשתינים שדוחים את האלימות והטרוריזם ושוחרים שלום.

מנוי וגמור עם חסן השני, מלך מרוקו, להוסיף לחפש דרכים לשיפור ההבנה בין ישראל והערבים.

למרות מה שהגדיר, „סירובו של שמעון פרס" לקבל את הצעותיו בשני ימי שיחותיהם באיפראן.

פקידים מרוקניים שמסרו על כך הוסיפו כי „המלך יוסיף להפגש עם מי שהוא רוצה ובשעה שהוא רוצה, וקביעה זו כוללת גם מנהיגים ישראליים."

ועידת פיסגה

המלך המרוקני חסן שלח שדרים לכל ראשי מדינות ערב וביקש לכנס ועידת פיסגה כדי לדון בתוצאות השיחות שקיים עם ראש הממשלה שמעון פרס, נמסר אתמול.

בעוד שמדינות העימות כמו סוריה ואלג'יריה הגיבו בחריפות על השיחות הגיעו תגובות יותר זהירות מהמדינות הערביות המתונות. אש"ף, כפי שכבר נמסר, דרש לכנס מייד ועידת פיסגה ערבית, בפנייתו לליגה הערבית.

שגריר מרוקו בפאריס: אין מכשול בפני מפגשים נוספים

פאריס. — „אין שום מניעה לעריכת פגישות נוספות בעתיד בין חסן השני מלך מרוקו ובין ראש ממשלת ישראל, ש. פרס" — דעה זו הביע אמש שגריר מרוקו בצרפת, יוסף בן עבאס.

בשיחה עם סופר סי"ץ בפאריס הרגיש השגריר כי הוא „משוכנע שיהיו מפגשים נוספים" בעקבות פגישת הפיסגה באיפראן. (ע"צ)

חוסיין — לביקור רשמי בדמשק

רבת־עמון. — חוסיין מלך ירדן, עומד לצאת בשבת לדמשק לביקור רשמי, אשר במסגרתו ינהל שיחות עם נשיא סוריה, חאפז אל־אסאד — על כך נמסר אתמול ממקורות יודעי דבר ברבת־עמון. (ע"צ)

הוצת מפעל של א־שאווה בעזה

מאת מנחם ענברי, כתב „על המשמר"

אלמונים הציתו אתמול את מפעל אריזות ההדרים של ראש עיריית עזה המודח רשאד א־שאווה. כתבנו מוסר כי בימים האחרונים התריף גל המחאות והאיומים על א־שאווה בגין הדברים שהשמיע בטלוויזיה הירדנית לפני כשבועיים. הוא אמר אז, כי על אש"ף להכיר ב־242 והביע תמיכה בנוסחת המלך חוסיין „שטחים־תמורת־שלום". השבוע הופצו כרוזים בשטחים בחתימת ארגון „פתח", ובו כונה א־שאווה „בוגד" והושמעו כלפיו איומים.

צפוי כי בימים הקרובים ישמיע א־שאווה הבהרה לדברים שהשמיע בטלוויזיה הירדנית.

בעניין אחר, נקטה ירדן צעד חדש נגד השטחים — ואינה מתירה עוד לקיים בחירות לאיגודים המקצועיים שנערכים ברבת־עמון. השבוע נודע, כי ירדן ביטלה תוצאות בחירות לאיגודים המקצועיים של המהנדסים ומינתה ארבעה חברי איגוד מקצועי מטעמה.

שעון מארוקו

מאת דליה שחורי

בבואו לקדם את פניו של ראש הממשלה שמעון פרס, בעבר בואו לאיפראן, לאחר סעודת ערב דשנה, שאל המלך חסאן השני את אורחו: „מתי אתה רוצה להיפגש לפגישה הראשונה?"

פרס: „על הבוקר".

פרס התכוון, קרוב לוודאי, לשעה 7 או 8, כפי שהוא רגיל בירושלים.

המלך חסאן: „מאה אחוז. אז בוא ניפגש ב־11.30".

פרוטוקול

(סוף מעמוד ראשון)

יוסף חריש לטובת לקוח של עורך־הדין אמנון גולדנברג, שייצג באותו משפט את ראש עיריית רמת־גן דאז, ישראל פלד ואת הוועדה לתכנון ולבנייה ברמת־גן.

לקוח של עו"ד גולדנברג

עו"ד גולדנברג ייצג את ד"ר פלד ואת ועדת התכנון בתביעה כספית שהגישו חברת הקבלנים „האחים בכור". השופט יוסף חריש ששמש עד ה־1.6.86 כסגן נשיא ביה"מ המחוזי בת"א פסק לטובתם (של פלד והוועדה א.ב.) הוצאות משפט בגובה של 3000 ש"ח עבור 2 ישיבות שהחלו להידון ב־1982 ונסתיימו ב־9.6.86.

תיקון המועד

תיק זה הינו בין התיקים הבודדים מתוך כ־40 תיקים בלתי־גמורים שהותיר אחריו השופט חריש בבית המשפט המחוזי בת"א, שבו ניתן פסק־דין לאחר מינויו לתפקיד היועץ המשפטי. כתבנו שעיין במסמכי בית־המשפט מציין כי מדובר בתיקון של מועד נתינת פסק הדין שהוקדם, ככל הנראה מה־9.6.86 ל־1.6.86 (ראה תצלומים).

העתק המסמכים שמור במערכת.

תגובת משרד המשפטים

דובר משרד המשפטים סילבן שלום אמר אמש בתגובה: „פסק־הדין ניתן ב־19.3.86 במעמד שני הצדדים על מנת שהעתק מזה יימסר לאחר זמן. ההעתק המקורי הוא מה־1.6.86, ב־9.6.86 לקחו את פסק הדין להדפסה ומעבר לכך השופט חריש לא נתן פסק־דין לאחר מינויו" אמר הדובר.

יועץ־שופט חריש.

„אינך מודאג?" שאל פרס; „לקחתי בחשבון את כל הסיכונים" — השיב חסן

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

כאשר התחילו להגיע למרוקו ידיעות על תגובות בעולם הערבי על פגישת המלך חסן עם ראש־הממשלה שמעון פרס, שאל פרס את המלך האם אינו מודאג, וזה השיב לו כי לקח את הסיכונים האלה בחשבון ואינו מצטער על מה שעשה — זאת גילה אתמול ח"כ רפי אדרי לחברי לשכת מפלגת העבודה. הוא ציין כי לראש הממשלה לא היו ציפיות גדולות מן הביקור ואיש לא חשב כי ייחתם בו הסכם שלום. לדבריו, ראש־הממשלה נטל סיכון מסויים אך המלך חסן נטל סיכון גדול מאוד, עוד אמר ח"כ אדרי כי חילוקי־הדעות העיקריים בין ראש־הממשלה והמלך היו בעניין אש"ף. הוא הדגיש כי ראש הממשלה דבק בעמדות המקובלות.

ראש הממשלה שמעון פרס, לא השתתף בישיבת הלשכה, הוא מסר למזכ"ל עוזי ברעם כי אינו מוכן לדווח לחברי הלשכה בטרם יעשה זאת בממשלה.

מזכ"ל העבודה אמר בראשית הישיבה כי הוא בטוח שמבחינה ציבורית ישראל תצא נשכרת מהפגישה באיפרן, וכי העבודה מחוזקת ומערכת תיחומה.

במלאת שנה
לפטירתו של חברנו
יוסף חרוזי ז"ל
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
ביום א' 27.7.86 בשעה 17.30
המשפחה
וקיבוץ עין־החורש

„המשמר" עתון יומי
המו"ל: עתון וספר בע"מ
עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת
עורך ראשי: סבר פלוצקר
עורך משנה: ישראל זמיר
מזכיר המערכת: עדה סער
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב, טל' 378833
חשבון בבנק הדואר 4-43360-3
המען למכתבים: שדרות שק־דואר נעול ת"א 61999
"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652
סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנסור וגדירים 121-104, טל' 6-225125. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה 33134 רח' סבונר 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

13 נערים נפצעו בפיגוע הרצחני ביותר שאירע ביריחו מאז 1967

3 נערים פצועים קשה ו־3 בינוני ■ „החזית הדמוקרטית" של נאיף חוותמה נטל האחריות לפיגוע ■ אזור יריחו נחשב עד עתה כאחד השקטים ביותר בגדה מבחינת הפעילות החבלנית

מאת אלכס פישמן, כתבנו הצבאי, ושלמה גלזר ואבי בניהו

שלושה עשר בני נוער נפצעו אתמול בשעות הבוקר המאוחרות במרכז יריחו בפיגוע שהוגדר על־ידי גורמי ביטחון כפיגוע הרצחני ביותר ביריחו מאז 67'. שלושה נערים פצועים קשה ושלושה אחרים בינוני.

אתמול סמוך לשעה 11.30 התכנסה חבורת נערים מכרמיאל בכיכר המרכזית של העיר יריחו וביקשו להחזיר את האופניים ששכרו במקום לצורך טיול באתרי העתיקות באזור יריחו. כאשר התקבצו הנערים בכיכר המרכזית, הושלך רימון אל תוך החבורה מגג אחד הבתים המשקיפים על הכיכר.

בעיר יריחו הוכרז עוצר. גשרי הירדן נסגרו למעבר והחלו להתבצע מעצרים בקרב האוכלוסייה המקומית.

יצוין כי יריחו וסביבותיה ידועים בגזרה זה שנים, כאחד מן האזורים השקטים יחסית מבחינת הפעילות החבלנית. למעט מקרי מיקוש ספורדיים שהתרחשו בחודשים האחרונים, לא היו באיזור יריחו בעיות מיוחדות.

גם היקף החדירות דרך גדר המערכת הסמוכה לאזור יריחו היה קטן והתמקד בעיקר באזרחים ולא במחבלים.

הטיול אושר

הטיול שערכה קבוצת הנערים אושר לפי כל הנהלים ואובטח כראוי. מדובר צה"ל נמסר שאירגון המחבלים „החזית הדמוקראטית" של נאיף חוואתמה נטל על עצמו את האחריות לביצוע הפעולה ורימון היד שנזרק מאחד הגגות היה מתוצרת בריה"מ.

לא מירדן

מקורות צבאיים הביעו אמש דאגה נוכח העלייה בפיגועים בנפת יריחו בעת האחרונה.

כזכור נלכדה לפני למעלה מחודש חוליית מחבלים שעסקה בעיקר בהטמנת מוקשים בדרכי גישה לישובים ישראליים באזור. מקור צבאי העריך לפני זמן מה באזוני כתבנו כי חוליה נוספת פועלת עדיין באזור זה. מרבית האוכלוסיה הנשענת בעיקר על ענף התיירות והמסעדות רואה אף היא בחומרה רבה את האירוע והביעו חשש מהחמרת אמצעי הביטחון באזור.

אלוף פיקוד המרכז אהוד ברק אמר אתמול, כי הוא סבור שהחוליה או המחבל שפעלו אתמול בשכם הם מקומיים, ואין חשד שחדרו משטח ירדן.

פינוי פצועי הפיגוע ביריחו לביה"ח „הדסה". (צילום ישראלי)

תגובות על הפסגה במרוקו

● מוסקבה:

הביקור לא השתלם

סוכנות הידיעות הסובייטית הרשמית „טא"ס" דיווחה אמש בקצרה על שיחות חסן השני ופרס במרוקו, והגיעה למסקנה, כי ביקורו של ראש ממשלת ישראל במרוקו „לא השתלם". (ע"צ)

● סעודיה:

רשות הדיבור לחסן

אמצעי התקשורת הסעודיים הקדישו אתמול מקום חשוב לנאום הטלוויזיה של המלך חסן השני, אך נמנעו מפרסום דברי פרשנות כל שהם על נאום זה. (ע"צ, שע"ה, ע"ר)

● ירדן:

הצגה אקרובטית מביישת

עתוני ירדן מתחו ביום אתמול ביקורת על פגישת חסן־פרס ואחד מהם כתב, כי היתה זו „הצגה אקרובטית מביישת".

„המפתיע הוא שהצגה אקרובטית מביישת זו באה בזמן של מאמצים אינטנסיביים לטהר את האווירה הבין־ערבית... אולם התוצאה היתה שלילית", כתב העתון בשפה האנגלית „ג'ורדן טיימס" במאמרו הראשי.

עתון אחר „סאות אל שעב" כתב: „מרוקו אינה יכולה לנקוט פעולה חד צדדית בעניין הפלשתיני. לא חשוב באיזו פעולה היא נוקטת, מבלי להתייעץ ביתר המדינות הערביות". (רויטר עתי"ם)

● אש"ף:

לכנס פיסגה דחופה

אש"ף הגיש רשמית בקשה לליגה הערבית לכנס ועידת פיסגה ערבית דחופה כדי לדון בביקור ראש הממשלה שמעון פרס במרוקו.

בהודעת אש"ף נאמר כי בוועידה הזאת יש לדון ב„השלכות הביקור הזה של שמעון פרס במרוקו והתוצאות המסוכנות שעשויות להיות לו". (רויטר עתי"ם)

● דמשק:

פעמון הקבורה צלצל

עיתוני סוריה המשיכו אתמול לפרסם התקפות חריפות ביותר על חסן השני מלך מרוקו, על ש„לחץ את ידו" של ראש ממשלת ישראל, שמעון פרס.

העתון הרשמי־למחצה „אתאורה" מדגיש במאמר מערכת, כי למלך חסן צפוי גורלו של סאדאת.

בטאון המפלגה השלטת בסוריה, „אל־בעת", כותב מצידו: „פעמון הקבורה צלצל והתגובה לא תאחר לבוא". העתון קורא למדינות ערב להחליט במהירות לאיזה מחנה הן משתייכות, שכן: „ההמונים הערביים לא יסכימו יותר לעמדות־ביניים ולא ימחלו לאלה המסתתרים מאחורי גילויי דעת מבולבלים או מתחמקים".

● הסנטור קסטן:

חסן ממשיך במסורת

וושינגטון. — יו"ר של ועדת משנה רבת השפעה בסנט האמריקני השמיע אתמול דברי שבח למלך מרוקו חסן השני ולראש הממשלה ש. פרס, על עריכת פגישתם ההיסטורית השבוע.

הסנטור רוברט קסטן אמר, כי הביקור בין שתי האומות אמנם לא הביא לפריצת דרך, אך הדגיש כי „עצם העובדה שהפגישה נערכה הינה דבר חשוב בפני עצמו... אני מביע את מלוא הערכתי למלך חסן ולראש הממשלה פרס על פגישתם זו". הסנטור קסטן, סנטור רפובליקני ממדינת ויסקונסין, מכהן כיו"ר ועדת משנה של הסנט לתקצוב פעולות בארצות חוץ. בהמשך דבריו ציין הסנטור כי „מרוקו היתה מאז ומתמיד פתוחה וידידותית לארה"ב ולאינטרסים מערביים". הוא הזכיר בהקשר זה שהמלך חסן הקל על עריכת מפגשים מוקדמים שהוליכו לאחר מכן לחתימת הסכמי קמפ־דייויד וכן את הסכמתו של המלך להקמת תחנת תמסורת של „קול אמריקה", ולהקמת מסלול לנחיתת חירום של מעבורות חלל אמריקניות. (ע"ר)

קיבוץ המעפיל
מחפש מלווה
לילד בכיתה ב'
לכל השנה
טל' בבוקר: 063-67811; אחה"צ וערב: 063-67861 (לאה)

יוני שלום מול משרד רה"מ בצד תגובות ספקניות וקרירות

מאת יצחק שור, כתבנו בכנסת
עתי"ם

„יוצאי מרוקו בישראל תומכים בשלום" — כרוזה זו נשאו אתמול חברי תנועת „המזרח אל השלום", שהפגינו מול משרד ראש הממשלה את אהדתם ותמיכתם בנסיעת פרס למרוקו.

בשיחה עם עיתונאים אמר שלמה אלבז, מראשי „המזרח אל השלום" כי אין שחר למיתוס כאילו כל יוצאי המזרח הם קיצוניים. המפגינים הביעו גאוותם על שארץ הולדתם עשוייה לשמש פתח לתקוות שלום. יוצאי מרוקו המפגינים אמרו, שהמסורת שהביאו עמם משם היתה מסורת של סובלנות ודו קיום. את המסורת הזאת הם מבקשים להנחיל לכל בני הדור הצעיר בישראל. בתום הפגנת האהדה הופרחו יוני שלום.

„פגישת פרס־חסן במרוקו היתה הישג חשוב בעצם עובדת קיומה אך באותה עת היא ביטאה באופן מוחשי את המילכוד המזרח תיכוני". אמר השר יעקב צור בפתיחת הדיון המדיני בישיבת מרכז התק"ם שהתכנס אתמול בקיבוץ רוחות שבנגב. השר צור אמר כי המלך חסן דבק בנוסחאות ועידת פז שאינן מקובלות עלינו. אם עם זאת עלינו להודות כי גם ידיו של ראש הממשלה היו כבולות מנקיטת יוזמות חדשות מעבר להסכמי קמפ דייויד ומעבר לנוסחאות המכבידות של ההסכם הקואליציוני.

סגן ראש הממשלה דוד לוי אמר, כי המאמץ לשלום הוא נחלת כל ממשלות ישראל וגם כאשר יצחק שמיר יכנס לתפקידו כראש ממשלה, הוא יעשה כל מאמץ לדחוף את תהליך השלום ולהיפגש עם ראשי מדינות ערביות.

השר משה ארנס אמר, כי אין לנו שום דבר משותף עם החלטות ועידת פס שנידחו בעבר על ידי ממשלת ישראל. לדבריו, „המבחן הראשון יהיה אם מרוקו תהיה מוכנה לנהל אתנו יחסים נורמליים, להחליף שגרירים, להכיר בישראל ולהפסיק את מצב המלחמה השורר היום בין מרוקו לישראל".

שר הבריאות מרדכי גור אמר ביום חמישי, כי „התגובה הסורית לביקור ראש הממשלה אצל מלך מרוקו, היתה פויה והיא נבעה מהתחושה הקשה של הבידוד הסורי בעולם הערבי. השר אמר, כי אסור לנו להתגרות בסורים, ללעוג להם או לצחוק ממעשיהם, כיוון שזה עלול רק לחזק את תחושת הבידוד שלהם ואולי אף להוביל לידי תגובה קיצונית יותר גם כלפינו. לנו אסור להוציא את הסורים משיווי משקל", אמר גור, במהלך סיור בעיירות הבדואים בנגב הצפוני.

רה"מ על המרפסת בוילה שהועמדה לרשותו באיפראן. (תצלום: נתי הרניק, לע"מ)

מודעי: ריח בחירות עולה באפי — המערך ממתין בפינה

לאחר הרוטאציה לא יהיה לו מה להפסיד, ואם יחוש שיש לו תמיכה ציבורית רחבה — ינסה להקדים הבחירות ■ מסתמנת הסכמה ששריר ימלא תפקיד שר המשפטים עד הרוטאציה

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

ח"כ יצחק מודעי אמר אמש במרכז המפלגה הליברלית, כי שמע כבר נימות, שאולי יש מקום שישראל תגמיש את עמדתה המדינית. אני לא מעלה על דעתי שישראל לאחר שילמה מחיר כבד בעד השלום יכולה לגלות גמישות מעבר להסכם קמפ־דייוויד והסכם זה מסגרת שלו, אמר.

מודעי הוסיף שאם הביקור צריך להיות סנונית ראשונה להגמשת עמדות ישראל מעבר לקמפ־דייוויד צריך לומר: מדינת ישראל אינה מקבלת עוד שלום. מהיום והלאה ישראל מקבלת ונותנת שלום באותו מחיר, ולא נותנת יתרה. כחשבון הוה. בראשית דבריו אמר מודעי, כי עיקר חשיבותו של הביקור הוא בעצם קיומו.

בעניין אחר אמר כי אינו יכול להסביר ולהוכיח מדוע עולה ריח בחירות באפו, אך על פי ניתוחים שהוא עושה, הרי לאחר הרוטאציה כבר לא יהיה למערך מה להפסיד, וברגע שיחשוב שיש לו יתרון על הליכוד בתמיכה ציבורית ינסה ואף יוכל להביא לבחירות מוקדמות.

בין ראשי המפלגה הליברלית מסתמנת הסכמה, כי חשה שריר ימלא את מקומו של שר המשפטים המתפטר עד כינון הרוטאציה.

גור: טרם נערך דיון בעבודה אם מודעי ישוב לכהן בממשלה

טרם התקיים כל דיון במפלגת העבודה על עמדתנו אחרי הרוטאציה, אם יתבע הליכוד למנות את יצחק מודעי לשר בממשלה, אמר אתמול שר הבריאות, מרדכי גור, בשיחה שקיים עם עיתונאים במהלך סיור בעיירות הבדואים שבנגב הצפוני.

השר גור ציין, כי למעט הצהרתו של מזכ"ל המפלגה, עוזי ברעם, השוללת מינוי מחדש של מודעי לשר בממשלת האחדות, לא התקבלה כל החלטה בעניין במפלגת העבודה. (עתי"ם)

גדלו ההכנסות ממיסים; הצריכה הפרטית עלתה

עדי אמוראי: נוצר עודף של הכנסות על הוצאות בסכום של 350־400 מיליון ש״ח ■ רוב העודף — מהעלייה בצריכה הפרטית שהגדילה המיסים

מאת חיים מרגלית
כתב „על המשמר"

מסיכויי השליש הראשון של שנת הכספים 1986/87 עולה כי הצטבר עודף ניכר בהכנסות המדינה מול ההוצאות — קבע עדי אמוראי סגן שר האוצר בפגישה עם הכתבים הכלכליים בת״א שנערכה אתמול.

להערכתו העודף הוא בין 350 ל־400 מיליון ש״ח והוא בא מגידול בגביית מיסים. „הכנסות ממס הכנסה" אמר אמוראי „גדלו בכ־30 אחוז, בסכום כ־100 מיליון ש״ח. בין 250 ל־300 מיליון ש״ח הם מהכנסות ממיסי הוצאה שנוצרו מהעליה בצריכה הפרטית, שלדעתו תהיה בשיעור 8 אחוזים.

כן גדלו ההכנסות מהיטלים על נסיעות לחו״ל לפי שעלה מאוד מספר היוצאים מהארץ.

בצד ההוצאות מסביר סגן שר האוצר. לא מומשו בינתיים מספר החלטות של הממשלה כמו העזרה ל„ניזקקים" וכוונתו לתשלומים בעבור תוספת שעות הוראה למורים, העזרה לקופת חולים, לסולל־בונה, קבלנים פרטיים והעזרה למושבים. הכספים משועבדים אך טרם נמסרו ליעדם מסיבות שונות.

אמוראי העומד בראש שתי ועדות העסקות בנושאי החוב הפנימי והחיצוני מסר על הדיונים המתקיימים, עליהם יש להקטין את מצבת החובות והוא מלא תקווה שהדיונים יביאו לתוצאות בשטח.

הוא סבור שלאחר שתתבצע תוכנית החירום ליצוב המשק, יש להכין תוכנית חירום ליצוב הענפים שהמדינה מעוניינת בהם.

„כלים חדשים"

אמוראי מסר כי קרא את הדו״ח של ועדת מינטקביץ' שבדיקה את מסקנות ועדת בייסקי לגבי הרפורמות שהומלצו בשוק ההון ומקומם של הבנקים. הוא סבור כי במסגרת הבנקים יש להכין כלים חדשים שיעסקו בכל הנושאים שהוועדה קראה להלצם מהמיסגרת הבנקאית. כלים חדשים אלה צריכים להיות אוטונומיים ומשוחררים מלחצי ההנהלות. כוונתו היא כי אין להקים כלים מחוץ למסגרת הבנקאית שכן אין טעם לבנות מערכת חדשה על כל הכרוך בה. כאשר במסגרת הבנקים יש כוח אדם מתאים שיכול לעסוק בנושאי קופות גמל והנפקות.

בחירת 2 המזכ״לים הנוספים למפד״ל נדחתה ל־4 בספטמבר

מאת דורית גפן
כתבתנו לענייני מפלגות

הבטחה של נציגי סיעת למפנה, ח״כ לשעבר אברהם מלמד ויצחק מאיר, כי רפאל בן־נתן יסיר את מועמדותו לתפקיד המזכיר המדיני, היא אשר הביאה אתמול בשעה מאוחרת, להסכמת ראשי סיעת הצעירים ומצ״ד לדחות את הבחירות שהיו אמורות להתקיים באותו יום, למושב השני של ועידת המפד״ל ב־4 בספטמבר.

סמוך לשעה 2 אחר חצות הודיע המזכ״ל החדש הרב יצחק לוי לצירי הוועידה כי היתה בקשה של חוגים מסוימים לדחות את הבחירות לתפקידי שני המזכ״לים. הוא ציין כי הבקשה נומקה בפני הוועידה המתמדת וראשי כל החוגים במפלגה והתקבל סיכום. יצחק לוי לא פרט את הסיכום אך הדגיש, כי אם יתברר לו ש„עבדו עליו" הוא עצמו יביא לפיצוץ הוועידה במושב הבא.

בשלב זה ידוע כי המועמדים לתפקיד המזכיר המדיני במקום בן־נתן הם שאול יהלום, ממחנה ה„צעירים". ובדיווחי מטעמו של שאקי.

כטרם התקבל סיכום זה במליאה, הספיקה הוועידה לקבל כמה החלטות מדיניות ותנועתיות כלליות, אשר אושרו פה אחד. החלטות אלה כוללות את סיכום המפקד והבחירות לתנועה, מיסמך האחדות של המחנה הדתי לאומי, מיסמך העקרונות של הציונות הדתית. אולם, כאשר הגיעו לסוגיות השנויות במחלוקת כמו נושא ההתיישבות ביו״ש, ברצועת עזה ובגולן, החל להתעורר ויכוח בקרב הצירים ולכן הוחלט להעביר את קבלת ההחלטות למושב הבא של הועידה.

פרות נגועות בקרינה רדיו־אקטיבית הגיעו ללבנון מרומניה

בפרות שהגיעו מרומניה ונשחטו במשחטת זחלה נתגלה ביום שלישי זיהום רדיו־אקטיבי בשיעור גבוה מאוד — מסר רדיו „קול האיסלם".

מטען הפרות הגיע מרומניה לנמל חלדה באוניה וכלל 450 ראשי בקר. הבקר נמכר לסוחרים לבנונים שהעבירו 100 פרות מן המטען לאיזור בקעה. רוב הבשר כבר נמכר למאכל ובבדיקה שנערכה התגלתה קרינה אצל 3 מתוך 100 הפרות.

גוף מוסלמי פרסם מודעה בה דרש מהקצבים באיזורים המוסלמיים לשאת באחריות ולוודא מקור הבשר השחוט. „לא נהסס להטיל עונש מוות על מי שיתשוף אותנו לזיהום הקטלני. אנו סומכים על דתם וכבודם של מוכרי הבשר המוסלמים", נאמר בהודעה.

(ע״מ)

טנק של צה״ל ירה בג׳יפ של מחבלים — 3 נהרגו

מאת יהודה צור,
כתב „על המשמר"

שלושה מחבלים נהרגו מצפון לרצועת הבטחון מפגז שנורה מטנק של צה״ל. המקרה אירע באיזור חולה שמצפון לרצועת הבטחון כאשר כוחות צה״ל הבחינו בג׳יפ ובו שלושה מחבלים העורכים תצפית על איזור שבשליטת צה״ל.

למקום הוזעק טנק של צה״ל אשר ירה פגז שפגע בג׳יפ והשמיד אותו יחד עם שלושת המחבלים שהיו בתוכו.

כ״ץ־עוז: יש לנקוט יוזמות חד־צדדיות — הזמן פועל לרעתנו

מאת רפאל גאון,
כתבנו בדרום

סגן שר החקלאות אברהם כ״ץ־עוז אמר אתמול בפתיחת דיון מדיני, במרכז התק״ם כי הציפיות והתקוות להידברות בנושא השטחים לא הביאו עד כה לשום פתרון, והזמן אינו פועל לטובת ישראל. לכן יש לנקוט יוזמה של פתרון חד־צדדי — שונה ברצועה לעומת יו״ש. ברצועה צריך לקום מייד שלטון משותף בין ישראל, תושבים מקומיים, מצרים ובסיוע ארה״ב בשלב א' (20 עד 25 שנה) ואחר־כך יחליטו תושבי הרצועה מהי צורת השלטון הרצויה להם ואילו בגדה הציע להחיל אוטונומיה בשטחים שאינם חיוניים למדינת־ישראל ואילו בבקעת הירדן ושטחים חיוניים אחרים להחיל ריבונות ישראלית.

הישוב ה־178 של התק״ם

בשעות הבוקר רנו 250 צירים מ־175 ישובי התק״ם (169 קיבוצים ששה מושבים שיתופיים) על עידכון תוכנית ההתיישבות ואישרו הקמת קיבוץ אחד בשנה במקום שניים עד שלושה כפי שהוחלט בוועידתם האחרונה — בשל המצב הכלכלי. כן אישר המרכז קבלתו של המושב השיתופי שורשים — לישוב ה־176. באוקטובר 86' יוקם קיבוץ נווה־חריף (ע״ש מוטה חריף) בערבה.

● בטקס חגיגי חילקה הרשות להגנת הצרכן תעודות גמר למשתתפי סדנאות „עשה זאת בעצמך" סדנא זו היא החמישית שעורכת הרשות בשיתוף עם רשת „עמל".

● כ־2860 בני נוער משתתפים הקיץ במחנות לנוער שוחר מדע. זהו גידול של פי ארבעה במספר המשתתפים במחנות ב־5 השנים האחרונות.

משפחת דמאניוק — בביקור בכלא

בתצלום מימין: חתנו של דמאניוק, הבת איירין ותינוקה, ואשתו של דמאניוק — ורה (תצלום: מאיר פרטוש)

מאת זהבה מוזס כתבת „על המשמר"

בני משפחתו של ג׳ון דמאניוק שהגיעו לפני מספר ימים לארץ ערכו אתמול את ביקורם הראשון בכלא איילון שברמלה. בני המשפחה, האשה ורה, הבת איירין, וחתנו אדוארד נישניק, והנכד בן שבעת החודשים. הגיעו לכלא בלוויית עורך־הדין מארק אוקונור, ועוזרו, ושהו עם דמאניוק כשעתיים.

הפגישה נערכה בחדר ביקורים סמוך לאגף המיוחד שבו כלוא „איוואן האיום".

במשך כל זמן הפגישה חצץ רק שולחן בין בני המשפחה והעצור, אך קודם לכן, הם הורשו להתחבק ולהתנשק. בחדר נכח גם המתורגמן, פקד סובלמן, ושומרים מנציבות שירות בתי־הסוהר. לאחר ש„איוואן האיום" נשק וחיבק לנכדו אותו ראה רק פעם אחת קודם לכן, נפגו בני המשפחה לשוחח עמו כאשר הם מדברים אנגלית, אך רוב השיחה התנהלה באוקראינית.

הם מסרו לו ד״ש מחבריו שלו בקליוולנד ומסרו לו, כי „כולם עמו".

„איוואן האיום" חזר על גירסתו בפני משפחתו, כי הוא חף מפשע ומבקריו אמרו כי אף הם משוכנעים בכך ומקווים כי הצדק ייעשה.

לאחר מכן יצאו עורך־הדין ובני המשפחה אל העתונאים והצלמים שהמתינו להם מעבר לשערי הכלא, והחתן אדוארד סיפר כמה הם שמחים לראות כי דמאניוק חש בטוב, וכי הוא נהנה מיחס טוב והוגן בכלא. עוד הוסיף כי דמאניוק מסר להם, שהוא מאוד מתגעגע הביתה ומבקש לחזור לארה״ב.

כאשר נשאל אם ידוע לו מתי יתקיים משפטו של חתנו אמר החתן, כי הוא מקווה שהאנשים כאן „יכירו בעובדה שהוא אינו האיש שהם חושבים שהינו וכי לא יעמידו אותו למשפט. אנו מקווים כי הוא יחזור במהרה הביתה. זהו מקום יפה לבקר בו אך הוא אינו רוצה לחיות פה".

ורה דמאניוק הוסיפה, כי היא מאוד מתגעגעת לבעלה וכי כל אנשי הכנסיה אליה הם משתייכים מתגעגעים אליו. „הוא אינו אשם ואף פעם לא אמר שהוא אשם, הוא חף מפשע". אמרה. לשאלה אם בני המשפחה מחפשים עתה את מי שהם סבורים שהינו „איוואן האיום" האמיתי כדי להוכיח שאין זה בני משפחתו. ענתה האשה כי אינה יכולה לחפשו כיוון שאין לה יותר כסף להלחם. בני המשפחה יחזרו לבקר בכלא ביום א' הקרוב ואחר־כך עליהם לשוב למקומות עבודתם בארה״ב.

עורך־הדין אוקונור סיפר, כי בידיו מצויות עדויות שיוכיחו כי ג׳ון דמאניוק אינו האיש שחושבים שהינו, וכי תצליח להוכיח כבר שבריה״מ שתלה עדויות כוזבות בנידון.

כזכור, האריך שופט בית־המשפט העליון השופט יעקב מלץ בסוף חודש מאי את מעצרו של „איוואן האיום" בשלושה חדשים נוספים ודיון שהוגדר על־ידי משפטנים כחריג כיוון שהיתה זו הפעם הראשונה שסעיף זה בחוק המחייב את הסכמת בית־המשפט העליון הופעל.

אנשים ואירועים

גור: עם ניסים קל לעבוד — הכסף זורם

מאת שלי יחימוביץ', כתבת „על המשמר"

שר הבריאות מוטה גור ערך אתמול השוואה בין מודעי לבין משה ניסים כשרי אוצר, תוך שהוא חולק שבחים לשר ניסים.

השר גור אמר: „לשמחתי אני נוכח לדעת באחרונה, שאין בעיות עם האוצר. כשלא מפריעים אפשר לעבוד ולתכנן תוכניות. בתקופת מודעי היו בעיות. כל הזמן היינו צריכים לבקש את ההזרמה שממילא היינו צריכים לקבל".

השר גור אמר גם, כי בעת שביתת האחיות גילו משרדי הבריאות והאוצר עמדה אחידה בהתייחסות לשביתה. לשאלה אם יש הסכמה במערך לחזרתו של מודעי לתפקיד שר המשפטים לאחר הרוטציה, ענה מוטה גור: „לא היה דיון בעניין, בישיבה שקדמה להחלטה הסופית של ראש הממשלה בעניין מודעי. יכול היה ראש הממשלה להבין שיש לו את כל הגיבוי מצד שרי המערך. עד הרוטציה יש עוד הרבה זמן, וכרגע הפרובלמטיקה של העניין היא אצל הליכוד".

אלה לא רופאים בכניסה לחדר ניתוח. אלה הם ח״כ אורה נמיר ראשונה משמאל ומזכיר ההסתדרות בירושלים ניסן הרפז בסיורם השבוע בביח״ר טבע לתרופות בירושלים. אחד הנוכחים בסיור אמר שח״כ נמיר מחפשת תרופה מרגיעה לחברי הכנסת הסוערים וניסן הרפז מחפש תרופה להגדיל את שכר העובדים בירושלים. (תצלום: צ. אהרון)

40 תיבות פנדורה הובאו למשרד המשפטים

40 ארגזים גדושים באלפי מסמכים, נמצאים עתה בפני הצוות שמונה לבדיקת מסקנות דו״ח בייסקי.

בעקבות מסקנות בייסקי, הוטל על הצוות במשרד המשפטים לבדוק אם בוצעו עבירות פליליות ואם יש מקום להעמיד לדין מעורבים בוויסות מניות הבנקים.

עקב הביקורת שהושמעה נגד היועץ המשפטי לממשלה יוסף חריש, כי הוא אטי בבדיקת מסקנות דו״ח בייסקי, הבהיר דובר משרד המשפטים עו״ד אלישע צידון, כי „מיחזור" החומר ומיונו לעבירות; יקח פרק זמן של עד חודשיים ימים.

נמסר כי צוות של 4 פרקליטים בכירים עוסק עתה בבדיקת המסקנות ובבדיקת אפשרות להגשת כתבי אישום בעקבותיהם.

עוד נמסר, כי המחשב ששירת את ועדת בייסקי הועבר למשרד המשפטים ואנשי המחשב שעברו במהלך חקירת הוועדה עובדים גם עתה במשרד המשפטים במלוא המרץ כדי לזרז עד כמה שניתן את בדיקת המסקנות ויישומן.

(עתי״מ)

הצלחה ל„ספינת האהבה" הממשלתית בסינגפור

סינגפור. — ממשלת סינגפור בוחנת־מחדש את מדיניותה הממליצה על שני ילדים בלבד למשפחה, מחשש שבקרוב לא יהיו מספיק צעירים לתמוך באוכלוסיה המזדקנת ויחסרו פועלים וחיילים.

שר הבריאות ייאו צ'או טונג אומר באיגרת לעיתון מקומי, כי „עלולות להיות תוצאות מביכות מאוד לרמת הילודה הנמוכה בקרב 2.5 מיליון תושבי סינגפור".

ממשלת לי קואן יו הכריזה על מדיניות של תכנון המשפחה עוד לפני 20 שנים, כדי למנוע התפוצצות אוכלוסין בסינגפור ששטחה 620 קמ״ר בלבד. „אם שיעור הילודה שלנו לא יעלה בעשור הקרוב, הרפובליקה של סינגפור תצטרך לחפש אלטרנטיבות אחרות ופחות יעילות, כדי למלא את המחסור בכוח האדם", הזהיר.

ממשלת סינגפור הקימה משרד שידוכים ממלכתי ב־1984, כדי לשכנע נשים בוגרות אוניברסיטאות, שנמנעו מנישואים, להתחתן וללדת ילדים חכמים.

היחידה, הקרויה בשם „היחידה לפיתוח סוציאלי", מארגנת לזוגות מועמדים לנישואין, ארוחות ערב לאור הנר, ריקודים בשעת התה אחרי הצהריים וסיורים ב„ספינות אהבה". היחידה הודיעה בחודש שעבר, כי 250 בוגרות אוניברסיטה מצאו בני־זוג ונישאו להם וכי מתקיימים נישואין כל 4 ימים בין 7,000 החברים שהצטרפו לארגון שהיחידה הקימה.

(רויטר־עתי״מ)

2 מיליון ילדים באינדונזיה נאלצים לצאת לעבוד

ג'קרטה. — לפחות 2 מיליון ילדים באינדונזיה בגילים 14 ומטה עובדים ברחובות, בבתי החרושת ובשדות, מפני שהוריהם עניים מכדי לפרנס אותם — מסר מנהל קרן הילדים של האו״ם, ג'יימס גרנט.

עם זאת ציין כי באינדונזיה חל קידום דרמטי בחיסון ילדים נגד מחלות קשות ובהעלאת רמת קרוא וכתוב בקרב 165 מיליון התושבים.

הדברים נאמרו בג'קרטה למען „עשור למען ילדי אינדונזיה" מסע בו פתח הנשיא סוהרטו.

(רויטר עתי״מ)

אחרי ועידת המפד״ל
דורית גפן

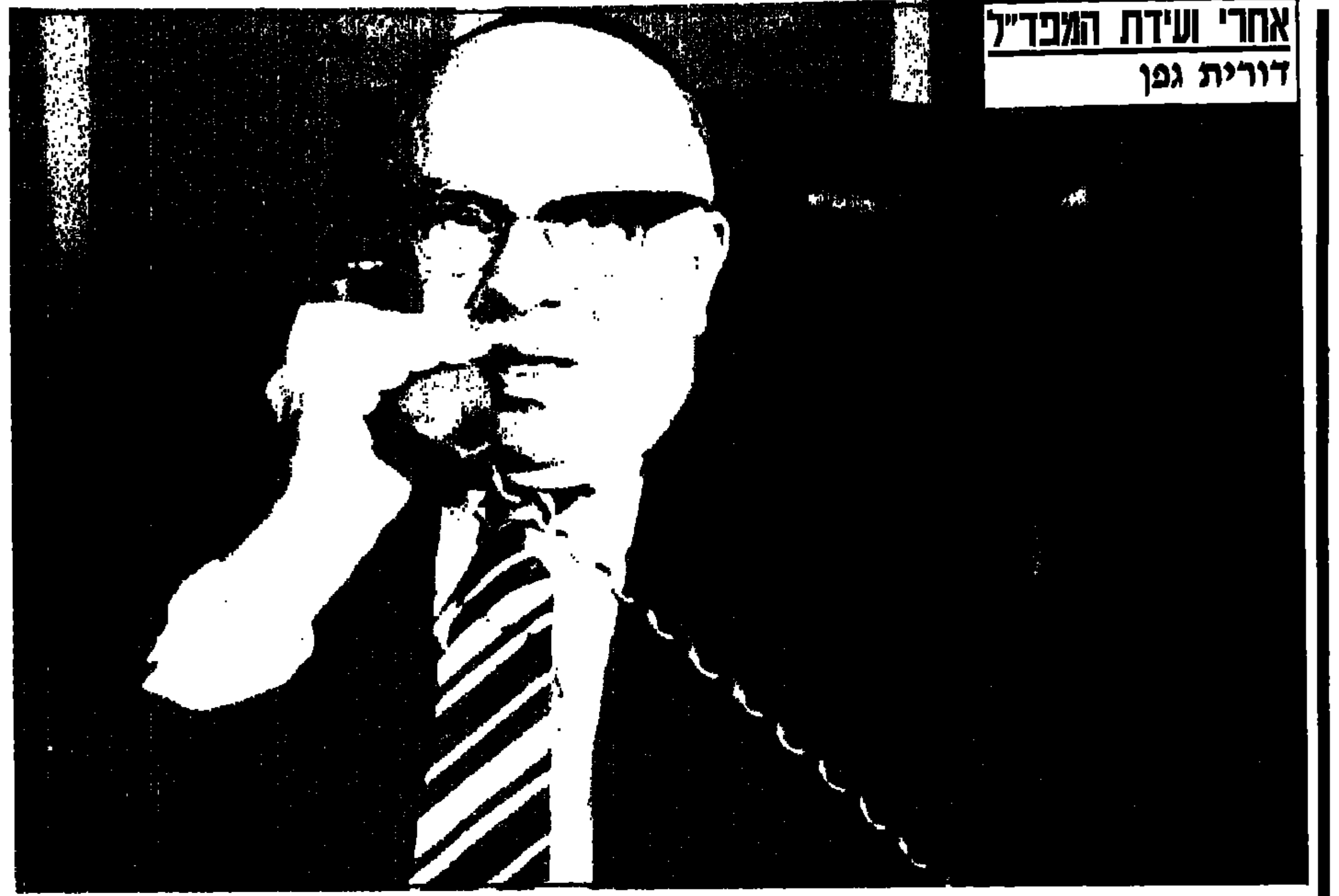

בורג לא התפטר

הפילוג אמנם נמנע במושב הראשון של ועידת המפד״ל, אך הסכנה על אחדותה לא חלפה ● הצעירים תובעים את ראשו של בן־נתן ● השר בורג לא התפטר, בחירתו של המר למנהיג המפד״ל עדיין לא מובטחת ● מה שבטוח: מצ״ד יצא ברווח

ספק רב אם מאות צירי המפד״ל, שהקשיבו בשעת לילה מאוחרת של יום רביעי לדברי המזכ״ל החדש, הרב יצחק לוי, הבינו או ידעו למה התכוון בדבריו, כאשר אמר בצורה סתומה ומסתורית, כי היו סיכומים מסויימים שאם לא יעמדו בהם, הוא עצמו יקום ויפוצץ את הוועידה במושב הבא. הוא לא מוכן, אמר, שאנשים יעבדו עליו.

יצחק לוי, בהופעתו הראשונה כמזכ״ל, ביקש מצירי הוועידה לאשר את דחיית הבחירות של המזכיר המדיני ושל מזכיר הפועל המזרחי ל־4 בספטמבר. גם הששים אלי קרב שבקרב צירי המפד״ל, שתבעו במשך הערב הארוך לקיים את הבחירות לפני נעילת הוועידה, גילו סימני עייפות מובהקים בשעה אחת וחצי לאחר חצות — שעות ספורות לפני תחילתו של יום צום, והרימו ידיהם בהסכמה.

כך נמנע פילוג במפד״ל.

שעה קלה קודם לכן יכלו חלק מהצירים, אלה המשתייכים לסיעת „הצעירים", לשמוע פרטים על אותם „סיכומים מסויימים". את הסוד גילה הח״כ לשעבר יהודה בן־מאיר, אשר סיפר להם כי במגעים שהיו בשעות הערב המאוחרות עם נציגי סיעת „למפנה" הודיעו אברהם מלמד ויצחק מאיר לכל הסיעות האחרות ולמזכ״ל החדש, כי רפאל בן־נתן מסיר את מועמדותו לתפקיד המזכיר המדיני, וכי עליהם להחליט על מועמד אחר.

על פי עדותם של אנשים שנכחו באחת הפגישות הללו, התחננו מלמד ומאיר לאפשר את הדחיה והבטיחו, כי בן־נתן שוב אינו מועמד. הם סיפרו כי האיש שבור ושסוע ובקשו לתת זמן לאחות את הפצעים.

האם היה הדבר על דעת בן־נתן? בשיחה שהיתה לי עמו סמוך לחצות, הוא לא אישר, כי הסיר את מועמדותו. הוא דיבר על „פרוטקשן" ועל „רצח־אופי", ועל כך שהסיעה שלו, היא שתחליט מי הוא מועמדה. הוא גם דיבר על נסיון לדחוק מהתפקידים המרכזיים של המפד״ל קבוצה המייצגת למעלה מארבעים אחוזים של התנועה. בדבריו נשמעה גם ביקורת על ועדת הבחירות, שנקטה איפה ואיפה כאשר יום קודם לכן הסכימה לתביעת סיעות „הצעירים" ומצ״ד לדחות עד יום המוחרת את בחירת המזכ״ל, דבר ששיבש את כל לוח הזמנים, אך סירבה להיענות לדרישת „למפנה" — לדחות את הבחירות למושב השני. בן־נתן גם קבל על כך, שבניגוד להמלצות ועדת יגר, שביקשה במפגיע למנוע קואליציות נגד אחת הסיעות במפלגה — הרי בוועידה זו קמה קואליציה, שביקשה לדחוק הצידה חלק גדול ומשמעותי של המפלגה.

ראשו של בן־נתן

האם אותה שעה ידע כבר בן־נתן כי אחרים מחבריו הפקירו את ראשו בתמורה לדחיית הבחירות? אם כן, הוא לא גילה זאת. שעה קלה קודם לכן טלפן השר בורג (סיעת „למפנה") לרעייתו, סיפר לה על ההתפתחויות, והודיע כי הוא חוזר הביתה. היה זה עוד אחד מהסימנים הברורים שהחלו להסתמן מייד לאחר שנודעו תוצאות הסיבוב השני של בחירת מזכ״ל־העל של המפד״ל. נצחונו הברור של איש מצ״ד לשעבר, הרב יצחק לוי, שנתמך על ידי סיעת „הצעירים" „הנשים" ובעיקר של קבוצת שאקי, שקיבלה בסיבוב הראשון כ־9 אחוזים — הבהירו לסיעת „למפנה" כי מול קואליציה כזאת אין לה שום סיכוי בשתי ההתמודדויות, שעדיין נותרו — על תפקיד המזכיר המדיני ומזכיר הפועל המזרחי. גם אם אפשר היה לנסות ולשכנע חלק מהצעירים להצביע בעד מועמד „למפנה", רפאל בן־נתן, הרי לא היה זמן לכך. הבחירות היו אבודות מראש — ועם זאת התקשו אנשי „למפנה" להשלים.

כבר בשעה שבע בערב הודיע אחד מחברי הסיעה לעיתונאים כי נוכח ההתארגנות נגד „למפנה" הם יקימו ועידה נפרדת, ויחרימו את הבחירות. יותר מזה: אותו חבר הודיע כי השר בורג לא יתפטר. ועדת הבחירות, שבה ישבו שני ראשי ועדת השיקום של המפד״ל, יצחק יגר וישעיהו פריבס, עמדה באותן שעות תחת לחצים כבדים ומנוגדים. מצד אחד דרשו ראשי „למפנה" ו„המושכים" לדחות את הבחירות בנימוקים שהשעה מאוחרת ולמחרת יש יום צום. ומצד שני עמדו „הצעירים" ואנשי מצ״ד על דעתם, כי יש לקיים את הבחירות עוד במושב הזה של הוועידה.

כמו מהעבר הקרוב מאוד חזרה על עצמה התמונה המוכרת של ועידת „חרות". חרושת של שמועות מגמתיות, שהפיצו המחנות השונים, התכנסויות, מגעים — והעיקר: הוועידה משותקת. הפיתוי שעמד בפני „הצעירים" להשתלט על המפלגה גם במחיר פרישתה של „למפנה", היה גדול דיו להתלבטויות רבות בעיקר אצל ראשיה — זבולון המר ויהודה בן־מאיר. הנצחון הנכסף היה בהישג־יד. הפיתוי היה רב, אך המחיר עלול היה להיות כבד מדי — ועידת האחדות, שהופכת לוועידת פילוג. אין ספק, כי גם יו״ר ועדת הבחירות, יצחק יגר, בלם את תאוותם. הוא היה האיש שצריך היה להכריז על הבחירות (על פי החוקה החדשה), והוא לא הסכים לעשות זאת כשם שגם הודיע במפורש על רתייתו.

סכנת הפילוג לא חלפה

כפי שאמר יהודה בן מאיר לחברי סיעתו, העובדה שבן־נתן אינו מועמד יותר, היא כשלעצמה מחצית הנצחון. הוא יודע מה שהוא אומר. שכן, מאז מרד „הצעירים" לפני עשרים שנה, שהוא והמר היו בו הכוכבים המרכזיים ומאז ההצלחה של „הצעירים" להדיח את השר לשעבר יצחק רפאל, היה זה רפאל בן־נתן שחסם את דרכם מלהשתלט על המפלגה. הרחקתו ממרכז הכוח האירגוני במפד״ל, כך הם מאמינים, מסירה את המכשול האחרון בפניהם.

אלא שחודש ימים הוא זמן ארוך, ועדיין שתי משוכות גבוהות ניצבות לפניהם: בחירתו של המועמד שלהם, שאול יהלום, לתפקיד המזכיר המדיני, וגולת הכותרת: בחירתו של זבולון המר לשר הדתות במקומו של יוסף בורג.

להמר יש בעייה: אנשי מצ״ד לא הבטיחו לו לתמוך ב־4 בספטמבר. אין זה סוד, כי בין ראשי מצ״ד יש כאלה, שאינם רואים בזבולון המר מועמד מתאים להנהיג את המפד״ל. האם ה־4 בספטמבר יהיה עבורו יום חג, יום הכתרתו למנהיג מפלגתו, למספר אחד שלה, או שמא יסתבר לו, כי כל מאבקיו והמהפיכות שחולל היו לטובת כל מיני אנשים, אך לא עבורו.

מי שכבר יצא ברווח בולט מוועידת המפד״ל, זוהי תנועת מצ״ד, בראשותם של השר יוסף שפירא וח״כ דרוקמן. המזכ״ל הוא האיש שלהם, ולא נתפלא אם השר שפירא, שימשיך להיות שר בממשלה, יהיה בין נותני הטון במפד״ל.

ועידת האחדות, שעלתה למפד״ל מליון דולר (כולל המיפקד והבחירות הפנימיות) עוררה ציפיות רבות וגדולות. שלוש־עשרה שנים המתינו חברי המפד״ל לוועידה נבחרת, וכאשר זו התקיימה סוף סוף, קשה היה להבחין בה באחדות דווקא. היריבויות ההסטוריות נותרו בעינן, כן גם המאבקים הפנימיים. התחדשות לא היתה בה, וגם בשורה רעיונית לא יצאה ממנה. הדיונים הללו נדחו למושב השני. אם לשפוט על פי המושב הראשון, הרי גם במושב השני יהיו המאבקים הפרסונליים לעיקר.

רק כפסע הפריד ביום רביעי בלילה בין המפד״ל כמו שהיא לבין פילוגה, והאיום הזה עדיין מרחף מעל ראשה של המפלגה הדתית־לאומית: הוא נאמר בריש גלי על ידי המזכ״ל הנבחר החדש שלה לצירי הוועידה, כי הוא עצמו עלול לפוצצה.

עם ראשית כזאת — האחרית אינה מעוררת יותר.

על סף שיחות עם הירדנים. באותה עת נאם המלך הירדני בפני הפרלמנט. הבהיר כי לא ילך לכל משא ומתן נפרד עם ישראל. גם אז הסבירו מקורות ממשלתיים כי המלך הירדני מדבר בשתי שפות. כעבור זמן הסתבר כי חוסיין מדבר בשפה אחת והדבר העמיד באור מגוחך את דבריו של ראש־הממשלה באו״ם.

רק הצהרות פומביות מחייבות

כמו אצל חוסיין כך גם אצל חסן, קנה המידה להתייחסות לדבריו צריך להיות, מה שהוא אומר בפומבי לאנשיו. כשסאדאת דיבר להמוניו על שנת הכרעה לא התייחסו לכך ברצינות ופטרו זאת כמס שפתים להמונים. בדיוק מסיבה זו יש להתייחס ברצינות רק למה שאומר המלך חסן בפומבי, ואפילו לחש בשיחה הקצרה בארבע עיניים משהו הפוך לחלוטין לראש־הממשלה. מסירות פגישותיו התת־קרקעיות עם המלך חוסיין למד כבר פרס לדעת כי להצהרות מתחרותיות אין כל כיסוי בעוד שאלה שנאמרות בגלוי מחייבות.

ההתמוגגות על ביקור רשמי ראשון של ראש־ממשלה ישראלי במרוקו מובנת, וברור שהאירוע הוא חיובי. עם זאת, יש בדרך זו של הצגת הדברים וההסתפקות בעצם הפגישה כדי להטעות. פגישה עם מלך מרוקו עדיין אינה פגישה עם מנהיג ממדינות העימות כמו אסד או חוסיין. קשרי ישראל עם מרוקו מבוססים זה שנים ושמעון פרס ואחרים כבר נפגשו עם חסן בחשאי. לפגישה הרשמית צריך, לכן, להתייחס כאל אמצעי להגיע לפגישות חשובות יותר ולא כמטרה בפני עצמה. מכיוון שכלל לא בטוח על־פי נאומו של חסן שלפגישה זו יהיה המשך וגם לא הושמע רמז לכך בהודעה המשותפת, קיימת תחושה כי הפגישה הוחמצה.

פגישה עם חסן אינה ארוע שיוצר בהכרח אווירה ומומנטום של שלום. להיפך, אם יסתבר כי הפגישה לא עמדה ברוח ציפיותיו של המלך המרוקני, ייתכן כי באמת לא יהיה לה המשך ואז החמצנו מתוך יוצא מן הכלל.

קיימת תחושה כבדה כי שמעון פרס לא הביא עמו את ההצעות הקונקרטיות שלהן כה ציפה המלך חסן, וכאן ההחמצה הגדולה. אימפקט של פגישה היסטורית כזו, ניתן לנצל פעם אחת בלבד. לו היה ראש־הממשלה מגיע עם הצעות רציניות לנסיגה מהגדה ומשא ומתן עם הפלשתינים יתכן שהפגישה היתה מתארכת ואליה היה מצליח חסן לצרף נציגים ירדנים ופלשתינים. זה לא קרה ומחרתיים נוסע המלך חוסיין לסוריה שניתקה את קשריה עם מרוקו.

חסן הוא מנהיג מנוסה ומנומס והשיחה הלבבית שקיים עם ראש־הממשלה פרס לפני עינינו אינה צריכה להטעות. אין להסיק ממנה כי המלך היה מרוצה מהמפגש. ■

קרנות הפנסיה

אבשלום קווה

פצצת זמן ושני פתרונות

מירווח פעולה של עשרים שנה לקרנות הפנסיה ● תוחלת החיים המתארכת „מצמיחה" קשיים פיננסיים ● פתרון ההסתדרות: להגדיל את ההפרשות מצד המעסיקים והעובדים, פתרון האוצר: להוריד את רמת החיים ● יש הכרח למזג את שבע קרנות הפנסיה ההסתדרותיות

מ' דו"ח שהוכן במשרד האוצר במרוצת חצי השנה האחרונה ואשר יצא זה עתה לאור, מאשר ומחזק את האזהרה שהושמעו תקופה ארוכה מפי רבים ובעיקר בהסתדרות: מערכת הפנסיה במתכונתה הנוכחית, בקצב ההפרשים הנכנסים ויוצאים ממנה — עומדת בפני התמוטטות. הדו"ח, שהוכן על-ידי צוות בין-אגפי במשרד, נותן מירווח פעולה של עשרים שנה. יש המעריכים כי פתיל ההשהייה קצר הרבה הרבה יותר.

את עבודת הצוות להכנת הדו"ח ריכז מיכה וינטר. בעקבות הדו"ח התקיים לפני כשבועיים סימפוזיון על הנושא, בהשתתפות הפקידות הגבוהה של האוצר וכן מוזמנים כפרופ' יהודה כהנא מאוניברסיטת תל-אביב, המתמחה בענייני פנסיה וביטוח, יו"ר האגף לבטחון סוציאלי בוועד הפועל דב פלג, ומנכ"ל קרן מבטחים עמוס ערן. כולם ללא יוצא מהכלל הסכימו עם הממצאים החמורים אשר בדו"ח. אין בהם כל חידוש, אומר פרופ' כהנא, השוני הוא בכך, שסוף סוף הממשלה מוכנה להכיר בחומרת הבעיה.

המדינה בעוד 20 שנה

התערערות מצבן של קרנות הפנסיה, על כל סוגיהן, אופיינית לכל ארצות המערב. דב פלג קובע: „על כל פנסיונר במשק הישראלי יש כיום חמישה עובדים. בעוד עשרים שנה יהיה פנסיונר אחד על כל שניים וחצי עובדים". לצד הארכת גיל החיים כתוצאה משיפורים בתחום המזון והרפואה צפוי, כי בעוד עשרים שנה יהיה ריבוי גדול של פנסיונרים, כיום הם בגילאי הארבעים, ואשר נולדו עם תום מלחמת העולם השניה ותיכף אחריה.

מסכם פרופ' כהנא: „תופעות דמוגראפיות והתארכות תוחלת החיים מגבירה את העומס על קרנות הפנסיה". בנוסף לכך קיימת „סכנה" כי התלות של הקרנות בממשלה ובאוצר תלך ותגדל, משום שרוב כספי הקרנות מושקעים באיגרות-חוב ממשלתיות. להערכת כהנא בעוד כעשרים שנה יגיעו אותם סכומי עתק לשיעור של תקציב הבטחון, וזעזועים כאלה ואחרים עלולים לחבל בתשלום הסדיר והשוטף של כספי הפנסיות לגימלאים.

ההסתדרות והאוצר חלוקים על דרכי הפתרון למשבר המאיים עלינו. האוצר מבכר להוריד את רמת החיים. במדיניות הנוכחית שלו הוא למעשה מגשים את המגמה הזאת. ואילו ההסתדרות תובעת להגדיל את המשאבים לקרנות הפנסיה.

כיום מפריש העובד לקרן כ־16 אחוזים משכרו. וההסתדרות מבקשת להגיע בהדרגה לעשרים אחוזים. הנושא נידון בימים אלה במשא ומתן על הסכמי המסגרת החדשים. במסגרת הדיונים האלה העלתה ההסתדרות את תביעתה להגדיל את ההפרשות באחוז וחצי, אשר יתחלק כך: אחוז אחד ישלמו המעסיקים וחצי אחוז ינוכה משכר העובדים. המעסיקים הפרטיים מוכנים לכך, וכמובן גם חברת העובדים, אך בתנאי שהאחוז יוכר במס הכנסה כהוצאה לכל דבר. האוצר עוד לא אמר את דברו, אך הסירוב ככל הנראה לא יאחר להגיע. האוצר גם משהה מתן אישור להעברת אחוז הפרשה אחר. עליו כבר הסכימו ביניהן ההסתדרות ולשכת התיאום של האירגונים הכלכליים, בהסכם שנחתם בקייץ שעבר בעקבות התכנית הכלכלית. אמצעי נוסף להקדים רפואה למכה, לדברי פלג, חייבים לנקוט דרך מערכת המיסוי על-ידי שינוי באחוזי הריבית הנלקחים מהצבירה הפנסיונרית.

מנכ"ל קרן הפנסיה „מקפת", עו"ד יצחק שילון, לא מקבל את המסקנות החריפות של דו"ח האוצר. לדבריו, לקטסטרופה אין עדיין רגלים כה שמנות. אך עם זאת, הוא טוען, כי אם לא תהיה העלאה מיידית של שלושה אחוזים בהפרשות, עשויות הקרנות להתערער עוד קודם לעשרים השנים הצפויות בדו"ח.

על הדרכים לתיקון המצב, אומר פרופ' כהנא: צריך להיות רציונאלי בתכנון הפנסיה, לא למכור ביטוחים ללא בסיס אקטוארי ולא להבטיח הבטחות מרקיעות שחקים. יש להנהיג שיטות אחרות מאלה הנהוגות כיום, שיטות אשר יפסיקו מתן הטבות מעל ומעבר לכוח הפינאנסי של הקרנות. כמו כן יש לבטל את ההטבות לקבוצות של מיוחסים כגון שרים, חברי כנסת ומנכ"לים גם אם מספרם קטן יחסית, הרי זאת קבוצה היונקת מהפנסיה התקציבית כספים אדירים.

מיזוג הקרנות ההסתדרותיות

הדו"ח אינו עוסק בקרנות ספציפיות. כיום יש שבע קרנות הסתדרותיות. בניגוד לפנסיה התקציבית של עובדי הממשלה, הקרנות ההסתדרותיות הבנויות על חסכון, הן מקור לגידול והתרחבות המשק. המערכת התקציבית איננה יוצרת מקורות דומים. הקרנות ההסתדרותיות, בהיותן מנוף לצמיחה, יש בהן יסודות העשויים לסייע למשק להתגבר על משברים כלכליים.

ועדה הסתדרותית, בראשות אליהו רייף, היתה אמורה כבר בשלושים ביוני להגיש את מסקנותיה לאיחוד קרנות הפנסיה. איחוד מהזה או אחר, לדברי פלג, ייצב אמנם את המערכת, אך אין בו כדי להוסיף כוחות חדשים ואין בו כדי לעצור את אשר עלול להתרחש בשנות האלפיים.

דב פלג: 5 עובדים על כל פנסיה...

מיזוג הקרנות מעסיק את ההסתדרות שנים רבות. בהקמת מסגרת-גג אחת או שתיים. יש כדי להקל על הקרנות הבעייתיות של החקלאים ושל עובדי הבנין ולתרגם הלכה למעשה את הסולידאריות בין העובדים. עמוס ערן מצדד בהקמת מסגרת-גג אחת. שילון, לעומתו, תומך בשתיים, וזאת — לדבריו — כדי ליצור פיזור רב ואפשרויות של תחרות ובחירה. עם זאת, הוא צופה לקשיים משפטיים ו„חברתיים", כדבריו כרוך יישום המסקנות של ועדת רייף. ■

לפני ארבעים שנה

רפאל גאון

הכדים שעשו היסטוריה

הפיצוץ שזיעזע לפני ארבעים שנה את האגף הדרומי של מלון „המלך דוד" בירושלים, זיעזע לא רק את רחובותיה של ירושלים, אלא הותיר פצע עמוק ביחסים בין שתי [illegible]

מלון „המלך דוד" לאחר הפיצוץ ב־1946

ל פני 40 שנה בדיוק, יום ב' 22 ביולי 1946. אירע פיצוץ שזיעזע לא רק את רחובותיה של ירושלים, אלא הותיר פצע עמוק ביחסים בין שתי גישות שונות, פצע שלא הגליד עד היום: באותו יום פוצץ האצ"ל את מלון „המלך דוד" בו שכן מטה האדמיניסטרציה הבריטית. 91 איש נהרגו (מהם 17 יהודים), 476 נפצעו. למרות שלטענת מנהיג האצ"ל היה תיאום מוקדם והסכמה עם ראשי ה„הגנה", ביקרו מנהיגי היישוב, לרבות ראשי ה„הגנה" את הפעולה, בעיקר בשל מספר הקורבנות הגדול.

זמן קצר אחרי הפיצוץ, נשא ד"ר חיים וייצמן נאום בקונגרס הציוני בגנות האלימות, הוא קרא לצירים להאמין בניצחון האידיאלים של השלום. נציג כלשהו קטע את נאומו וקרא: „דמגוג!", וייצמן הסיר את משקפיו, הניח את ניירותיו ואמר בקול רם ונישא שנשמע היטב מקצה האולם עד קצהו: „מישהו קרא לי דמגוג. אינני יודע מיהו ואני מקווה כי לעולם לא ארע. אני דמגוג?!... האיש שטפח בפני את המלה הזאת צריך לדעת כי בכל בית ובכל רפת של נהלל, בכל סדנה בתל-אביב וחיפה יש טיפה מדמי. אתם יודעים כי אני מדבר אמת. יש אנשים שאינם רוצים לשמוע אותה — אבל אתם תשמעו אותי. מזהיר אני אתכם מפני תרופות שווא מרגיעות, מפני קפיצות-דרך, מפני נביאי שקר, מפני מעשי הבהלה קלים, מפני סילוף עובדות היסטוריות... אם אומרים אתם לקרב את הגאולה בדרכים שאינם מדרכי היהודים, אם נתקפחה אמונתכם בעמל קשה ובעתיד טוב יותר, הרי שעבודתכם עבודה זרה היא ואתם מסכנים מה שבנינו. מי יתנני כנביא לכם ולשוני כאש אוכלת, להזהירכם מפני דרכי בבל ומצרים. ציון במשפט תיפדה — ולא בשום דרך אחרת."

הבאתי את הקטע במלואו מפני שהדברים נשמעים רלוונטיים גם כיום, אחרי 40 שנה, וכמו היית רוצה לשכפל אותם ולשלוח אותם לאי-אלה אנשים. בינך לבינך אתה תוהה אם מצבנו לא היה טוב יותר לו נמצאו מנהיגים שיודעים להתייצב מול יריב אידיאולוגי ולהטיח בפניו את האמת בלשון תקיפה ומשכנעת כל־כך.

הפעולה של פיצוץ המלון, שתוכננה ובוצעה ע"י האצ"ל, לא היתה סוד במטה ה„הגנה". ייתכן אף כי ניתנה לו הסכמה בעל-פה, אם כי שליח מיוחד הביא לבגין, לדירת הסתר שלו בתל-אביב, פתק קצר מה„הגנה" ב־22 ביולי, בבוקר, יום ה„שין" של הפעולה, ובו נכתב: „עליך לעכב לפי שעה את הפעולה בירושלים." על המכתב חתם משה סנה, ראש המטה הארצי של ה„הגנה" בשמו המחתרתי. בגין, מפקדו של האצ"ל, סירב לדחות את הפעולה.

הודעה טלפונית שלא שעו לה

19 צעירים לבושים בגדי ערבים שהשתתפו בפעולה, התחלקו לחוליות. חלקם הצליחו להכניס למלון שבעה כדי חלב גדולים, בכל אחד 50 ק"ג ט.נ.ט. הכדים פוזרו במרתף בחלקו הדרומי-מערבי של המלון מתחת לאגפים השונים של משרדי המימשל. כ־17 דקות לפני הפיצוץ, בשעה 12.20, הופעלו פצצות-אזהרה מאתיים מטר זו מזו על הכביש הראשי ליד המלון. היו אלה כדי חלב ממולאים בדלק, שנועדו ליצור חסימה. אחר כך טענו אנשי האצ"ל ומפקד הפעולה עמיחי פגלין (נהרג בתאונת דרכים ב־78') כי פוצצו את פצצות-האזהרה כדי להבהיר לבריטים שהכוונה לפוצץ את המלון היא רצינית וכי האזהרות הטלפוניות אינן שקריות.

חיילת האצ"ל צילצלה למלון ואמרה בעברית ובאנגלית: „אני מדברת בשם המחתרת העברית. הנחנו חומר נפץ במלון. עליכם לפנותו מיד. ראו הוזהרנוכם!" זה היה בשעה 12.22. היא הודיעה זאת (טלפונית) גם לקונסוליה הצרפתית הסמוכה למלון וביקשה לפתוח חלונות ולהודיע למלון (12.27) ולעיתון „פלסטיין פוסט" (12.31). בשל פעילות מוגברת של החומצה שבמנגנון ההשהייה של כדי החלב, התפוצצו אלה ב־12.37. הפיצוץ היה נורא. חלקו הדרומי-מערבי של הבניין קרס וקבר תחתיו עשרות אנשים.

הגנרל ברקר, המפקד הצבאי העליון בארץ באותה תקופה, כתב יום אחרי הפיצוץ בחוזר לקציניו הבריטיים המשרתים בארץ, בין היתר: „אני נחוש בדעתי כי הם (היהודים) ייענשו וילמדו את עומק הבוז והתיעוב שבהם אנו רואים את התנהגותם..." הוא מצווה במכתבו להחרים את כל מקומות הבידור של יהודים — בתי-קפה, מסעדות, חנויות וכו' ומסיים את המכתב בקטע שנהפך לקלאסיקה: „יש להעניש את היהודים באופן הפוגע בגזעם יותר מכל, כלומר בכיסיהם."

קליר רוסו:

בין 49 קורבנות הפיצוץ, בסעיף „אחרים", — פקידים זוטרים, כתבניות ומזכירות, היתה גם קליר רוסו בת 19, שעבדה במרכזיה והיתה גם כתבנית. אחיה, נתן רוסו, בעל בית-ספר לנהיגה באשקלון, לקראת 40 שנות פיצוץ המלון כתב מכתבים לכל מערכות העיתונים וביקש כי יזכירו את הנושא „מפני שזו היסטוריה של היישוב — והיסטוריה לא צריך לשכוח." הוא זוכר את אחותו כנערה, בוגרת ממנו, גאה על שקיבלה משרה בממשלה, אחרי שלמדה ב„אליאנס" כתבנות וקצרנות. כמה שבועות לפני הפיצוץ הביאה הביתה אלבום מלא צילומים שעשתה לעצמה בפוזות שונות. „מה זה, השתגעת?" שאלו — „שתהיה לכם מזכרת ממני," אמרה — ולא ידעה מה אמרה. באזכרה אחר מותה, הציבו את האלבום על השולחן וכל אחד נטל לעצמו צילום למזכרת. נתן זיהה לפי השם את הצלם הארמני שחנותו היתה בעיר העתיקה, הביא לו את האלבום וביקש כי יפתח מחדש את כל הצילומים החסרים. כשהתכוון לקחת את האלבום, פרצה מלחמת השיחרור — ואי אפשר היה לגשת. אחרי 67 התברר כי הצלם היגר לארה"ב והאלבום עם מעט התמונות שנשארו — אבד.

ב־67, אחרי 20 שנה, הלכה המשפחה לבקר בקבר שעל הר־הזיתים. למולם הקבר נמצא, ממש על שפתי הכביש החדש שסללו הירדנים. נתן זוכר כי כאשר קליר נולדה

– דבר שהוא למעלה ממפוקפק – מה ערך יהיה למדינה הזאת?" ב„הצופה" נכתב: „כל הישוב כולו צריך לחרוד את החרדה הגדולה למראה התהום הפעורה שהמיואשים בתוכנו שקעו בה ומושכים אותנו אחריהם לתוכה." ואילו „משמר" כתב: „מה הלאה? האם יישאר גורלנו לשבט ולחסד בידי כת פשיסטית מנוונת? האם לא נעשה אנחנו לטיהור מתננו כל עוד לא איחרנו את המועד?"

בין הפצועים היה גם עתונאי אמריקני, ריצ'רד מאורר, כתב עיתון פרו־ציוני. נערה צעירה הביאה למטתו מכתב וצרור ורדים. היא נעלמה לפני שהספיק לשאול אותה לזהותה. במכתב היה כתוב, בין היתר: „אין ביכולתנו למצוא מלים שייטיבו לבטא את צערנו העמוק על פציעתך מפעולתנו נגד המפקדה הבריטית." כותב המכתב התנצל וסיפר כי ננקטו כל האמצעים למנוע קורבנות בנפש. החותם היה מנחם בגין.

יומיים אחרי הפיצוץ שודרה הודעה מוקלטת ב„קול ציון הלוחמת" ובו הכחשה להודעה של ממשלת הכיבוש הבריטית כאילו האצ"ל הודיע שהוא „מתאבל על שיעור הקורבנות הגבוה". „סילוף. כתבנו כי אנו מתאבלים על הקורבנות היהודים. הבריטים לא התאבלו כלל על ששת מיליוני היהודים שנרצחו באשמתם בזמן המלחמה. הם לא התאבלו על 14 אלף ניצולים יהודים שגוועו במחנות הריכוז שלהם. לפיכך אנו משאירים את האבל על הקורבנות הבריטיים לבריטים עצמם."

קץ לשיתוף הפעולה הזמני

מימדי הפיצוץ, בעיקר בכל הנוגע לקורבנות בנפש, הדהימה את הצדדים כולם, לרבות את אנשי אצ"ל. הנהגת היישוב הנבחרת לא יכלה שלא להסתייג עמוקות מן המעשה, הן מבחינה עקרונית והן בשל התוצאות. טענת אנשי אצ"ל היתה כי הבריטים עצמם אשמים מאחר והם הוזהרו יותר מפעם אחת, אך בשל שיקולי יוקרה [illegible]טעיים – סירבו לפנות את המלון. בין העדויות מצאה גם זו של קצין בריטי שנשאל אם לפנות את המלון והשיב: „זה ייצור פאניקה. קל להודיע [illegible] יש פצצה במלון." אשתו של המזכיר הראשי, [illegible] ג'והן שאו, אמרה, כי ג'והן סבל שנים ארוכות [illegible] ההשמצה כאילו הודיעו לו שיש פצצות והוא [illegible] סירב לפנות את המלון.

הפיצוץ שם קץ לשיתוף הפעולה החלקי בין ה„הגנה" לאצ"ל והביא לקרע גלוי. יצחק שדה [illegible] טען כי הוסכם שהפיצוץ ייעשה בין השעות שתיים לשלוש, כאשר רוב העובדים אינם במשרדיהם אלא בארוחת צהריים. בגין הכחיש את בתוקף.

ניתן היה לצפות כי ההלם והתדהמה של פיצוץ המלון והביקורת הקשה ביישוב יביאו למחשבה שניה ולהתמתנות במטה אצ"ל. זה לא קרה. אדרבא, מלון „המלך דוד" כמו נתן אות לשבר מחסומים, אחר כך באו, בזה אחר זה, פיצוץ מועדון הקצינים בירושלים (17 חיילים ו־3 טלפונאים הרוגים), חטיפתם ותלייתם של שני סרג'נטים בריטים; פצצות בשווקים ערביים הומים מאדם וגולת הכותרת – הטבח בדיר יאסין. ■

על הפרק

מארק גפן

המשברון האחרון

לפני המפגש של פרס עם מלך מארוקו חייב היה לתקן בדחיפות את התדמית שלו שנפגעה על-ידי מודעי ● ממילא לא היה ההימור רציני ביותר:

ה וא בטוח כאשר החליט לשמור על כבודו האישי ולהעניש את יצחק מודעי על-ידי פיטוריו מן הממשלה. הוא היה כה בטוח שלא יפרוץ שום משבר ממשלתי, עד שבסודי-סודות קבע את מועד המראתו למארוקו, שעות ספורות לאחר ישיבת הממשלה אותה כינס ביום ב' אחה"צ.

שהרי ברור מעל לכל ספק, כי אילו היה מעלה על הדעת סבירות כלשהי להתנגדות הליכוד לסילוקו של מודעי מן הממשלה, ובעקבות כך למשבר ממשלתי, לא היה יוצא בשליחות פוליטית כה יוקרתית. ראש ממשלה, שנקלעה במשבר, לא היה בדיוק בעל יוקרה מספקת למיפגש עם מנהיג מדינה ערבית שהעז להעניק מעמד רשמי וגלוי לפגישה עם מנהיג ישראלי.

אך שמעון פרס לא יכול היה לצאת למארוקו כראש ממשלה שעל סף מסע מסוג זה הותקף על-ידי שר בממשלתו, שהטיל ספק בכישוריו, במהימנותו ואמינותו, ואף איים „לסגור עמו חשבון". שמעון פרס חייב היה לקראת צאתו לזכות בתיקון דחוף של תדמיתו, להוכחה של גבריות-מנהיגותו, דבר שלא ניתן היה לעשותו, אלא על-ידי פעולת עונשין מהירה ונחרצת נגד מודעי.

כאשר שמעון פרס נפגש בשעות הבוקר עם ממלא-מקומו ויורשו בקרוב, יצחק שמיר, לשיחה קצרה, כבר ידע האחרון שפרס יוצא בעוד שעות ספורות למארוקו, ואף נתן את הסכמתו למסע זה. גם שמיר הבין, כי מודעי חייב ללכת ויש להניח, כי בעת הפגישה עם פרס לפחות רמז לו, אם לא אמר זאת ישירות ומפורשות, כי סילוקו של מודעי לא יוציא אותו ואת הליכוד מגדרם, ולא יגרום למשבר של הממשלה.

אך מעבר למשקל המסע למארוקו, הלך שמעון פרס על בטוח, כאשר הניף למודעי „כרטיס אדום" כדי לסלקו ממגרש המשחקים הממשלתי. מי כמו פרס רואה את דפי הלוח המתחלפים, המקרבים את יום הרוטציה. הוא יודע היטב, כי הליכוד אפילו לא ינסה לאיים במשבר, כדי לא לפגוע בשמיר, שעליו כבר מדברים שם כ„ראש הממשלה העתידי", „ראש הממשלה בעוד חודשיים". על כן, מה שנראה כהחלטה אמיצה מצד פרס, היה נטול כל קורטוב של הימור. זאת ידע גם מודעי עצמו, אשר הקדים את פיטוריו על-ידי ראש הממשלה בהודעת ההתפטרות, המלווה בנימה אפולוגטית של אדם „המקריב את גורלו האישי" למען המדינה, כלומר, למען שמיר, „שללא ספק יהיה ראש ממשלה טוב יותר מפרס." דברי יצחק מודעי.

מודעי עוד יחזור

שמעון פרס יכול היה, כמובן, לנצל את „משבר מודעי", כדי לעשות חשבון כולל של ממשלת האחדות הלאומית, ללכת אל נשיא המדינה ולהודיע על התפטרותו שלו. ממשלה זו אינה מסוגלת לנהל את ענייני המדינה, יכול היה פרס לומר לנשיא; השנתיים שחלפו היו ניגוד מוחלט של „אחדות", השותפים העיקריים בה עויינים זה את זה, עויינות הגוררת את הממשלה מפרשיה לפרשיה, במקום לעסוק ביעדים הלאומיים הרציניים שהממשלה הציבה לעצמה עם כינונה. התפטרותו של פרס היתה מביאה להתפטרותה של הממשלה כולה, שהיתה נהפכת לממשלת מעבר — בראשותו של פרס — עד לבחירות. ראש הממשלה ישיב, בוודאי, כי הליכוד היה מאשים אותו בהפרה מכוונת של ההסכם הקואליציוני כדי למנוע את הרוטציה. אך גם עתה, כאשר פרס הסתפק בסילוקו של מודעי, הוא שומע בוודאי קולות מן הליכוד ומשרי הליכוד, המאשימים אותו ואת חבריו בכך שמשבר מודעי נבע מכוונת פרס למנוע את הרוטציה, ולמעשה, הוא חותר לכך כל הזמן. אנשי הליכוד המסכנים מייבבים, כי הם ממש „חוששים לנשום", מתוך פחד שמא פרס יסוג ברגע האחרון את התחייבותו למסור את לשכתו לשמיר.

שמעון פרס חייב היה לפטר את מודעי, על כך אין ויכוח, לכאורה. הוא יכול לרשום את תגובתו הנמרצת כנצחון, וכהוכחה שגם שלושה חודשים לפני הרוטציה הוא יודע לנהוג כמו שראש ממשלה חייב לנהוג. אולם חוששני כי סילוקו של מודעי יתגלה כנצחון פירוס כלכלי: יצחק מודעי עוד יחזור לממשלה בעת כהונת שמיר כראש הממשלה, ואז יפתח את פיו נגד פרס, ללא מורא של פיטוריו. הוא עוד „יסלק עם פרס חשבונות", כפי שהבטיח באותו ראיון פומבי שגרם למשברון. אינני מאמין, כי המערך יגרום למשבר ממשלתי לאחר הרוטציה בגלל רצון הליכוד להחזיר את מודעי לממשלה.

כל המשברים הממשלתיים עד כה נגרמו על-ידי הרברבת, על פגיעות אישיות ומשבר שרון ושני משברי מודעי, בעוד שבעניינים המהותיים הקיומיים, הנוגעים לשאלות מלחמה ושלום, אופיה הדמוקרטי של המדינה, כיבוד החוק וכיוצא באלה, הצליחו פרס והמערך להגיע להסכמה עם הליכוד. אם מתוך השלמה עם ניגודי העמדות, ואם מתוך פשרה שפירושה בריחה מהכרעה.

בפליאה רבה שמעתי השבוע את דברי שר הבריאות מוטה גור (המגדיר את עצמו כמתנגד הרוטציה), שאולי עניין טאבה יגרום ברגע האחרון משבר בין המערך והליכוד והרוטציה לא תתבצע. אליבא דגור, הסכם טאבה כמעט גמור, ואם הליכוד יסתייג ממנו, אפשר יהיה ללכת לקרע סופי עם הליכוד. אני בטוח שגם מוטה גור עצמו אינו מאמין במה שהוא אומר. פרשת טאבה, עם כל חשיבותה לגבי מערכת היחסים שלנו עם מצרים, היא שולית, איש לא יאמין שבגלל עניין כזה אפשר לפרק ממשלה וללכת לבחירות.

נצחונו של פרס ב„משבר מודעי ב'" אינו תורם דבר לשינוי המציאות הפוליטית בארץ. אילו ראש הממשלה לא היה נרתע מלהגיע למשבר עם הליכוד בנושא כמו חקירת פרשת השב"כ תוך חתירה לבדיקת אחריותו של הדרג המדיני, ושל שמיר במיוחד, יכולנו להסכים עם ההערכה, כי פרס אכן מוכן להתמודד עם הליכוד. אך לא בכדי העביר שמעון פרס בוועידת מפלגתו החלטה מפורשת בזכות הרוטציה: הוא יעשה הכל פרט לעימות חזיתי עם הליכוד בנושאים בעלי משמעות, העלולים לגרום למשבר ממשלתי אמיתי, לפירוק הממשלה ולמניעת הרוטציה. פרס מוכן כבר היום לשמש שר-החוץ בממשלתו של יצחק שמיר, כשהוא נהנה מקרן היוקרה שצבר כראש הממשלה, קרן אשר הוסיפה לו רווחים בימים אלה — בעקבות המפגש עם חסן מלך מארוקו, ואולי תגדל עוד יותר, אם יצליח סוף סוף להיפגש גם עם נשיא מצרים חוסני מובארק.

ממשלה בצֶלם המזורקה של אגם

אבל שמעון פרס אינו מביא כנראה בחשבון את הצפוי לו עם כניסתו של שמיר לתפקיד ראש הממשלה. הוא שוכח, כי הליכוד רואה את החילופים בלשכת ראש הממשלה כאילו מדובר בעליית הליכוד לשלטון. היום קיימת ממשלת מערך דה-פאקטו, כך הם מספרים, אך עוד מעט קט אנו נעלה לשלטון, ואז לא רק יתחילו לנשום, אלא גם לשלוט, ולצרוח ככל יכולתם ורצונם — ללא פחד שייקראו לאחריות. מה יעשה פרס אם מודעי או שר ליכודי אחר „יבוא עימו חשבון" ויעשה לו רצח אופי אמיתי — על כשלונותיו ומחדליו בתפקיד ראש הממשלה על-פי גרסת הליכוד? הוא לא יהיה בעל סמכות לפטר שר, לכל היותר יוכל לגרום למשבר ממשלתי ולאיים בעזיבת הממשלה. אלא שאז יוכל שמיר לנסות להקים ממשלה מצומצמת בתמיכת הדתיים (ואשר יעניקו לשמיר תמיכה שאינם מוכנים להעניק היום לפרס) ובצירוף „התחיה", המצפה מזומן להקמת ממשלה לאומית, או לקיים ממשלת מעבר בראשותו. מנין לו, לפרס, הביטחון, כי הליכוד, ידבוק בהסכם הקואליציוני כמו המערך בראשותו, ולא יגרום ביוזמתו לפירוק הממשלה הזאת, כדי להיפטר מן המערך לפני הבחירות? אני עצמי אמנם מפקפק באפשרות כזאת; שכן נדמה, כי הליכוד, כמו המערך, נדבק בקונצפציה של אחדות לאומית. מה שנולד בעקבות המצוקה של תוצאת הבחירות, הועלה במשך שנתיים לדגם שלטוני שאין מנוס ממנו, לפחות לתקופה הנראית לעין. דוגמת המזורקה של יעקב אגם המשלבת אש ומים היוצרים מעין שלימות. כך גם הליכוד והמערך ימשיכו באחדות הניגודים.

אחרי המהפך של שנת 1977 ידעה תנועת העבודה ימים של יאוש וחרדה, אך לזכותה ייאמר, שלא קיפלה את דגליה, ואמנם במערכות הבחירות אחרי 1977 הצליחה להחזיר לעצמה הרבה מתומכיה האבודים. המערך הגיע אל סף האפשרות להקים ממשלה, אך עדיין חסרו לו מנדטים בודדים. במקום להמשיך במאבק על רבבות הקולות החסרים, העדיפה מפלגת העבודה את הקונצפציה של ממשלת אחדות לאומית. שמעון פרס וחבריו בהנהגת העבודה אינם מאמינים שיוכלו להחזיר למפלגתם את היכולת לשלוט ללא הליכוד, ואילו הבוחר — אם ייקרא לקלפי — יידע שהצבעתו עבור המערך או ■

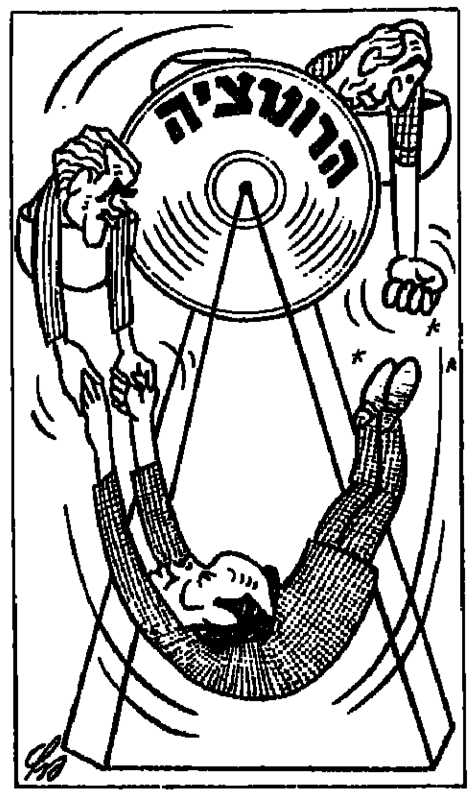

הליכוד לא תשנה הרבה: ממילא יקבל את הממשלה המורכבת משתי המפלגות הגדולות. מה שייוותר לפרס לשקול אחרי שנת 1988, הוא — אם לבחור במחצית הראשונה או זו השניה לתפקיד ראש הממשלה.

פרס ושמיר — אחרי הרוטציה

אומרים לי, כי הישועה תבוא מבחוץ. הקפאון המדיני באזורנו לא יוכל להימשך זמן רב. מדינת־ישראל תועמד אולי בפני הצורך להכריע כיצד לנהוג כלפי יוזמה מדינית שתבוא מן העולם הערבי. אז-או ייאלץ המערך, כלומר פרס וחבריו, לגלות סוף סוף את צבעם הפוליטי ולדרוש הכרעה גם בתוך הממשלה. אני ספקן בעניין זה. גם האירוע האחרון, הביקור של פרס במארוקו, עם החיוב שבמהלך הדרמטי של עצם המפגש הגלוי בין מנהיג ערבי לראש ממשלת ישראל, עדיין רחוק מכדי להביא להוזזת התהליך המדיני. חזית הסירוב בעולם הערבי עדיין חזקה, אך גם זו בישראל מסוגלת לנטרל כל סיכוי ליצירת בסיס מינימלי לשיחות עם ירדן והפלשתינים. מכל מקום, איש אינו משלה את עצמו: מה שלא נעשה על-ידי פרס כראש הממשלה בוודאי שלא ייעשה על-ידי יצחק שמיר כיורשו.

אכן, האירוע הדרמטי של השבוע, המפגש בין פרס לבין חסן מלך מארוקו, עשוי אולי לשמש תפנית בקפאון המדיני המתמשך. המפגש עצמו, גם אם לא יניב פירות, ראוי בהחלט לציון כשלב נוסף בשבירת המחסום הפסיכולוגי בעולם הערבי ממגע ישיר עם ישראל. אם נניח, כי שיחות פרס-חסן יולידו אפשרות של מהלך מדיני ממשי, כגון כינוס ועידה בינלאומית, אזי יעמוד פרס ועמו המערך — בפני הסיכוי האחרון בטרם הרוטציה, לפרק את הממשלה על רקע הניגוד הקוטבי בין שני השותפים בתחום המדיני — אם כי אפשרות כזאת נראית לי כרחוקה. מכל מקום, שמיר כבר הספיק להכריז, כי לפרס אין שום סמכות לוותר על השטחים, ואפילו תתחיל הממשלה לדון בהצעה כלשהי, הרי הדיון עצמו יימשך עד לכניסת שמיר לתפקיד ראש הממשלה.

אין כל דמיון בין הביקור החשאי של משה דיין במארוקו, למפגש עם יועצו של הנשיא סאדאת חסן תוהאמי, לבין המפגש הנוכחי של פרס עם המלך חסן. המפגש הראשון חסר אמנם את האפקט החיצוני הגלוי, המצולם, אך דיין הלך בברכתו של בגין — עם נכונות להחזיר למצרים את כל סיני. ואילו פרס הגיע למארוקו ברוב פרסום עולמי, אך בידיים כבולות על-ידי הליכוד. לכל היותר יכול היה להשמיע לאוזניו של חסן את דעתו הפרטית, אך בשמה של ממשלת ישראל לא היה לו מה להציע.

כמו במשחקי כדורסל, זכה פרס בסל מרשים בסיומה של המחצית הראשונה. אך המחצית השניה תהיה כולה בידי שמיר וחבריו בליכוד. הם יובילו לאורך כל המגרש ואפילו צבר כמוני במשחקי ספורט מבין, כי המחצית השניה קובעת את התוצאה הסופית, במיוחד בעיני ציבור הבוחרים.

הקטטה בכפר־קאסם

לא כפתח־תקווה

קאסם זייד

האיסלאם אינו דומה ליהדות. אין בו הפרדה בין דתיים לחילוניים. לכן אין סכנה לעימותים על רקע דתי, אלא אם כן יגדישו ה„לא־דתיים" את הסאה בהתנהגותם. רוב החברה הערבית מכבדת את מצוות האיסלאם ומברכת על החזרה לדת בקרב הצעירים

קשה להגדיר את הקטטה שפרצה ביום ו' בין קבוצת מתפללים לבין יושבי בית־הקפה בכפר־קאסם כקטטה בין דתיים וחילוניים. מה שאירע היה יכול לקרות בכל כפר מוסלמי שבו מאמינים שמיישמים את חמשת יסודות האיסלם לא יסבלו בשום אופן מכירת משקאות חריפים ובירה במקומות ציבוריים. אפילו החוק האזרחי אינו מאפשר מכירת משקאות חריפים, כולל בירה, לאזרח מוסלמי אפילו ביישובים מעורבים.

מכאן, שטענת המשטרה כי מחוללי הקטטה הם דתיים קיצוניים אשר יצאו מתפילת יום שישי במיסגד שבמרכז הכפר אינה מדויקת, ואף חוטאת לאמת. ייתכן שבין משתתפי הקטטה היו צעירים מוסלמים הידועים בקנאותם יותר ממאמינים מסורתיים, אך ההשוואה בין חרדי פתח־תקווה לבין „קנאי" כפר־קאסם, אין לה על מה לסמוך.

אין דתיים וחילוניים

כבר היו דברים מעולם וכישובים מוסלמיים כבר אירעו התנגשויות בין שומרי מצוות לבין חוגים אנארכיסטיים. בשנת 80' אירעה תקרית דומה באום־אל־פאחם, כאשר המועצה המקומית חוקקה חוק־עזר שלפיו אסור לפתוח את בתי־הקפה ומסעדות בימי צום הראמאדן. כאשר חלק מבעלי בתי־הקפה סירבו ליישם את חוק־העזר ניסו שומרי המצוות, ובראשם הצעירים המוסלמים, לכפות אותו בכוח־הזרוע ומתנגדי החוק, שנימקו את התנגדותם בסיבות כלכליות, נאלצו להיכנע וחוק־עזר זה נשמר עד היום.

אין לחלק את המוסלמים לדתיים וחילוניים. באיסלאם כל מי שנולד להורים מוסלמים הוא לפחות כלפי חוץ מוסלמי לכל דבר. כך שאין הבדלים מהותיים בין דתיים ללא דתיים. שונה המצב ביהדות שהיא גם דת וגם לאום. ביהדות יכול מישהו להיות יהודי מבחינה לאומית למרות שאינו דתי — באיסלאם הדבר אינו כך. לי לא ידוע על מוסלמי שמכריז על עצמו שהוא חילוני. אפילו חברי מפלגות סוציאליסטיות, כולל המפלגה הקומוניסטית, אינם מכריזים על עצמם כאתאיסטים. מעניין שחברים מוסלמים ברק"ח שומרים את מצוות האיסלאם החל בתפילה וכלה בצום הראמאדן.

הצעירים המוסלמים — מתינות ופתיחות

הנה התגובה שפירסם לא מכבר „אל־איתיחד", ביטאונה של רק"ח בשפה הערבית, על ידיעה שהופיעה ב„על המשמר" וב„דבר" שבה נמסר שחברי ועדת המעקב באום־אל־פאחם הכחישו ידיעות כאילו שהממונה על מחוז חיפה מסתייג מפיזור עיריית אום־אל־פאחם מחשש שבבחירות לעירייה ינצחו הצעירים המוסלמים. בתגובה שפירסם „אל־איתיחד" הוא טען שזהו הבל הבלים „שכן, האם באום־אל־פאחם ישנם צעירים שהם אינם מוסלמים?" העיתון הוסיף: „זהו נסיון לפלג את הצעירים באום־אל־פאחם למוסלמים וללא מוסלמים". זו הוראה מצד רק"ח שכל הצעירים באום־אל־פאחם, כולל הצעירים חברי רק"ח, הם מוסלמים.

זאת אף זאת: גם המוסלמים המאמינים אינם פוסלים את הלא־מאמינים כך שאין חייץ בין המאמינים לבין הלא־מאמינים. אמנם, באחרונה מתגבש סוג של מוסלמים, ובראשם הצעירים המוסלמים, המנסים להנהיג את צו ההלכה האיסלאמית כלשונה. ייתכן שחוגים פוליטיים, ובעיקר חוגי השמאל, רואים בהם כיריבים פוליטיים אך אינם מעיזים לצאת נגדם בריש גלי. הצעירים המוסלמים מגלים סלחנות יתירה כלפי יריביהם ונמנעים, במידת האפשר, מהתנגשות עם חוגי השמאל, בעניינים שאינם פוגעים בפולחן הדתי של המוסלמים.

במאמר מערכת של כתב־העת המוסלמי „אל־סראט" שיוצא לאור מטעם העמותה האיסלאמית באום־אל־פאחם נאמר: „אנו נימנע מכל התנצחות עם יריבים פוליטיים וננהל את הויכוח עימם ברוח האיסלאם". יתירה מזו, ביישובים מעורבים, שיש בהם מוסלמים ונוצרים, נשמר הסטטוס־קוו בין הצדדים תוך כבוד הדדי בין הצדדים.

במחנה עבודה איסלאמי שהתקיים לפני מספר חודשים בכפר־קנא, ביצעו משתתפי המחנה סלילת כביש בשכונה נוצרית כשהנוצרים תרמו למחנה ביד נדיבה. בקטטה שפרצה לאחר המחנה בין הצעירים המוסלמים בכפר לבין נאמני ראש המועצה, שהוא איש רק"ח, גילו הצעירים סלחנות ולא נכנסו לעימות עם אנשי רק"ח.

גם באום־אל־פאחם פרץ סיכסוך בין רק"ח לבין הצעירים המוסלמים סביב מחנה שהקימו הצעירים. הסיכסוך לא התפתח והשקט בין הצדדים נשמר עד היום. ראייה מפוכחת על מהלך הדברים ברחוב הערבי מלמדת שאין פני הצעירים המוסלמים בעתיד הנראה לעין לעימות ולאלימות עם יריביהם הפוליטיים.

בימים הראשונים להופעת הצעירים המוסלמים היו עימותים בינם לבין יריביהם הפוליטיים. רק"ח, שניצחה על מהלך העניינים והיתה במשך השנים כוח מוביל ברחוב הערבי, התקשתה לעכל את התופעה החדשה. היו גם חוגים לא פוליטיים שהתקשו לקלוט בתחילה את תופעת הצעירים המוסלמים. הצעירים המוסלמים עצמם שהיו חסרי נסיון וגילו סימני עצבנות וקשיחות. אך עם הזמן רכשו נסיון והחלו לגלות מתינות ופתיחות. כלומר, אם לשפוט לפי מהלך העניינים ברחוב הערבי־המוסלמי ניתן לומר שאין סכנת עימות בין הדתיים לבין הפחות דתיים.

חיוב החזרה לדת

יש לציין שהאיסלאם אינו מטיל הגבלות קשות על צאן מרעיתו. אני, למשל, יכול להיות חבר מפ"ם נאמן ומוסלמי שומר מצוות מבלי שתהיה סתירה בין השניים. ידוע שבאיסלאם אין יתרונות מיוחדים לקאדי על־פני מוסלמי פשוט השומר את כל מצוות האיסלאם. כך שאיש הדת המוסלמי אינו יכול להוציא פסקי־הלכה על דעת עצמו.

באיסלאם לא קיימים איסורים שקשה לעמוד בהם. ולכן איני צופה עימות אלים בין המוסלמים שומרי המצוות לבין המוסלמים ה„לא דתיים", אלא אם ה„לא דתיים" יגדשו את הסאה ויעשו מעשים שהדעת אינה סובלתם.

אחזור ואומר שהאירוע בכפר קאסם יכול לקרות בכל כפר מוסלמי אם ה„לא דתיים" יפגעו ברגשות המוסלמים. ניתן לומר שרוב המוסלמים, אפילו המסורתיים שביניהם, מתייחסים בהבנה ובאהדה לתופעת החזרה לדת שכן הם רואים בה שמירה על צינעת הפרט, על כבוד החברה, לרבות כבוד האשה שמהווה סמל לצניעות ולכבוד משפחה.

מוטי בסוק
טפטופי כנסת

● ניסים בדרך לצמרת

מזה כ־48 שעות משמש ראש הממשלה שמעון פרס גם בתפקיד שר המשפטים. לפני כתשע שנים ניצל ראש ממשלת ישראל דאז מנחם בגין סיטואציה מקבילה כדי לשחרר מהכלא את הארכי־גנב (בנק א"יכרייטניה), יהושע בן־ציון.

הליכוד לא יותיר בידי פרס, בימים של פרשת השב"כ, את תיק המשפטים. במיוחד כשגם תיק המשטרה מוחזק בידי המערך. השאלה היא, מי משרי הליכוד ייכנס בשבוע הבא בשערי המשרד שברחוב סלאח א־דין.

● שמיר: לאט ובטוח

יצחק מודעי, באמצעות מקורביו, דאג להבהיר השבוע למספר אחד בליכוד, יצחק שמיר, לשרי הליברלים וחרות ולח"כים של הליברלים, כי הוא עצמו היה מעוניין לראות במשרד המשפטים מ"מ ראש הממשלה.

יצחק שמיר בחודשים האחרונים הוא המנתח האמיתי על הפוליטיקה הישראלית. כמו אותו חתול: איך שלא תזרוק אותו, תמיד ייפול טוב על שתי רגליו. זוכרים את הוועידה המפוצצת של חרות? דוד לוי ואריק שרון־הרשו, איימו, לחצו כי החצי השני שלה יתקיים עוד חקיף לפני הרוטציה. התוצאה? הוועידה תתקיים אחריה כאשר שמיר כבר יהיה ראש הממשלה, ויהנה מכל ההילה והיוקרה של התפקיד.

פרשת השב"כ? לשמיר היו אולי הקלפים הגרועים ביותר. אולם בניגוד לשחקנים האחרים, הוא שיחק בשקט, כמעט בלי לפתוח את הפה. רק לעיתים רחוקות, הוא איים פה ושם. התוצאה? בהצבעה בממשלה הוא ניצח: אין ועדת חקירה ממלכתית. במשך חודשים ארוכים, השקיף יצחק שמיר מהצד; כאילו הוא אינו שייך לכל הסיפור הזה. על ההתכחשות ההדדית שמעון פרס־יצחק מודעי. עכשיו הוא אוסף לחיקו, בחיבוק אבהי, את מה שנשאר מיצחק מודעי. בסיפורי מודעי־פרס עשה מודעי לשמיר את כל העבודה המלוכלכת. עכשיו על האחרון רק להושיט את היד ולקטוף את הפירות. והוא יעשה את זה. בדרכו, לאט ובטוח.

פיטורי שר המשפטים קבעו נורמה חדשה לממשלת האחדות. מעתה יכול ראש הממשלה לפטר מממשלתו שר שמרגיז אותו, גם אם שר זה שייך למחנה האחר. לא בכדי הזהירה השבוע בישיבת סיעת המערך בכנסת אורה נמיר את שר האנרגיה משה שחל: „תיזהר, אתה על הכוונת שלהם". שמיר יוכל לאיים, גם לזרוק מהממשלה שר־מערך שימתח ביקורת, חריפה מאוד אבל לגיטימית, על מדיניותו, או חוסר מדיניותו.

פעם איים מודעי על מנחם בגין, על יצחק שמיר ועל חרות ואמר, כי לליברלים יש אופציה נוספת — ממשלה עם המערך. רק לפני כחודשים, בעקבות כשלון ליכוד הליכוד, איים מודעי ואיימו הליברלים בהקמת חטיבה נפרדת בכנסת. הסכסוך פרס־מודעי, סגר בפני האחרון את האופציה השנייה. עכשיו יכול שמיר לשחק

משה ניסים: היחיד שלא נסע...

במודעי, עכשיו יכול דוד לוי להתעלל בליברלים. כעת הכל תלוי ברצונם הטוב של אנשי חרות. מה יעשה מודעי אם שמיר לא ירצה להחזיר אותו לממשלה אחרי הרוטציה? במה הוא יאיים? מה יעשו הליברלים אם שמיר יחליט להפקיד את תיק המשפטים בידי אהוד אולמרט? מה יעשה מודעי ומה יעשו הליברלים אם לפני הבחירות הבאות יחליטו שמיר ודוד לוי לכרסם שוב בכוחם ברשימה המשותפת?

יצחק שמיר אינו עוור לפצועים בשדה הקרב. ראה פרשת יורם ארידור. ראה מקרה ראש השב"כ. האם יסטה ממנהגו דווקא הפעם, במקרה של יצחק מודעי? דבר אחד ברור: מודעי בממשלת שמיר כבר יהיה ילד טוב, שקט, מאולף, עושה דבר ארוגו.

שמיר, פוליטיקאי קטן, בלי טיפת מעוף, בלי חזון, שמרן באופיו ובתפיסת עולמו. לאומן קיצוני, מאמין גדול בשלטון הכוח — גם על חשבון שלטון החוק.

מנהיגה של מדינת ישראל החל מאוקטובר השנה.

● משה ניסים:
עם כפית־זהב בפה

מאז נכנס משה ניסים למשרד האוצר, רק לפני שלושה חודשים, נפסקו לחלוטין הפיצוצים, הזיקוקים דיינור, ההפגנות וההרשעות מכיוון הקריה בירושלים. זה אופיו של האיש: שקט מאוד, צנוע, ועם זאת — יסודי מאוד ומסור לעבודתו. משה ניסים הוא השר היחיד בממשלה שלא נסע לחו"ל אף לא פעם אחת במשך כל השנים האחרונות.

ניסים, 51, אב לחמישה ילדים, הוא בנם של ויקטוריה (היום בת 75), ומי שהיה רב ראשי לישראל — יצחק ניסים ז"ל. נשוי לרות, בתו

יצחק שמיר: המנצח האמיתי...

של מי שהיה סגן שר האוצר ועסקן מפא"י, יצחק קורן. דן, אחיה של רות, פעיל במפלגת העבודה זה כעשרים שנה, עוד מהימים בהם היה סטודנט באוניברסיטה העברית בירושלים.

משה ניסים נולד לפוליטיקה עם כפית זהב בפה: לכנסת הוא נכנס בהיותו בן 24 בלבד (צעיר הח"כים בכל הזמנים), על תקן הספרדי־התורן של הציונים הכלליים — לימים המפלגה הליברלית. כמו שחל במערך, הוכיח ניסים די במהירות, כי הוא איננו עסקן דתי, אלא פוליטיקאי כלל־לאומי, בעל כישורים ופוטנציאל גם במישור הממלכתי.

בניגוד למודעי, ניסים איננו בין הנדחפים וגם לא בין הדוחפים. הוא מכיר בכוחו ומחכה שגם אחרים יכירו בכך. מנחם בגין היה אחד מאלה שהכירו והציע למשה ניסים את תיק התחבורה. ניסים סירב. בגין צירף אותו לממשלה ב־1978 כשר בלי תיק. מאוחר יותר, ב־1980, כששמואל תמיר התפטר מהממשלה, כבר ידע בגין, כי לתיק המשפטים משה ניסים לא יסרב. מאז נחשב ניסים של הרב הראשי לאיש אמונו. יש אומרים נושא כליו של מנהיג חרות והליכוד. מעולם לא הצביע ניסים בממשלה ובכל פורום אחר נגד מנחם בגין.

שרים ופקידים בכירים, שנטלו חלק בישיבות של ממשלות הליכוד הראשונה והשנייה, נהגו לספר כי ניסים היה מציץ בזווית העין לראות כיצד מצביע בגין, ועושה בדיוק כמוהו.

לזכותו של משה ניסים כשר משפטים יאמר, כי מעולם לא עירער על שלטון החוק בישראל, גם במקרים בהם הוא נאלץ לחרוק שיניים ולנשוך חזק בלשונו. התנהגותו כשר משפטים במשך שש השנים, תיזכר לו לטובה גם לנוכח ההתבטאויות והמעשים המאוד בוטים כנגד החוק ומייצגיו של מ"מ ראש הממשלה שמיר, ושל מי שירש את ניסים במשרד המשפטים, יצחק מודעי.

ניסים, בניגוד ליצחק מודעי, מעולם לא חילק טובות הנאה בתפקידיו הממלכתיים. הוא לא מינה איש ממקורביו למשרות בכירות, כשהיה שר המשפטים, והוא לא עשה כן (בינתיים) במשרד האוצר. לפי כל הסימנים הוא גם לא יסטה מדרך זו בהמשך דרכו הציבורית, וזה אופיו של האיש וזו גישתו בחיים הממלכתיים. ל„תמימות" זו יש כנראה מחיר. עובדה: לניסים מחנה קטן מאוד, ביחס למחנות מודעי, שריר וצבי רנר.

ולמרות זאת, ניסים צובר כוח בממשלה, בליכוד ובליברלים, בשתי מערכות הבחירות האחרונות היה מהמעצבים הבכירים של תעמולת הליכוד, כולל ואולי בעיקר, הטלוויזיונית. אם יצליח במשרד האוצר, יצבור כוח נוסף לקראת השתלבותו בצמרת הבכירה ביותר של הליכוד — ליד שמיר, דוד לוי ואריק שרון.

בל נשכח: כל שרי האוצר של הליכוד עד היום — שמחה ארליך ז"ל, יגאל הורוביץ, יורם ארידור, יגאל כהן־אורגד ויצחק מודעי — כולם הודחו מתפקידם. לניסים, בניגוד למרבית שרי הליכוד האחרים, יחסים מצויינים עם כל שרי המערך בממשלה, כולל ראש־הממשלה. למשה ניסים אין אויבים על המיגרש הפוליטי. תופעה נדירה כשמדברים על מי שמשחק על מיגרש זה יותר מחצי יובל שנים.

השבוע שיחק יצחק מודעי לידיו של משה ניסים. הדחתו־התפטרותו סוללת את דרך שר האוצר לתואר מנהיג המפלגה הליברלית. ההדחה־התפטרות פינתה לניסים גם מקום ליד שני השולחנות החשובים במדינה — זה של הקבינט המדיני וזה של הקבינט הכלכלי.

יעקב ארז — מוסף מיוחד

הצעה לחסלו לא אושרה, והוא הועמד לדין.

נוסיף לכך את המידע שפירסם יעקב ארז — במוסף במיוחד שהוציא „מעריב" על פרשת השב"כ — האומר שראובן חזק לא התריע על הרג שני המחבלים ועל עיוות העדויות. הפאשלה של ראש השב"כ, לדעתו, הייתה בכך, שנתן את ההוראה להרוג את המחבלים כאשר עיתונאים וצלמים וסתם אורחים שרצו בשטח. כלומר, להרוג אפשר — אך לא קבל־עם־ועדה. האם זו הייתה הנורמה? — על כך כבר אמר השר לשעבר, יצחק מודעי. ש„הצדק חייב להיעשות אך לא להיראות".

מלחמות צנזורה־עיתונות

בפרשת השב"כ או אירועי קו־300, עברו שני עיתונים, במכוון, עבירות צנזורה: „חדשות", ב־23.4.86, כאשר פירסם את דבר הקמתה של ועדת זורע, ו„כותרת ראשית", שחשף את שמו של אלוף יצחק מרדכי כחשוד העיקרי בהרג המחבלים.

מלחמות צנזורה־עיתונות יימשכו גם בתקופה הקרובה, בעת חקירת המשטרה בנושא. לאחר נסיונות נואשים להטיל איפול חוקי על החקירה, נראה, שהצנזורה נותרה הכלי היחיד שיכנסה למנוע פירסום הדלפות. בנושא זה התבטא פרופ' יצחק זמיר, במאמר ב„הארץ" (30.5.86): „מאוד לא מקובל עלי החיסיון שהצנזורה הטילה על פרשה זו. לפי דעתי, זהו שימוש לא נכון בצנזורה. אינני חושב שפירסום, שייתן תמונה מלאה של הפרשה, עלול לפגוע בביטחון המדינה. אולי זה עלול לגרום אי־נוחות לכמה אנשים. אני סבור, כי ראוי שהציבור יידע ואז אפשר יהיה לקיים דיון אינטליגנטי... אין ספק, שההיבט של הדמוקרטיה נפגע כאן, משום שלא איפשרו לציבור לדעת את העובדות".

הצנזור הראשי הוא סוכרני בהחלטותיו ואינו צריך להיות תלוי, לא בלשכת דובר צה"ל, לא במפכ"ל המשטרה ולא ביועץ המשפטי לממשלה. ראוי שיקרא מספר פעמים את דברי זמיר — האיש שהוטעה לאחר שקיבל כתורה מסיני את המונח „עניין בטחוני חסוי" — והתפקח לאחר מכן.

שאלות

לאחר עיון במרבית הדברים שנכתבו על פרשת השב"כ, עולות מספר שאלות הנוגעות לאירועי דיר־אל־בלח ואשר לא נשאלו עד עתה במפורש:

● מדוע נתן אברהם שלום הוראה להרוג את שני המחבלים, לאחר חקירה לא ממצה בשטח האירוע? האם היה זה מתוך „שיקול המוניטרי" או אולי מתוך עיקרון פרימיטיבי עתיק יומין של „עין תחת עין". שיקולי ביטחון — כך נראה — לא היו כאן.

● האם אותו „צ'ק־פתוח" שנתן שמיר להרוג מחבלים בפיגוע־מיקוח ניתן גם לצבא? הרי, תורתית ומעשית — אנשי שב"כ, במקרים רבים, לא מגיעים למחבלים כאלה והם נתפסים על־ידי כוחות צה"ל.

● האלוף יצחק מרדכי זוכה, משום שעלה בידו „להוכיח" שקיבל אנשים מתים (זאת, לאחר עדותו של פרופ' אהרון בלרו) וכך גם העביר אותם לידי אנשי השב"כ. יוצא מכך — ששני המחבלים נהרגו פעמיים: פעם בידי אנשי היחידה ששיחררה את נוסעי האוטובוס ופעם בידי אנשי השב"כ. האם, במקרה זה, חוו אנשי כוחות הביטחון בתופעה של תחיית המתים?

בעקבות ספר

א.ב. יפה

המצור והשלכותיו

„המצור" — ספר אנגלי חדש (קראויז או' בריאן) על ישראל ובעיותיה, הנוקט עמדה ציונית־ניצית מובהקת ■ מגולל את תולדות הציונות בלי להזכיר את בורוכוב ■ פסימי בקשר לפתרון הסכסוך, לכל היותר מאמין בצורה קלושה של קיום־יחדיו ■ ביקורות חריפות על הספר של ג'ורג' סטיינר, דוד גילמור ואחרים

קונור קראויז או' בריאן, מחברו של ספר חדש על ישראל ובעיותיה, שהופיע לאחרונה באנגליה — הוא איש אירי רב־כשרונות. או' בריאן פעיל בכמה וכמה תחומים: דיפלומט, מדינאי, איש־ספרות, עתונאי, מומחה לענייני אירלנד, אפריקה וספרות צרפתית. לסירוגין הוא עסק בכל התחומים האלה.

בסוף שנות החמישים היה נציג ארצו באו"ם, ושם החלה בעצם התעניינותו בענייני ישראל והמזרח התיכון. הוא מספר, כי הושיבו אותו (בהתאם לסדר האלף־בית הלטיני) בין הנציג האירי והישראלי. לאחר נאומו הראשון ניגשו אליו שני שכניו ובירכו אותו. הדבר הדאיג אותו והוא החליט לפשפש במעשיו... מאז התקרב מאוד להבנת בעיותיה של ישראל, ובכמה הזדמנויות אף נקט עמדות פרו־ישראליות גלויות, גם כאשר הדבר לא היה פופולארי ביותר בעולם.

זה קרה בעיקר בקיץ 1982, כשאו' בריאן היה עורכו הראשי של עתון יום א' הבריטי „אובסרוור", ובו הוא פירסם סידרת מאמרים מפרי־עטו להצדקת הפלישה הישראלית ללבנון. או' בריאן טען, כי לישראל היתה הצדקה לפתוח במלחמה, ובאשר לשטחים הערביים האחרים הנתונים לשלטון ישראל, אמר, כי לדעתו אין ישראל יכולה להחזיר אותם, משום שמעשה זה יגרום לחורבן המדינה: עמדה ישראלית ניצית לעילא ולעילא! התפתח פולמוס בינו לבין הסופר ג'ון לא קארה, שגינה במאמר שפירסם ב„אובסרוור", את שיטת הענישה הקולקטיבית שהפעילה ישראל בכמה מקרים נגד הערבים: או' בריאן השיב לו בצורה נזרצת וקבע: רבים מאלה המותחים ביקורת על ישראל, הם פשוט אנטישמים.

כאשר או' בריאן החליט לכתוב ספר על ישראל, הוא ידע כמובן כי עליו למתן במקצת את עמדתו הקיצונית והחד־צדדית, לבסס יותר את דבריו ולפרוס יריעה רחבה כדי להסביר לא רק את המצב העכשווי, אלא גם כיצד הגענו אליו. תוך כדי תהליך הכתיבה תפח הספר לממדיו הסופיים: מבוא של 286 עמודים, הספר כולו מחזיק 800 עמודים.

קריון אורבריין: ביקורות חריפות...

ציונות בלי בורוכוב

הצד ההיסטורי־תיאורטי אינו הצד החזק בספר. כתור פוליטיקאי פראגמאטי, אין או' בריאן נכנס לעבי הקורה של תולדות ישראל. אינו מנתח את הגורמים השונים בציונות. הוא תופס את הציונות כפועל־יוצא של רדיפות היהודים בעולם במשך אלפי שנים, אך אינו מבדיל בין הפלגים השונים שפעלו בתוך התנועה הציונית, ומתעלם לחלוטין מן הנסיונות ליצור סינתיזה של ציונות וסוציאליזם. שמו של בורוכוב אינו נזכר כלל.

התיזה העיקרית של או' בריאן היא בעצם די פסימית: לא לחינם הוא קרא לספר בשם „המצור". לדעתו נתונה מדינת ישראל במצור פיזי ורוחני מאז הקמתה, וכמעט שאין הוא רואה מוצא מן המצור הזה. למסקנה זו הגיע לא מתוך איזו השקפה דטרמיניסטית, כי אם על סמך בדיקת המצב והערכת הכוחות הפועלים באיזור.

בחלק הראשון של הספר הוא בוחן את שנאת ישראל בעולם ואת הלאומנות הערבית בארץ־ישראל. בקשר לנקודה הראשונה, הוא חווה שחורות: אנטישמיות היתה קיימת מאז ומעולם וכמעט שאין סיכוי להעבירה מן העולם. הוא משלב בדבריו גם אנקדוטות, כגון: שנים אחדות אחרי המלחמה הוא בא לוועידה בינלאומית בעניין הפליטים והסב לשולחנו של נציג הוותיקן. המונסיניור לחש באוזניו: „אינני אנטישמי, אני פשוט שונא את היהודים." והוסיף: „תראה איך הם התעשרו בשנות המלחמה מעסקי השוק השחור." או' בריאן אומר כי אפילו השואה לא חוללה תמורה יסודית ביחס הנוצרים ליהודים.

את ראשיתה של התנועה הלאומנית הערבית בארץ־ישראל הוא קובע ב־1914, כאשר הופץ כרוז אנטי־יהודי בירושלים, והסתה לפרוע פרעות ביהודים לא באה מלמטה, מתוך העם. ההמון באה, לדעתו, תמיד מלמעלה, מהמופתי הירושלמי, ואם מקציניים בריטיים בכוחים שמשלו כאן בשנות המנדט. בדבריו על שנות השלטון הבריטי בארץ־ישראל, מנסה או' בריאן לתאר את המציאות המורכבת שנוצרה כאן, את הכוחות הלאומיים והציבוריים השונים שפעלו ומשכו כל אחד לעברו. הקיטוב היה לא רק בין יהודים לערבים, אלא גם בתוך המחנה של כל צד פנימה. בתוך המחנה הציוני, למשל, כאשר נסתמן — בעיקר בשנות השלושים — הניגוד הגמור בין אלה שדגלו בציונות הטוטאלית, „האכזרית", והשליכו את יהבם על הכוח בלבד, לבין אלה שביקשו למצוא דרכי הידברות עם הערבים. עד כמה שאנו מכירים את השקפותיו, סביר להניח כי או' בריאן, חלקו עם הראשונים. אך הוא אינו נוקט עמדה גלויה בעניין זה ולעומת זאת הוא טוען, כי הציונות לא תפסה בצורה נכונה את „הבעיה הערבית" במלוא ההיקף ועל כן גם לא יכלה להתקדם לקראת פתרונות קונסטרוקטיביים.

לכל היותר: קיום־יחד

אולם לא רק הדיאגנוזה של או' בריאן היא פסימית, גם הפרוגנוזה שלו אינה טומנת בחובה הבטחות להסדר ולשלום. לדעתו, תמשיך ישראל להיות „מדינה במצור" למרות נסיונות חוזרים ונשנים להגיע לידי פשרה פוליטית וטריטוריאלית. וזאת, משום שמצד אחד הערבים ידחו כל הצעת פשרה שלא תספק את כל תביעותיהם, ומצד שני, משום שמדינת ישראל לא תוכל להתפשר על ירושלים. אפילו ממשלה יונית מובהקת לא תוכל לעמוד בעניין זה בלחץ המפלגות הימניות והתנועות „המשיחיות" למיניהן.

בפרק של הספר, הנקרא „שטחים או שלום?" אומר או' בריאן כי אפשרי הסכם על רצועת עזה ועל הגולן, אך לא על הגדה. הוא אינו מאמין אף באפשרות הפתרון הפוליטי: מדינה פלשתינאית קטנה, טוען הוא, תהיה חסרת יציבות ולא תחזיק מעמד נוכח התנגדותם של החוגים הפלשתינאיים הקיצוניים, שלא יקבלו שום הצעת פשרה. הדבר החיובי היחיד שאו' בריאן מסוגל לנבא לנו, הוא צורה של קיום־יחד, שתהיה מבוססת על עייפות משלימה, לאחר שנות מאבק ממושכות ומתישות.

ספרו של או' בריאן עורר הדים רבים בעתונות האנגלית, מעל ומעבר להדים שמעורר ספר מסוג „המצור" כשהוא יוצא בארץ אחרת. מסתבר, כי הנושא הישראלי עדיין מעורר יהודים ולא־יהודים להגיב, לחלוק, לנקוט עמדה, לא רק ביחס לספר כתופעה ספרותית, אלא גם ביחס לנושא הנידון בו. כמה מן המאמרים שנפלו לידי אסקור פה.

ב„ניו סטייטסמן" כתב על „המצור" קולין שינדלר, עורך כתב העת „ג'ואיש קוארטרלי", והוא טוען כנגד או' בריאן כי טעה בקשר להערכת הכוחות הפנימיים הפועלים בישראל, שאינם מניחים מקום למסקנה המיואשת, אליה הגיע. או' בריאן חוטא, לדעתו של שינדלר, בסימפליפיקאציה יתירה, כשהוא דן במבנה הדמוגראפי ובמפה המפלגתית הפנימית בישראל. ואינו מייחס חשיבות ראויה לכוחות־השלום. והרי או' בריאן עצמו, שהיה כה קרוב לעמדות שרון בימי מלחמת לבנון, אמור היה להתפכח מאז, כמו רבים מאזרחי ישראל ו„אנשי רצון טוב" בעולם. ולהודות, כי המדיניות הסופר־ניצית נכשלה בכל התחומים. „או' בריאן מפחית בערכו של מחנה השלום בישראל", כותב שינדלר. „נכון הדבר שספרדים רבים התנקמו במפלגת העבודה הפשרנית בעמדותיה והצביעו בעד בגין ב־1977, אך הסיבה האמיתית לנצחון הליכוד טמון דווקא בתמיכה הגדולה שבה זכה ד"ש מצד אלה שביקשו למחות בהצבעתם נגד המדיניות הבלתי־ליבראלית של העבודה והשחיתות שפשתה בתוכה. בראש תנועת המחאה נגד מעשי הטבח של הפלאנגות בסברה ושאתילה לא עמד המערך, אלא „שלום עכשיו", שתיכנן ואירגן את המחאה וההפגנה. ורבים ממנהיגי העבודה, ששמרו עד אז על פרופיל נמוך, נדחפו מכוח האינרציה אל מרכז הבמה."

מאמרו של ג'ורג' סטיינר על הספר, שהופיע ב„סאנדיי טיימס", מלמד אותנו יותר על סטיינר עצמו מאשר על ספרו של או' בריאן. אם כי הפעם סטיינר אינו קיצוני בעמדותיו ואינו תוקפני, כהרגלו, בדברו על הציונות. הוא חוזר גם כאן על כמה מן התיזות הידועות שלו. לפי השקפתו, נורמאליות פוליטית מנוגדת לעצם מהותו של עם ישראל וההיסטוריה שלו, הרצופה סבל ויסורים. ומכלל שלושה לאווים הוא מגיע שוב למבוי סתום: „ישראל אינה יכולה שלא להיות מדינת יהודים בארץ־ישראל. ישראל אינה יכולה להתקיים בלי ירושלים. הערבים לא יוותרו לעולם על ירושלים וימשיכו לגבש את זהותם הבעייתית, במגמה ללבות שנאה לישראל."

הביקורת על או' בריאן

אבל הפרוגנוזה האוטופית של סטיינר ממש מדהימה. סטיינר טוען, כי או' בריאן מתעלם מן האפשרות הפחות דרמאטית (?!). כיוון שמספר גדול של יהודים יורדים לאמריקה, העליה לישראל פוחתת במידה משמעותית והילודה בקרב האוכלוסיה הערבית ניכרת ביותר, עלולים היהודים להיהפך בעתיד למיעוט בארצם. וייתכן, אומר סטיינר, כי „היהודים יהיו שוב עם יצירתי אך חסר שורשים, והציונות ופלא הקמת המדינה יהוו רק עוד פרק אחד בגורל העם היהודי..."

אין לו תקנה, לג'ורג' סטיינר: האיש שמתגעגע לתקופה שמלפני השואה, כאשר פזורת ישראל באירופה הקימה מתוכה גאונים כמו איינשטיין, פרויד, ברגסון, שסטיינר מתיימר להיות יורשם וממשיכם: זה האיש שטען, כי כל חדר במלון שבו הוא יושב עם מכונת־הכתיבה שלו, הוא לו כמינת „מולדת" — מצא גם כאן כר נרחב ליישום התיאוריה התלושה שלו.

אך המאמר הבעייתי ביותר על ספרו של או' בריאן נתפרסם בדו־השבועון „לונדון רוויו אף בוקס" בשם Conor Cruise O'Zion. מחבר המאמר דוד גילמור, אינו מנסה אפילו להסתיר את עוינותו לישראל ואת אהדתו המלאה לערבים. הוא חוטא לא רק במגמתיות מוצהרת, אלא גם בסילוף העובדות כדי להטעות את הקורא. כך, למשל, הוא טוען כי מאז 1967 תקפה ישראל שש מדינות ערביות ופלשה לתחומן (מצרים, סוריה, ירדן, לבנון, עיראק ותוניסיה), ובמשך השנים האלה אף מדינה ערבית לא תקפה את ישראל. כמובן שאין זו תמימות: זוהי התעלמות מכוונת מן המצבים והנתונים כדי להגיע לידי הכללה שמתוכה ישתמע כי ישראל היא תוקפנית, מתגרה, שואפת להתפשטות טריטוריאלית, שהיא מדינת התנחלות המנשלת את תושבי הארץ מאדמותיהם. הוא שם ללעג את או' בריאן, שבחר לכנות את ספרו בשם „המצור", ואומר: „דומה הדבר למי שהיה כותב ספר על הצלבנים ומכנה אותו בשם „הנצורים". והקונוטאציה ברורה בהחלט.

המבקר הזה מאשים את או' בריאן בקהות חושים ובהתעלמות גמורה מטענות ערביי ארץ־ישראל, שהם „קורבנות חפים מפשע למה שאירע ליהודים באירופה." גילמור חולק על תפיסת היסוד של או' בריאן ועל השימוש שזה עושה במוטיוואציה הדתית, המשיחית והלאומית של הציונות. „אילו היתה לאו' בריאן אוזן לתלונות הערבים, היה מבין מיהו באמת העם הנצור; ולמה חלק מהפלשתינאים (בערך 4% לדעתו) בחרו בשימוש באלימות." גילמור חולק גם על מסקנתו של או' בריאן שרק ישראל חזקה, חמושה היטב, תוכל לעמוד בפרץ — אפילו אם דבר זה יאלץ אותה לפגוע בזכויותיהם של הערבים. לדעת גילמור טועה או' בריאן טעות המורות: גישה כזאת היא שגויה וקצרת רואי. היא עלולה רק להוליד מלחמות נוספות, ולסכן את עצם קיומה של מדינת ישראל.

*) Conor Cruise O'Brien: The Siege: The Saga of Zionism and Israel. Weidenfeld, 1986

לכל הדעות

מבצר קרתני

יוסף מונדי

עריצות של ערוץ

למעשה, התחלתי לכתוב ב„על המשמר" בגלל הטלוויזיה הישראלית. לפני כשנתיים, פנתה אלי תחקירנית של הטלוויזיה בקשר לתוכנית על ביקורת התיאטרון. באותה הזדמנות הצעתי לשתף את גיורא מנור, אך התחקירנית השיבה בשחצנות שמנור מייצג עיתון איזוטרי, לכן אין טעם להזמינו וזו היתה הסיבה האמיתית לקשר שלי עם רוביק רוזנטל, העורך לשעבר של „חותם".

פוליטיקאים ועסקנים למיניהם, מרבים בעת האחרונה לבקר את העיתונות בטענה שהיא חסרת אחריות וביקורתית בצורה בלתי־מרוסנת. האמת היא שהעיתונות היומית והשבועונים המופיעים בארץ הפכו, בכורח הנסיבות, למנוף אדיר, דרכו זוכה הציבור לקבל אינפורמציות וכן חשיפה אמיצה של פרשות אפלות.

בניגוד לעיתונות הפכה הטלוויזיה הישראלית לבית קברות משוכלל. הפיקוח הפאראנואידי של השלטון על הערוץ היחידי גרם לכך שמספר רב של נמושות השתלטו על כל חלקה טובה והצפייה במסך הקטן הופכת מיום ליום לעינוי טורדני.

גרוע מזה, התחקירנים והעיתונאים העובדים בטלוויזיה הישראלית, בתוקף מעמדם, מתנהגים בחוצפה ובהתנשאות שאסור לעבור עליהן בשתיקה. טלוויזיה הוא מכשיר להמונים, דרכו מעבירים אינפורמציות. בעולם המערבי, הפכה הטלוויזיה מזמן למכשיר פרטי. כאן, כיאה למשטר טוטאליטרי, הטלוויזיה היא ממלכתית. כדי שתפרסם מודעה או אינפורמציה, הקשורה בפעילותך האמנותית או הציבורית, עליך לעבור חמישה מדורי גיהנום. קחו, למשל, את המקרה שלי. כיוון שחידשתי את „מושל ירִיחו" רציתי להגיע לטלוויזיה. אינני מתבייש להצהיר על כך מפני שאני רואה את הפנייה שלי כלגיטימית. אם היה כאן ערוץ מסחרי, אזי המפיקה של ההצגה היתה פשוט משלמת בעבור מודעת פרסומת ותו לא. אך כאן העסק הוא ממלכתי ולכן עליך להתפתל וללקק לכל אחד כדי שתזכה בתשומת־לב טלוויזיונית, כדי שתפיץ ברבים את קיום עבודתך. במקרה שלי, הופיעה להצגה תחקירנית של התכנית „זמן הזמן". למחרת הזמינה אותי לבית־קפה כדי ללמוד ממני דברי רכילות הקשורים להצגה. לרגע אחד הייתי כל־כך נכנע ונפעם עד ששכחתי, לכל הרוחות, שאני מחזאי שעשיתי כבר כמה הצגות ואינני זקוק לתחקירנית שתבחן את כוח יצירתי. נפגשתי אתה בבית־קפה, השתדלתי להיות נחמד, בדיעבד ברור שהשפלתי את עצמי ולמחרת הודיעה לי התחקירנית, שאת שמה אינני זוכר, שלא אוזמן לתכנית כיוון שהיא הגיעה למסקנה שעבודתי כבר לא שנויה במחלוקת. ברור שאין לי כאן ויכוח עם מבקר תיאטרון אלא עם גברת שספק רב אם היתה מתקבלת לעבודה סדירה בכל עיתון יומי. מהפגישה עמה התרשמתי שיש לי עסק עם אדם מלא חשיבות עצמית המרמה בנפשו שהוא יכול, כמו יופיטר, לחרוץ גורלות. ברצוני להדגיש שאני מכיר באופן אישי עיתונאים בכירים וגם עורכי עיתונים, ורובם ככולם הם, בדרך כלל, אנשים צנועים ותכליתיים. היות והם עובדים בעיתונות שאינה ממשלתית. ברור שהם יצליחו אך ורק, אם יצייתו לחוק התחרות, המניע את השוק החופשי.

כיוון שקיים רק ערוץ אחד של הטלוויזיה, התחקירנים מזומזים כמו זבובים שבעים ועל כך יש להכות אותם, השכם והערב.

אפילו התוכנית של מאיר שלו מבחילה אותי. נכון, שהוא איש מבריק ויש לו חוש הומור והבחנותיו מרוייקות. אז מהז האם העיתונים והעיתונאים המבוקרים יכולים לבוא לטלוויזיה ולבקר את המריה דרך הטלוויזיה? ברור שלא. לכן כל אמירה שלו פסולה וחסרת טעם אפילו בשעה שהיא צודקת. משום מה, הופך הוא בעיני לשופט היושב על כסא רם ונישא, מבלי שתהיה לי כל יכולת להכות אותו בביתו הוא. כמעט כל עיתון המופיע בארץ מרשה לקוראיו להניע את דעותיהם ואפילו הדעות המנוגדות ביותר לרוח העיתון. הטלוויזיה שלנו, כמו מבצר קרתני, אטמה את עצמה מכל ביקורת והפכה לכלי שרת כנוע של השלטון.

הבאתי את המקרה שלי כדוגמה בלבד. אני משוכנע שתחושתי כלפי הטלוויזיה אינה שלי בלבד. רבים הם אלה אשר נפגעו מהיחס המתנשא והאטום של הערוץ היחידי ועל כך יש להביע מחאה חריפה.

משיכות־יתר מפה ומשם

יהודה להב

הפזמון

„העתונות היא צרה גדולה. העתונות סיבכה בפירסומיה את הפרשה. אילולא הפירסומים וההדלפות, היתה הפרשה דועכת זה מזמן".

מאיזה עתון אני מצטט? מן השבוע? מן השבוע שעבר? נכון, שיכולתי למצוא אמירה כזו השבוע, בשבוע שעבר, גם בחודש יוני או אפריל או פברואר. ואכן, הציטטה היא מחודש פברואר. אך לא מפברואר 1986, כי אם מפברואר 1961, מלפני 25 שנה... מאיר ארגוב, מי שהיה באותם ימים יו"ר ועדת החוץ והבטחון של הכנסת ואשר אמר אותם, היה בוודאי מרגיש בבית, לו חזר אלינו מן העולם הבא ולו התבונן בנעשה אצלנו כיום...

בזירה נותרו דמויות מעטות מאוד מהדמויות המרכזיות מלפני תצי־יובל שנים. הנסיבות הפועלות השתנו, אבל המנטליות נשארה כפי שהיתה. וגם חלוקת התפקידים, אף כי באיוש שונה, לכאורה התחלפו היוצרות: רבים, אשר בימי מה שנקרא אז „פרשת לבון" תבעו חקירה משפטית ורק חקירה משפטית, שוללים היום חקירה משפטית מכל וכל. אך זו איננה אלא הקליפה החיצונית, חסרת־החשיבות; ה„תוך" נשאר כפי שהיה: הפרשה — השתיקה יפה לה, ומצד שני הפירסומים וההדלפות מונעות את דעיכתה; העיתונות אשמה בכלל. אם תרצו, זו התורה כולה על רגל אחת, ב־1961 וגם ב־1986, בוודאי גם ב־2011. אם נחיה, נראה.

אוסף מודעי

בזמנו יספרו על אדם, שהמציא מכשיר למדידת מנת־המישכל, המכונה „אי. קיו." לאחר שהרכיב אותו — אמרו — הלך ליצחק מודעי, כדי לאפס אותו.

זוהי אחת הבדיחות הישנות מאוסף בדיחות־מודעי, אשר בהיקפו יכול בהחלט להתחרות עם אוסף־הבדיחות שעל דוד לוי. היא נוצרה בתקופה, שיצחק מודעי עדיין לא היה מוכר כפי שהוא מוכר היום, והיו שכלל לא ידעו. כאשר דמותו הופיעה על מירקעי הטלוויזיה, אם זה מודעי או פת, שמא דווקא שריר. היום כבר לא היו מספרים על מודעי בדיחות כאלו. היום כבר הכל יודעים שהוא אדם אינטליגנטי, מנת־מישכלו בהחלט רחוקה מאפס. אלא מה? מקדם־החשיבה שלו משתרך אחרי מקדם־התגובה שלו, זה הכל.

מודעי הוא אדם אינטליגנטי, היודע להיכנס לעובי הקורה של כל בעייה בכל תחום. הוא מי שהיה שר האנרגיה, שר האוצר, שר המשפטים (שכחתי משהו?) וכפי שהוא עצמו אמר, עדיין זה זה קצה גבול השאיפות שלו. לכל תפקיד הוא הביא עמו — כרבריו — 90 אחוז של כישורים. השאלה היא רק — כפי שאמר מישהו אחר, לא מודעי — מדוע, אם־כן, במילוי תפקידו הוא משתמש דווקא בעשר האחוזים הנותרים?!

דרך אגב, שמעון פרס הנחית את המכה הקשה ביותר על יצחק מודעי לא בכוונתו לפטר (שאילצה את מודעי להקדימו ולהתפטר), אלא במסעו למארוקו ביום, שמודעי הודיע על התפטרותו והוריד בכך את הודעת־ההתפטרות לידיעה של ליגה ב' בעתונים שלמחרת. ש... שיצחק מודעי מוכר לציבור, על כך הוא בוודאי לא יסלח לפרס ואפשר להניח, שכבר עכשיו הוא רוקם תוכניות „לסגירת החשבון"...

נופת צופים מפלגתי

גדעון שפירא

שיקום בפיהם והרס בידם

לא הייתי כותב שורות אלה לולא סברתי כי אנו ניצבים בפני תופעה שראוי להתריע עליה. מאז החלטנו יחד לפני כשנתיים, לפנות להליכה פוליטית לבדנו (עצמאות היתה לנו, גם מידה שרצינו, גם מקודם), אנו עדים לביקורת קטלנית כלפי כתובתה של מפלגתנו, חוץ מפי חברים מרכזיים וממעצבי דמותה הציבורית בתחומים השונים. כלומר, מצד אלו האחראים במידה רבה למה שעשוי להתקבל בציבור כתעודת הזהות של מפ"ם.

והדוגמה לכך חיווה המאמר אשר בו כתב, בין היתר, מי שנשא באחריות רבת שנים ל„פיה" של המפלגה כי: „מפ"ם היא מפלגה של אחד בפה ואחד בלב") או מאמרים מפרי־עטה של מחלקת ההסברה חסכורה, כנראה, שתפקידה להסביר לחלק אחד של המפלגה מה חושב החלק האחר שלה וכו' (השאר שמור אצל הכותב).

והנה התבשרנו מעל דפי „על המשמר" (4.7.86) כי נערך כנס ביקורתי של חברים במפ"ם על מצבה של המפלגה, תחת הכותרת ל„שיקום" וכו' (כדאי גם לבדוק את נכונות הידיעה כאילו נשלחו מכתבים עליו לכל חברי המרכז).

את הכנס פתחה לא אחרת מאשר חברת־כנסת מטעם המפלגה ואשר בתוקף מעמדה זה משתתפת בכל פורום מפלגתי אפשרי, והיא מודיעה לנו (למיז) כי „היה מקום שמפ"ם תופיע ותלבוש את מסכה הראוייה"

חבר אחר שהוא נבחר המפלגה למרכז, למזכירות, ורק לאחרונה ויתר על חברות רבת שנים בוועדת... מועמד למזכ"ל המפלגה, יו"ר הוועדה לחברה ובלכלה, מועמד מפ"ם לשר בממשלה, והיה מועמד — לו רצה — לתפקיד־על בהסברה, שותף בכיר כמעט לכל מהלך מפלגתי העומד על הפרק, חבר זה מדווח לנו כי „במשך שנתיים ניסינו לא להפריע" (מדוע להפריע? למה לא לעזור?), כי „צריך לשאול מדוע אנחנו נמצאים היכן שאנחנו", וכי „יש חברים במפלגה שאינם מובנים לעשות את מה שצריך כדי שהמפלגה תגדל" („הכוונה כנראה לאלו שלא הפריעו" בשנתיים האחרונות).

עוד חבר שאינו נמנה על קוטלי הקנים, מפליג וגורס כי — „העולם־מחוץ לאולם הזה (של הכנס) לא מודע לצורך בקיום מפ"ם" להזכירכם כי על־פי הדיווח מן הכנס, נוכחו בו כ־100 משתתפים שהיו יכולים, כמובן, בתוקף תפקידם, להביא לכינוסו של כל פורום מפלגתי על־מנת לומר בו את אשר על ליבם. אולם, הם החליטו מסיבה השמורה איתם לוותר מראש על שותפות רחבה בדאגות למפלגתנו.

לו היה נערך כנס יזום על־ידי האנשים „מלמטה", כדברי הפותחת, כאשר הביקורת מוטחת בנושאי התפקידים המרכזיים, היה ניתן להבין זאת, אם לא להסכים לכך. אולם כנס המאורגן על־ידי נושאי תפקידים ונבחרים מרכזיים, כלפי מי־הוא בא לטעון? האם כלפי ציבור בוחריהם? מי צריך למסור דין וחשבון למיז

בוחריכם לתפקידיכם השונים זכאים במקום זאת לדעת מה עשיתם באמון שביקשתם מהם על־מנת לקדם את מפ"ם? מה יש לכם לדווח לבוחריכם על הזמן והמשאבים שהועמדו לרשותכם. לצורך זה לא ייתכן כי אדם שנבחר — על־פי רצונו — על־מנת לפעול בנושא מסויים, יטיח ביקורת בחוץ בנושא זה, דווקא כלפי אלה שבחרו בו.

מי שנוהגים בציניות מן הסוג הזה, אל ישאו את שם „השיקום" לשווא, כי לא אליו נשואים פניהם.

חלום ליל קיץ

יגאל תומרקין

מי נתן את ההוראה — פונטיוס פילטוס או יצחק שמיר?

איזה הוא שפיון — הרואה את הנולד.
איזה הוא שפיון — הכובש את יצרו.
מאמרות חז"ל

הימים, ימים חמים ולוהטים מלאי אובך ולחות. ימים המטמטמים אותי וגורמים לי להזיות שונות ומשונות, לזיווג זיווגים ולעשיית אנלוגיות היסטוריות זרות ומוזרות. הקשרים הצרפתים שלנו, אלה של תחילת שנות השישים תקעו בראשי את המונח „בארבו" — המזוקנים, כינוי לאנשי מנגנון החושך והביטחון של ארץ הטריקולור. מאז כל איש ביטחון מצטייר בעיני כמשהו מזוקן המזכיר את ה„אנטוראז'" של ישו במשחקי הפאסיון. ומכיוון שבימים אלה משחקים במשחקי צליבה שילושים קדושים ונשיקות יהודה איש קריות (בעיני דווקא ואזיר הפנים שלנו, שגם לו זקן עם עגה דרום צרפתית מתאים לתפקיד זה).

לו מרים המגדלית, כשהיועץ המשפטי העומד מעל כולם כאונגטיסט העניין מסתדר — הפסיון־הישראלי. ובתוך כולם מסתובב סגן רה"מ שמיר כ־AGNOS DEI שה־האלוהים־הפועה כתום, כשלרגליו הגביע בו נשפך דם החפים מפשע. רבות האסוציאציות. לעזאזל, אך המציאות הולכת וצולבת את כולנו, כשאנו רצים מוועדת חקירה לוועדת־חקירה: הרשות השופטת ממלאת את תפקיד האח־הגדול — בגדול. בנג'ץ ועדות־חקירה, כשכל הצצמרת עוסקת בפולחן ההישרדות וההיצמדות אל הכסא־הקדוש. כדברי לירל הארט: „שנוכחתי לדעת שגבורה מוסרית היא סגולה נדירה בקרב הקצונה הגבוהה, ממש כמו בקרב הפוליטיקאים, הופתעתי גם להיווכח כי אלה שגילו דרגה גבוהה ביותר של גבורה בשדה הקרב, היו על־פי רוב גם אלה שגילו את המחסור הגדול ביותר בגבורה מוסרית ודומה כי שורש הדבר בדיכוק הגובר של קריירה אישית..."

השופטים מושלים ומחוקקים ועושים במלאכה, וכל השאר צולבים וצולבים: מי צודק ומי „גרון עמוק", מי מלשין, מי מדליף, מי מעליל, מי עושה דברים בשם הצדק ומי לשם הקידום האישי... מי יודע? ומי האיש המוכן לקום ולומר: „אפשר גם בלעדי — שלום" ולחזק את אימרתו של קלמנסו: „בתי הקברות מלאים באנשים שאי־אפשר היה בלעדיהם". מה תביא לנו עוד ועדת־חקירה, מה תביא לנו סודיות מחוץ לגרון עמוק? כי הריקבון עמוק...

רציתי להרים טלפון לראש השב"כ (מי מגדב לי את מספרו החסוי) ולשאול: „השתגעתם? רק עכשיו קראתם את ג'ון לה־קרה? רק עכשיו משחקים אצלכם, המנגנון־המשכולל־בעולם, בסמיילי ושות'" לשלישיה הקרושה הייתי פונה ושואל: „בו סוף־סוף גיליתם איזה פלבי ברג'ס ומקלין בכחול־לבן?" אחר ויסות של „אריקשרו ומלחמת לבנון" והמניות, כולם צדיקים וכולם הולכים על המים על הכנרת. מישהו פשוט שכח שהמפלס ירד. אז כולם נראים כבני האלוהים הצועדים על המים. לעזאזל, איני יודע מי אשם, מי נבל ומי פטריוט, בפרט שהשוביניזם הוא מפלטו של הנבל.

זהו עם שרומסים אותו, מורטים אותו משמאל, מימין ומהאמצע, מצד האלוהים היושב שם למעלה ומק־ביקים אותו על כיסאו למטה. איזה כושר ספיגה יש לעדר הלבנטיני הזה. ארבעים שנות הליכה במדבר של מדינת־ישראל עוד מעט מגיעים לקיצם. אך את האור שבקצה לא רואים. השופרות תקעו מזמן. חומות הטמטום עדיין מוצקות, שולטת בנו השחיתות. זה כמעט נורמלי, אך טיפשות והדר הם סממנים חדשים יחסית שנוספו לתכשיל.

אותי זה מפחיד. אינני מאמין למראה עיני. האם מה שאני רואה ושומע זאת אמת? ישראל 1986 — פאטה־מורגנה, תעתועי מדבר. לא יתכן שיקרו דברים כאלה העוברים עלינו בעשור האחרון ולא ינועו אמות הסיפים. לא יתכן. ההגיון פשוט מסרב להשלים עם הבריוק חרופס הזה.

לפני שאתם מראים לי „מרכבה" ו„לביא" הראו לי שמץ של אמת והגיון. לא איזה אביזר טכנולוגי, עטוף במילים ואלקטרוניקה להקסימני, כפי שהקסימו הקולוניאליסטים הלבנים את הצ'יפים הפרימיטיביים: בחרוזים צבעוניים ושברי מראה.

אני רוצה צדיק אחד, אם לא בסדום אז בחלום. אחד — חכם הצועד צער קרימה. גם זה חלום, מקסם שווא, תעתוע של ימי יולי החמים. כאורח מן השורה, אולי, אני יכול להשיא עצה ולצטט לכל הנבלים העלומים והנודעים את אמרתו של נפוליאון: „לאחר שנהגת פעם כנוכל, אל תנהג לעולם ככסיל".
הבנתם?

שוליים

נתן רענן

מרוקו כסכין

קל להיות ציניקן ולטעון כי נסיעתו העלומה־מעט של שמעון פרס למרוקו הוא בבחינת „מאוחר מדי, מעט מדי" — כלשון האימרה האנגלית. אפשר גם לנקוט את לשון הפרשנות של הבי.בי.סי. שקבעה השבוע כי פרס יצא „לפוש" משורת משברי פנים („שידרבית־כף", מודעי בתמיד וכו') — אך אמירות כאלה הן משוללות תוחלת מדינית.

אפילו היו אלה מטרות נילוות, יהא זה שקר לטעון כי דווקא שמעון פרס עיכב את תהליך השלום באיזור. נהפוך הוא: הוא נלחם כאריה נגד „ניצים" ומתחכמים בוועדת־המשנה המדינית של מפלגתו על־מנת להגמיש את המצע המדיני והבטחוני, ויצחק רבין סייע בעדו לא־מעט. פרס אף „פלט" את צמד המילים „אני מיואש", כדי שירלפו וילחצו את יריביה של מדיניות השלום ב„עבודה". „שום מנהיג ערבי לא יחתום עמנו על הסכם" — התריס נוכח מבוך הנפתולים אליו ביקשו להוליכו „ניצי" מפלגתו שלה.

שתי מטרות כבר הושגו בעצם המסע ובפומביות שליוותה אותו, מבלי להכנס אל מחול הניחושים על דברים שנאמרו או לא באותו ארמון מבודד במרוקו. קודם כל, שחרר פרס את מצרים מן הבידוד המדיני שבו היתה שרויה לאחר הסכם השלום, מלחמת לבנון, ורצח סאדאת. אין כמו ברכת מוכאראק וגינויו הפומבי של ד"ר ג'ורג' חבש כדי להצדיק את המסע ואפילו את העיתוי. מי שעקב אחר פירוט הביקורת של חבש — שהסתמכה בעיקר על תפקידו הנוכחי של מלך מרוקו בראשות הליגה הערבית — יבין את חשיבות המסע. לא רק ישראל תהא חצויה מעתה נוכח תהליך אפשרי של שלום, אלא העולם הערבי יתפצל. שוב למדינות הסירוב ולמדינות המנהלות מגעים כאלה ואחרים, כמו מצרים, ירדן ומרוקו.

אכן, מרוקו היא הסכין שפילג מחדש את העויינות הערבית, וזאת תכלית המסע.

ועוד הערה באשר לעיתוי: דווקא שלושה חודשים בטרם רוטאציה (אפשרית? בטוחה?), ראוי לראש־הממשלה להעמיד מפה מדינית חדשה של אורנו לפני יורשו. ואם תוקדמנה הבחירות, אזי ילך הליכוד עם „שלום הגליל" וחוזה ה„שלום" שחתם בכידוניו של אריק שרון עם בשיר ג'ומאיל המנוח, למול תהליך שלום איטי אבל קבוע עם ירדן ועם מרוקו.

מי שיטען ברשעות — ואולי בצדק לשיטתו של הימין — כי זהו „גימיק" ביחסי ציבור, גם כן צריך, מנקודת ראות לאומית, לשבח את המסע. מי שטען כי המפתח לשינוי המפה הפוליטית בישראל מצוי בעדות המזרח וכניצני התנועות המזרחיות לשלום, יקבל חיזוק מעצם המסע. כלום יודעים כל אנשי הסקרים כמה גאים יוצאי מרוקו מן המסע הפומבי הנוטע גאווה בליבם? וגורלה של קהילת יוצאי מרוקו בישראל אינו כטל כששים, אולי הוא שסילק את המערך מן השלטון במהפך של 77'.

העובדה כי מאות־מאות מיוצאי מרוקו זכו בשנתיים האחרונות לשוב ולבקר בארץ מכורתם ולפקוד את קברי־אבותיהם — זה דבר שאינו ידוע ברבים. כמה ממכרי — יוצאי מרוקו — עושים שם השבוע, את חופשתם השנתית. ואלה אינם מצויים דווקא במעלה הסולם החברתי־כלכלי ובעשירונים העשירים. מכל זווית של התבוננות ובחינה, ראוי המסע הזה לחופן של שבחים. אפילו היתה תכליתו האחת להעמיד את שמיר מול תהליך הפוך למלחמת לבנון שהוא היה בין יוזמיה — יחד עם בגין, שרון ו„רפול" — ולחדש את יחסינו עם מצרים כקדם, קרי: בטרם הפלישה אל הצפון, אזי אי־אפשר לטעון כנגדו אלא טענות של סרק.

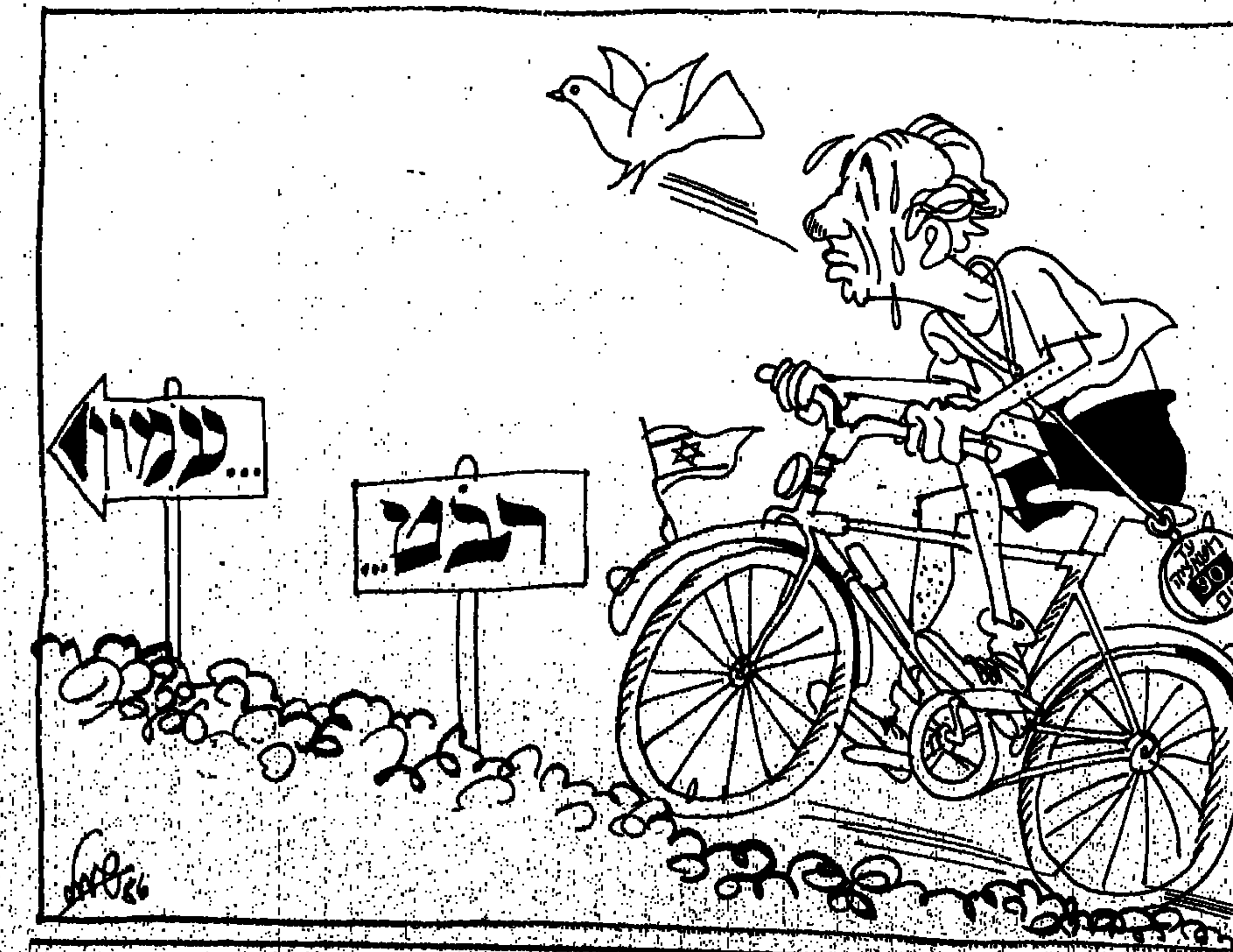

קולנוע

דני ורט

אחדות העט והחרב

„מישימה" בקולנוע לב 4, תל אביב

ד מותו של הסופר היפני יוקיו מישימה קסמה לבמאי האמריקני פול שרדר. אם יוקיו מישימה לא היה קיים — הוא שרדר, היה ממציאו בעצמו, אמר בראיון. במובנים רבים הדמות תואמת את גיבוריו, אלה שבסרטים שביים, ואלה בסרטים שנעשו על פי תסריטיו.

„מישימה" הוא מיפגש בין הגיבור השרדרי הצועד אל ההרס העצמי מתוך שאיפותיו לגאולה, ובין משיכתו של הבמאי ליפן ותרבותה. את אהבתו לקולנוע היפני ביטא עוד לפני שפנה לעבודה קולנועית מעשית, בספרו התיאורטי „הסגנון הטרנסצנדנטלי בקולנוע". בספר זה הוא ניתח את סגנונם של הבמאים רובר ברסון הצרפתי, קרל דרייר הדני ויאסוג'ירו אוזו היפני. משיכתו של שרדר לתרבות יפן בולטת גם בתסריט הראשון שכתב עם אחיו, לאונרד שרדר — „חוב של כבוד", שביים סידני פולק. הסרט עוסק במיפגש גורלי, כתוצאה מהתנגשות הערכים המערביים והמזרחיים. יחד עם לאונרד ועם רעייתו היפנית של לאונרד, צ'ייקו שרדר, הוא כתב את התסריט ל„מישימה", או, בשמו המלא — „מישימה: חיים בארבעה פרקים".

שרדר קיבל מאלמנתו של מישימה את הרשות להסריט סרט המבוסס על הביוגרפיה של הסופר היפני, הוגבל על־ידה שלא להדגיש יתר על המידה את ההומוסקסואליות של הסופר. המגבלה הזאת הובילה לקיצוניות שתאמה את משיכתו של שרדר לגיבורים אובססיביים הנוטים אל האובדן בכמיהתם להיטהרות נפשית. המגבלה הזאת הכתיבה לו כנראה גם את הסגנון המורכב של סרטו. הסרט פועל על ארבעה מישורים. האחד הוא ההווה, ה־25 בנובמבר 1970. באותו יום יוצא מישימה יחד עם ארבעה חיילים מצבאו הפרטי, אל המפקדה המזרחית הראשית בטוקיו. שם הם כופתים גנרל, ומישימה נושא נאום חוצב להבות כנגד המעורבות המערבית ביפן ובעד שיבה לערכים היפניים המסורתיים. החיילים המאזינים לו לועגים לדבריו וקוראים לעברו קריאות גנאי. ואז, לאחר שבועת אמונים לקיסר יפן, מבצע מישימה את טקס הספוקו (חאראקירי).

המישור השני הם קטעי פלשבק מנעוריו של מישימה, מצולמים בשחור לבן. בקטעים אלה מתוודע הילד והנער אל הנושאים שאחר כך ישמשו השראה ליצירותיו. מישור שלישי הם שלושה קטעים מעובדים לשלוש מיצירותיו הידועות של מישימה: „מקדש ביתן הזהב", „ביתה של קיוקו" ו„סוסים נמלטים". כמו כן ברקע מושמעים דברי פרשנות באנגלית (הסרט דובר יפנית ומשוחק בידי שחקנים יפניים) מפי השחקן רוי שיידר.

את סרטו חילק שרדר לשלושה חלקים: יופי, אמנות, פעולה והאחדות בין העט והחרב. בסיום כל שלושת המישורים מתלכדים החלקים לכעין אחדות של מוות והרס אסתטיים מאוד. בעצם, סגנונו החזותי של שרדר מנוגד לזה של הבמאים בהם עסק בזמנו בספרו. אין כאן את האיפוק הנזירי של ברסון או של אוזו. סגנונו ראוותני מפואר ובוטה מאוד.

צילומיו של ג'ון ביילי מרהיבים את המישורים העלילתיים, ההווה, העבר והפיקציה. גם העיצוב של היפנית אייקו אישיוקה יפהפה במיוחד בקטעי התפאורה התיאטרלית בעיבודים לספריו של מישימה.

אבל ההשתעשעות בסגנונות מרחיקה את הקולנוע של שרדר מהמשמעות הקפדנית של ברסון, דרייר ואוזו. המגבלות ששרדר הסכים להן, הביאו כנראה לכך, שהנושא ההומוסקסואלי אצל מישימה נרחק לרמזים עמומים. כמו התפעמותו של הילד משחקן קאבוקי מחופש לאשה, או התרגשותו המינית למראה רפרודוקציה של סבסטיאן הקדוש הדקור בחיצים. במקום זאת מרגיש שרדר את נטייתו של הסופר לתרבות הגוף ואת משיכתו לאסתטיקה ולמוות.

מישימה הוא דמות מסוכסכת, ימני קיצוני בעל נטיות פאשיסטיות, נמשך מצד אחד לערכי יופי ולתרבות המערבית, ומנגד ומצד שני, אל מסורת הסמוראים וערכי הכבוד היפני. כנער, הוא חולם למות למען הקיסר. אבל במהלך הבדיקות הרפואיות בצבא הוא משקר על מצבו הבריאותי ועל ידי כך משתחרר במירמה משירות צבאי. הסרט רחוק מלהביא דמות שלמה ומרתקת של הסופר. הוא מסתפק בקטעי התרשמות חלקיים בלבד, הבזקים ביוגרפיים ורמזים על אודות התלבטויותיו. למרות מורכבותו כביכול, הסרט מרתק הרבה פחות מסרטים אחרים של שרדר, השלמים יותר בתפיסתם המיבנית והסיפורית כגון „אנשי הצווארון הכחול" ו„ג'יגולו אמריקני". הוא אפילו פחות מעניין מ„כרך למבוגרים בלבד", סרט שהיה רחוק משלמות. בסך הכל הסרט הוא תרגיל בסגנון וממשיך בכך את מה ששרדר החל ב„קללת אנשי החתול", שבו הוא משתעשע בסגנונות של סרטי אימה.

לעת עתה שרדר התסריטאי גבר על שרדר הבמאי. יצירותיו המעניינות ביותר הן אלו שבויימו בידי אחרים: „חוב של כבוד" של פולק, „נהג מונית" של מרטין סקורסזה ו„ההזדמנות השנייה" שביים בריאן דה פאלמה. הלבטים של שרדר בין גאולה נוצרית לערכים אסתטיים עדיין לא מצאו אצלו ביטוי אמנותי מרתק. ■

מישימה (בכיכובו של קן אוגאטה) נושא את דברו בפני החיילים זמן קצר לפני התאבדותו. מתוך סרטו של פול שרדר „מישימה".

תערוכות

דורית קדר

תמונות ותצלומים

א ורי רייזמן מציג בגלריה גורדון. לעומת עבודותיו שהוצגו במוזיאון ישראל לפני כשנה וחצי, מצטיינות הפעם תמונותיו בשיחרור יתר. הצביעה אינה מוגמרת, מניחה ליריעת הבד לבצבץ עירומה, מותירה נזילות. הנופים עדיין נותרו מקור הנביעה העיקרי והמשמעותי לעבודתו. עם זאת הנופים האלה הם כה ראשוניים, היוליים, פטליים, מינימליסטים ונגועים ברחשי הנפש של האמן הרגיש הזה.

גוני הפסטל המלאכותיים, ההימנעות מלחוקות את הפרטים, העקביות שבציור אווירה, ארכיטיפ, אידיאה — כל אלה מצביעים על כוונת האמן לנגוע באיכויות אחרות, טרנסצנדנטליות כנראה. דברים אלה אמורים אף לגבי הדיוקנאות. הפנים הם מצע לפעילות צבעונית. תווי הפנים האופייניים נאכלו על ידי הכתמיות. כך נותרה אדמומיות של אף ומיספר כתמי אוזניים, וכן הצללה של שפם כלתי נראה כמעט. אף על פי כן ניתן בהחלט להתחקות אחר אופיים של הדיוקנאות. הזקנה של כתמיות צהובה בונה את מכלול פני האשה וזרועותיה. זקנה רוממת ללא פירוט הנשקפת מתנוחת שילוב הזרועות דלות־הבשר ונטיית הראש.

בצורה דומה אנו רואים פני־עץ של הרקע, הנפרדים משאר המשטח אך ורק על ידי קו מיתאר אדום ופשוט — הנושם עלומים וחיוניות, וזאת אולי הודות לגליות של כתם שחור המונח בהשתרבבות על העקומה באדום. וישנו גם אותו גבר שורשי הקשור לאדמתו ופניו נסתרות מתחת לכובע. הפנים שוב אינם פוביסטיים כמו שהיו בתערוכה הקודמת של רייזמן במוזיאון. כאן — אלה הם פני גוף אשר כמותו נעים בין החומר לרוח, בין הצביעה לשמה לבין סוגסטיה תוך כדי העשרת שני התחומים.

תערוכת חובה שתינעל בשביעי באוגוסט.

צביקה זליקוביץ מציג בגלריית תירוש צילומי נוף, בניינים, אובייקטים וכן גם בעלי חיים. זליקוביץ מעלה בעקיפין את הבעיה הפילוסופית השואלת את עצמה אם העולם קיים גם כאשר איננו רואים אותו — או שקיומו הפיזי מותנה בעצם השימוש בחושינו, המשמשים כמתווך.

הנה קיר פשוט של מגזר, גומחה, מחזיק תריסים ישן, ואולי חלקי דג המוצגים למכירה. אבל כל האובייקטים הזוכים להיות מצולמים הם בעלי איכויות הלקוחות מעולם האמנות דווקא, ניכר שהצלם ממש שוחה במימי המסורת הפלסטית ארוכת הימים.

המושאים שנלכדו בעדשה נהפכים תחת עינו של זליקוביץ להד באמנות הציור בוילות פומפאי, הד לטקסטורות וסגנון ישיר ובוטה של האטרוסקים, או מענה חד לקומפוזיציה המושלמת והגיאומטרית של מונדריאן. זליקוביץ רגיש לשפה הציורית, הוא מבין את אופי הצבעים, הטקסטורות השונות, הדגם החוזר ויוצר קצב צורני מסויים. אורי רייזמן נע בין נופים חיצוניים ובין החוויה בפנימיות הנפש, בעוד שזליקוביץ נע בין היש — מושא לצילום — לבין האיכויות הפלסטיות היוצרות את התחביר הצורני של הציור.

הצל לדוגמא הופך בידי צלם־אמן זה מכשיר לעצב מעין צבע בעל אוטונומיה משלו, שווה־ערך לצבעי האובייקטים הממשיים. השימוש בצל כאיכות שוות־ערך לחפץ עצמו, הינו עיקרון מנחה במכלול עבודתו של זליקוביץ. הוא בעצם נע בין סעיף היש הקיים לבין סעיף המורשה האמנותית הארוכה. בין העבודה לבין השליית העומק שבתצלום הדו־מימדי, השליית היש שנראה כאחר. בצורה זו עשויה גומחה להיראות דווקא כחפץ זר במהותו שהונח פתאום בפנים הבניין; מחזיק התריס הישן, הממוקם על קיר חום קיצוני, עשוי דווקא להתחוות לאיש קטנטן באמצע מידבר ענק נוטה ליפול... זוויות הראיה המיוחדות — הן מבחינה פיזית והן מבחינה אמנותית הופכים תערוכה זו כראוית לצפייה לאמנים ולצלמים כאחד. הנעילה ב־7 באוגוסט.

דן הררי מקיבוץ אפיקים מציג בגלריית הקיבוץ בתל־אביב. שלא כמו רייזמן או זליקוביץ, הררי איננו נע בין שני תחומים נפרדים, תוך נסיון לאחותם לסינתיזה בעלת פנים מובנות הן בתחום האחד והן בתחום האחר.

הררי מתמקד ומתרכז ברעיון אחד מתמשך המתעתד כאילו להיות כוללני, ללא התחלה וללא סוף. העבודות הענקיות שלו על אף ההפרדות הפיזיות או ההפרדות המלאכותיות הנעשות באמצעות התחמה של צבע — יוצרות רצף אחיד. דומה כאלו האמן מצא מפתח למשמעות עבודתו בתחילת הדברים כמו בסופם. ייתכן שהוא מעניק לצופה נוסחה משלו לבריאת העולמות.

מחיקות של הנעשה, סדר המסתמן על ידי קווים גיאומטריים, שליטה באמצעות קרני צבע כתומים ומחשמלים, משולים לכל אותם ציורים ענקיים שנעשו על פני האדמה ואשר עדיין אין איש יודע מי ברא אותם וכיצד מומשו פרוייקטים אדירים אלה המתפרשים על פני מרחקי נוף ענקיים.

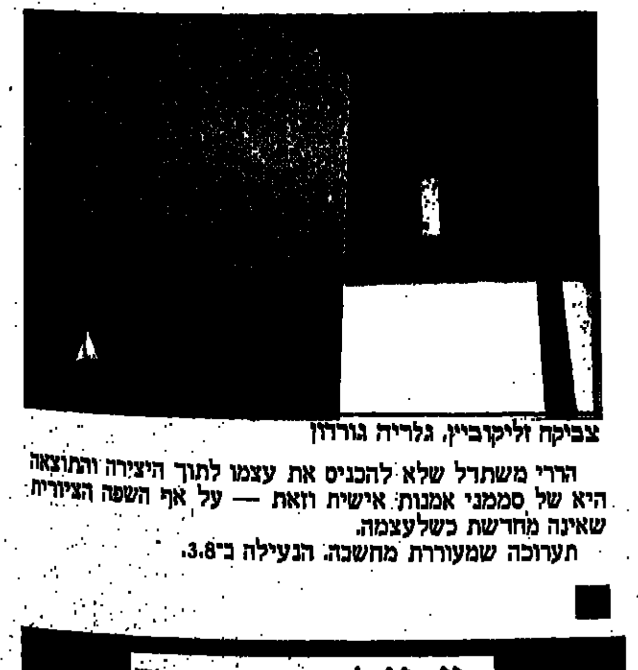

צביקה זליקוביץ, גלריה גורדון

הררי משתדל שלא להכניס את עצמו לתוך היצירה והתוצאה היא של סממני אמנות אישית וזאת — על אף השפה הציורית שאינה מחודשת כשלעצמה.

תערוכה שמעוררת מחשבה. הנעילה ב־3.8. ■

אודי רבינזון, גלריה גורדון

צוותא לתרבות מתקדמת

ספירה לאחור – מחזמר חדש של יהושע סובול
עם מאיה רוטשילד ויוסי יבלונקה
הערב 25.7, בשעה 21.30

ביום שישי, 25.7, ב־24.00 – שרון ליפשיץ
בשבת, 26.7, ב־21.00 – מושל יריחו
ביום א', 27.7, ביום ב', 28.7, ביום ג', 29.7 – ב־20.30 – קידוש
ביום ג', 29.7 – 16.00 – המדרשה למחשבה סוציאליסטית
יום עיון על הנושא: „האם השחרור הוא דרך למהפכה?"
עם ד"ר מאיר פעיל, ד"ר נעמי גלאור, פרופ' אריה הראל, פרופ' אברהם יסעור, ד"ר גבריאל מוקד.
מנחה: ד"ר יהושע ריש

גיסתו של גולדין בביצוע תיאטרון באר־שבע
ביום ד', 30.7, וביום ה', 31.7, בשעה 20.30.
לאחר ההצגה (ביום ה') ייערך דיון בהשתתפות ד"ר מרדכי צבי נהוראי, המחזאי שמואל אספרי והעיתונאי לוי יצחק הירושלמי

● הסרט ילדי המדרגות מוקרן כל ערב בשעה 20.00
● בצוותא מוצגת תערוכה אמנסטי „אנו יודעים כשאתם חיים"

דפים לספרות

אורי רייזמן, פורטרט, מתוך תערוכתו המתקיימת בימים אלה בגלריה „גורדון"

„אל תגבב מסתורין," אמר אנווין. „יש להשאירם פשוטים: זכור את המכתב הגנוב של פו, זכור את החדר הנעול של זנגוויל."
„או לעשותם מורכבים," אמר דאנרייוון. „זכור את היקום."

חורחה לואיס בורחס: „אבן־חקאן אל־בוכארי, מת בלבירינט שלו."

(ראה עמ' 18)

אימת הקיום האותנטי

גדעון סגל

סרן קירקגור: חיל ורעדה
מדנית: איל לוין.
הקדים וערך: יעקב גולומב
הוצאת מאגנס, ירושלים תשמ"ו

עקדת יצחק בידי אביו אברהם היא מיתוס קדמון נורא: אברהם שרצה להעלות קורבן את בנו, לא חזר בו מן הכוונה האיומה כל הדרך ממקום מושבו ועד הר המוריה. שלושה ימים תמימים חישב את מהלכיו, וברגע האחרון, כשבידו כבר המאכלת המונפת לשחוט את יצחק — חזר בו והותיר את יצחק בחיים. אברהם העוקד את בנו במצוות אלוהים הוא נושא הספר שלפנינו.

אך מיהו ומהו אברהם של קירקגור? אין זה אברהם המגלם באישיותו את המעבר מן הפגאניות, שקורבן אדם לא זר לה, למונותאיזם של מידת־הדין ומידת־הרחמים. גם אין זה קשיש שלקה בטירוף זמני, ואשר דעתו נתיישבה עליו בבת־אחת על סף מעשה הרצח. אך, ביתר שאת, אין זה האדם המוסרי, גם לא בגירסתה של הדת: שכן ציוויי הדת שעניינם במוסר הם ציוויים אוניברסליים, חלים בשווה על כל אדם, ומזווית־ראייה זו אברהם אינו אלא רוצח, או למצער רוצח בפוטנציה שחזר בו ברגע האחרון. אם המקרא מעלה על נס את אישיותו של אברהם אין זה, לדעת קירקגור, בשום פנים על יסוד שיקול אתי כלשהו. שכן מבחינה אתית אין לעקדה כל צידוק או הסבר. אין הוא כאגממנון, שעל מנת לרצות את האלים שישיבו רוח במפרשי צי המלחמה של יוון, קיבל עליו להקריב את בתו איפיגניה. אגממנון פעל במתכונת אתית (ואין זה משנה לעניין זה אם צדק או לא), שכן להקרבת הבת היתה תכלית מוסרית. היינו, השיקולים ששקל אגממנון שייכים לרובד האתי או המוסרי במובן הרחב של המלה. הגם שניתן לשפוט אותם לגופם כלא צודקים ולכן „לא מוסריים" במובן המצומצם יותר של המלה מוסר. למעשה העקדה, לעומת זאת, אין שום תכלית מוסרית נעלה, אמיתית או מדומה, והיא מעשה המופנה לאל. ואילו התכליות המוסריות הן תמיד תכליות אנושיות. יתרה מזו, המוסר של ציוויים אוניברסליים אין לו דבר עם מה שמניע את אברהם. „פעולתו של אברהם אינה נושאת כל יחס לכללי, היא פרטית לחלוטין. לפיכך, בעוד שהגיבור הטראגי (אגממנון, לדוגמא) מתגדל בשל מעלתו המוסרית (המוגדרת כבזו על יסוד עקרונות כלליים, אוניברסליים), הנה אברהם מתגדל בשל מעלה שכל־כולה אישית". מבחינת המוסר כאשר הוא כללי אין באברהם כל סגולה מוסרית, אדרבא, מעשהו עומד בניגוד לצו המוסרי „לא תרצח". לפיכך גם „הנסיון" שאברהם עומד בו אינו נסיון מוסרי. יתר על כן, קירקגור טוען בהגיון כי דווקא צווי המוסר יש בהם כדי לעכב את אברהם מלעשות את שהוא מאמין כי נצטווה לעשות על ידי האל.

מימוש האמונה

לאברהם העוקד את בנו ושולח את ידו למאכלת, אין איפוא דבר משותף עם המוסר הכללי. למעשה, סבור קירקגור, אין צידוק במונחים כלליים, ואין להבין את אברהם אלא כפרט ייחודי מכל וכל. פרשנותו זו של קירקגור את אברהם היא ביטוי לקו המרכזי במחשבתו הפילוסופית. קירקגור, כמוהו כניטשה, מעמיד כמושא ההתפלספות שלו את האדם בפרטיותו. האדם כסובייקט במלוא מובן המלה. חיים מלאים, בעלי משמעות עבור האדם הפרטי ככזה לא ייתכנו, לדעתו של קירקגור, בגבולות התבונה לבדה, היינו בתיווכם של מושגים כלליים בלבד. השכל והתבונה הם לעולם מותנים, ואילו חיים משמעותיים ייתכנו רק לאדם העומד מתוך הכרעה אישית מול המוחלט ובזיקה הדוקה אליו. בכך גם עיקר מעשהו של אברהם: אין זה ציות לאל כמקור סמכות מוסרית עליונה, אלא מימוש של אמונה באל כמוחלט.

אמונתו של אברהם אין בה יסוד תבוני. אדרבא, כל כולה ויתור על התבונה ועל הסופיות שכרוכה בה. הוויתור, אשר מכוחו מתכנה אברהם בעטו של קירקגור „אביר הוויתור", עניינו לא רק בכך שאברהם היה מוכן לאבד כמו ידיו את היקר לו ביותר בעולם של דברים סופיים, את בנו. הוויתור של אברהם הוא ויתור על מסכת העמדות הרציונליות האמורות להדריך את האדם הפועל במסגרת אתית. ואכן אברהם אינו רק „אביר הוויתור" כי אם גם „אביר האמונה", והאמונה כאן כל כולה קבלתו של מושא האמונה — קבלתו של המוחלט — כאבסורד. דהיינו כמשולל כל אפשרות של ביסוס רציונאלי. אמונתו הדתית של אברהם מתבטאת בכך שהאמין באבסורד כאמת מוחלטת. עם אמונה זו במוחלט כאבסורד שב אברהם ויורד מהר המוריה, וחוזר לחיות ולפעול בעולם הסופי והמותנה. וכל מה שהפסיד כאביר הוויתור הוא שב ומשיג כאביר האמונה. האבסורד שבאמונתו של אברהם בבואו לעקוד את בנו עניינו בשתי מחשבות סותרות שאברהם החזיק בהן בה בעת ובאותה מידה ופעל מתוכן, על אף הפרדוקס שכרוך בכך: המחשבה האחת היתה שנגזר עליו מכוחו של צו אלוהי להמית את בנו, המחשבה האחרת היתה, שאף על פי כן יצחק יחיה. והאבסורד הוא, בכך שאברהם פעל מתוך השלמה גמורה עם מותו הקרב של בנו מידיו הוא, במצוות האל, ועם זאת מתוך אמונה שלמה לא פחות, שהבן יחיה, שהרי האל הבטיח כי מזרעו יצא גוי גדול.

הסכנה שבשתיקה

הפעולה היא אבסורדית איפוא, מכיוון שהיא מבוססת על מערכת אמונה פרדוקסאלית. אם יבקש מאן דהוא הסבר, כיצד ייתכן לפעול פעולה קוהרנטית על יסוד מערכת אמונות בלתי־קוהרנטית, כזו שיש בה סתירה פנימית, הוא מבקש את הבלתי־אפשרי: אלה הם דברים שאינם ניתנים לביטוי ומסירה, שכן הביטוי והמסירה יסודם במושגים, ואילו מעשהו של אברהם כל כולו פרטי, ייחודי, חורג מן המושגי־הכללי. את מה שמתחולל באברהם אי אפשר להסביר. על כן יש איפוא לשתוק. ואכן קירקגור פירסם את „חיל ורעדה" תחת הפסבדונים „יוהאנס דה־סילנטיו", לאמור: יוהאנס של השתיקה... „השתיקה", הוא אומר, „היא ההבנה ההדדית שבין האלוהות ליחיד".

ואולם עמדה של שתיקה, היינו ויתור על צידוק בר־מסירה, היא עמדה מסוכנת עד מאוד. קירקגור עצמו מודה כי השתיקה היא גם „רשתם הפרושה של כוחות האופל". ואכן יש מקום לשאלה, מהי הערובה לכך שמעשהו של אברהם בכל זאת אינו מעשה של טירוף, תוצאה של דחף רצחני שנעטף בדיעבד בצידוקים מפוקפקים, פסוודו־תיאולוגיים? ודאי, העקדה אינה מימוש של אידיאה כלשהי, מוסרית או אחרת. כמובן זה אברהם אינו „כל־אדם". ואקט הבחירה אם להענות למה שנראה לו צו אלוהים או לאו אינו מטלה בלתי־נמנעת. אין העקדה ניתנת לצידוק בשם איזו אמת כללית. עיקר העניין הוא באותנטיות שבעשייה ועניין זה מתבטא בכתביו האחרים של קירקגור ולאו דווקא במפורש ב„חיל ורעדה". אברהם במעשהו הוא אדם אותנטי, אדם הפועל מתוך לכידות פנימית, והפעולה האותנטית היא המקנה משמעות לחייו של היורד מהר המוריה.

האם התשובה הזו מספקת? היא לא תוכל לספק את מי שמבקש אבן־בוחן אובייקטיבית להבחנה בין אדם הפועל מתוך אותנטיות לבין אדם שנפשו מתעתעת ברוח עיוועים. וקירקגור הלא כופר באפשרותם של חיים מלאים ושלמים מתוך „קני־מידה אובייקטיביים" כלליים. בתורתו של אברהם היא אישית מכל וכל, ואין שום מבחן שיכריע עבורו אם צדק בזיהויו של הצו כצו אלוהים, ואם היטיב לעשות בציותו אם לאו. סכנות גדולות כרוכות איפוא באימוץ המבחן הסובייקטיבי לחלוטין של האותנטיות. קירקגור, כמוהו כניטשה, קורא לפרט להטיל את עצמו לסכנה הכרוכה בקיום אותנטי.

לחיות למען האידיאה

„חיל ורעדה" הוא בהגדרת מחברו „ליריקה דיאלקטית". ושני הפרקים הראשונים, האקדמה ו„נאום הלל לאברהם", אכן נושאים אופי במעט שירי.

(המשך בעמ' 20)

המדור בעריכת יעל לוטן

עורך משנה אילן שיינפלד

הומרוס של הלבירינטים

יעל לוטון

שאלו פעם את חורחה לואיס בורחס, מדוע לא כתב רומאן מימיו. תשובתו היתה אופיינית: „בכל פעם שחשבתי על רומאן, התיישבתי וכתבתי במקום זה ביקורת עליו, ובכך נגמר העניין."

בורחס מת בחודש שעבר בגיל שמונים ושבע – צעיר בכמה שנים מאימו ומסבתו, אם-אביו, שחיו יותר מתשעים שנה. ב„מסה האוטוביוגראפית", שפירסם בשנת 1971, הוא הירבה לספר עליהן, בחיבה ובהערצה. גם על אביו כתב הרבה – אדם משכיל, חכם ובעל חוש הומור, שאף הוא התעוור בגיל העמידה. אביו היה „אנארכיסט פילוסופי" – או כך מכנה אותו הבן – ופעם אמר לו ולאחותו: „הסתכלו היטב בחיילים, במדים, במחנות-צבא, בדגלים, כנסיות, כמרים ואיטליזים – כל הדברים הללו ייעלמו בקרוב, וכך תוכלו לספר לילדיכם שאתם עוד ראיתם אותם במו עיניכם." והסופר מוסיף: „למרבה הצער, נבואה זו טרם התגשמה."

בארגנטינה נחשב בורחס לשמרן, אפילו לאיש הימין. בתקופתו של פרון התנגד למשטר בתקיפות ושילם על כך ביחס מזלזל ומשפיל. בכך היה נאמן למוצאו – סבה של אימו היה קולונל איסידרו סוארס, שאף על פי שהיה קרוב משפחה של הרודן חואן מנואל דה רוסאס – ששלט בארגנטינה בין השנים 1835 ל-1852 – העדיף לחיות בגלות ובעוני במונטווידיאו מאשר להשלים עם משטר העריץ. אדמותיו הוחרמו ואחד מאחיו הוצא להורג על ידי הרודן. בורחס לא יצא לגלות ולא שילם מחיר כה יקר. עריצותו של פרון היתה הרבה יותר מתונה מזו של רוסאס, ואחרי נפילתו באו לארגנטינה שנים כהן נראה משטרו של פרון כחלום נעים – עד כדי כך שהשמאל, אשר נלחם בו בהיותו בשלטון, הצטרף לפרוניסטים ותבע את שובו. למרבית הצער, חורחה לואיס בורחס לא יצא בהתקפה מוחצת נגד משטר הקולונלים, אם כי העדיף לבלות חלק ניכר מזמנו בארצות חוץ. הדבר לא הוסיף לו יוקרה בקרב אנשי-הרוח המתקדמים שביבשת.

אלא שעל כישרונו הספרותי לא היו עוררים כמעט מן הרגע הראשון. בהיותו בן תשע(!) פירסם ביומון „אל פאיס" תרגום ספרדי של סיפורו של אוסקר ויילד, „הנסיך המאושר". הוא חתם על התרגום „חורחה בורחס", והכל הניחו שהמתרגם הוא אביו, שהיה עורך-דין ומורה לשפות ולפסיכולוגיה, ובעצמו סופר ומשורר, והיה דו-לשוני כי אימו היתה אנגליה.

הספרדית כגורל

בורחס היה ילד עדין והאווירה הארגנטינית, עם ההערצה לגאוצ'ו הגברי ולדורות של גיבורי-מלחמה למיניהם, גרמה לו לחוש שאיננו ראוי לאהבה הרבה בה הוקף. בשנת 1914 בהיותו בן 15, נסעה המשפחה לאירופה („היינו כה בורים בהיסטוריה שלא ידענו כי מלחמת העולם הראשונה תפרוץ באוגוסט," כתב ב„מסה האוטוביוגראפית".) בורחס למד בבית-ספר תיכון בג'נבה ושם רכש השכלה קלאסית נרחבת, וידיעה טובה בגרמנית ובצרפתית. למרות נסיונותיו לכתוב גם בשפות אלה – וכמובן, גם באנגלית, שידע כל ימיו מן חבית – הגיע לבסוף למסקנה שהספרדית היא „גורלו הבלתי-נמנע". אחרי מלחמת העולם עבר לספרד ושם פגש כמה מן הסופרים והמשוררים הבולטים של אותה תקופה, ובמידה מסויימת הושפע מן ה„אולטראיסטים", שסיגנונם „המפתיע" איפיין את כתיבתו במשך כמה שנים לאחר מכן.

לאחר שובו לארץ מולדתו, ב-1921, גילה מחדש את בואנוס-איירס, שהתפתחה עד מאד בשנים שנעדר ממנה. העיר רחבת-הידיים שבין הנהר לה-פלאטה לבין הערבות (לאס פאמפאס), הפכה מקור השראה לכתיבתו. הוא כתב שירה, ומדי פעם מסות, השתתף בהקמתם ועריכתם של כתבי-עת ספרותיים (אשר בדרך כלל שבקו חיים אחרי שניים-שלושה גליונות), וכתב ביוגראפיה של המשורר הארגנטינאי אווריסטו קארייגו.

דרכו הספרותית המיוחדת, זו שאנו מזהים כיצירתו המובהקת של בורחס, התגבשה בשלב די מאוחר בחייו. „במהלך חיים שהוקדשו בעיקר לספרים, קראתי מעט רומאנים, וברוב המקרים היה זה רק רגש החובה שגרם לי לקרוא אותם עד העמוד האחרון," כתב. „לעומת זאת, הייתי קורא נלהב של סיפורים קצרים. סטיוונסון, קיפלינג, ג'יימס, קונראד, פו, צ'סטרטון, סיפורי אלף לילה ולילה וכמה מסיפוריו של הותורן היו לחם חוקי מאז שאני זוכר. התחושה שרומאנים גדולים, כ„האקלברי פין" או „דון קישוט" הם חסרי-צורה למעשה, חיזקה את נטייתי לסיפור הקצר, שיסודותיו החיוניים הם הצימצום וכן פתיחה, אמצע וסוף מוגדרים היטב."

סיפורו הראשון, „גברים נלחמו", שנכתב ב-1927, היה בגדר ניסוי, ורק שש שנים לאחר מכן כתב את סיפורו השני, „האיש שבפינה". כל כך פיקפק ביכולתו לכתוב סיפורים, שפירסם אותו בשם בדוי, פראנסיסקו בוסטוס, בעיתון פופולארי בשם „קריטיקה". במהלך שנות השלושים כתב עוד כמה סיפורים, או יותר נכון, מעין תרשימים קצרים שהיו מבוססים על ביוגראפיות אמיתיות של נוכלים למיניהם, שבורחס שינה אותן ללא הכר, כיד הדמיון הפנטאסטי הטובה עליו. סידרה זו הופיעה לבסוף תחת הכותרת „ההיסטוריה העולמית של הדראון".

הספרייה והעיוור

מכאן ואילך אנו מזהים היטב את בורחס „שלנו". הסיפור הבא שכתב, „הגישה אל אל-מועאטסים" נכתב בשנת 1935. זהו שילוב בורחסי מובהק של אמת ובדיון – לכאורה, זוהי ביקורת על ספר שנתפרסם בבומביי שלוש שנים קודם לכן, ואשר מהדורתו האנגלית נדפסה כביכול על ידי המו"ל ויקטור גולאנץ והקדמתו נכתבה כביכול על-ידי הסופרת דורותי סאיירס. בדמויות ובתיאורים שיבץ כל מיני אלמנטים לקוחים גם מקיפלינג וגם מפאריד אידין אטאר, מיסטיקן פרסי בן המאה השתים-עשרה.

הסיפור שהתחזה לביקורת נכלל בקובץ שיצא לאור ב-1936, תחת השם „ההיסטוריה של הנצח", ורק ב-1942 הופיע כגלוי כסיפור קצר, בקובץ „גן השבילים המתפצלים". הסיפורים המפורסמים „טלון, אוקבאר, אורביס טרטיוס", „פייר מנארד, מחבר דון קישוט", „המוות והמצפן" ו„החורבות העגולות" כולם נכללים באותו קובץ, שהורחב ונתפרסם שוב תחת השם „Ficciones" בשנת 1944. שלוש שנים לאחר מכן פירסם את הקובץ „האלף", ושני ספרים אלה כוללים את סיפוריו הידועים ביותר וכנראה הטובים ביותר.

בשנות השלושים החלה ידידותו של בורחס עם אדולפו ביוי-קאסארס, ידידות שנמשכה שנים רבות. יחד ערכו אנתולוגיות של שירה, סיפורים ומסות, יחד תרגמו לספרדית את מאקס בירבום, קיפלינג, ולס ולורד דאנסייני, ויחד „המציאו" סופר בשם בוסטוס דומק ש„כתב" סיפורי בלשים, מאמרים וביוגראפיות.

כאשר, באמצע שנות החמישים, נפל חואן פרון, נתמנה בורחס לפרופסור לספרות אנגלית ואמריקאית באוניברסיטת בואנוס-איירס וכן למנהל הספרייה הלאומית של ארגנטינה. אז כבר היה כמעט עיוור לחלוטין, ובאחד משיריו ציין את „האירוניה הנהדרת של אלוהים, שנתן לי 800,000 ספרים ואת החשיכה בעת ובעונה אחת..."

מחוץ לארגנטינה, או מוטב לומר, לאמריקה הלטינית, נודע שמו של בורחס רק החל בשנות השישים. כמה מסיפוריו הופיעו בתחילה בארה"ב בכתבי-עת של מדע-בדיוני – כמו „החורבות העגולות" ו„בן-האלמוות" (וזה האחרון הוא לדעתי הטוב שבסיפוריו). אך תוך זמן קצר תורגמו כל קבצי הסיפורים שלו לאנגלית, וכן להרבה שפות אחרות, ועד סוף אותו עשור היה שמו ידוע לאוהבי ספרות ברחבי העולם. אז גם החל במסעות סביב העולם – תחילה בחברת אימו, שעד יום מותה היתה האדם הקרוב לו ביותר, ואחר כך עם ידידים שונים. בשנים האחרונות העדיף להתגורר בג'נבה, העיר בה בילה את שנות נעוריו, ושם כתב לאחרונה את „אטלס" – שאיננו כל כך אטלס, כמו שהוא יצירה ספרותית בורחסית מובהקת. שבועות אחדים לפני מותו נשא לאשה את מריה קודמה, שהיתה מזכירתו ובת-לווייתו בשנים האחרונות.

ז'אנר של אדם אחד

קשה לסווג את בורחס באחת מן הקטגוריות המקובלות והחביבות על המבקרים ועל מלמדי הספרות. מבחינות אחדות הוא תופעה יחידה במינה – הבחינה הפחות חשובה היא העובדה שהוא אולי הסופר „הרציני" היחיד שזכה להכרה ולהערכה עולמית בזכות סיפורים קצרים ומסות קצרצרות בלבד. בחינה אחרת, קשה יותר לניסוח, היא טיבה המיוחד של יצירתו הספרותית, שיש בה משהו מן הפנטאזיה – איזו קירבת-משפחה לא.ט.א. הופמן – יחד עם משהו הגובל ב„מדע בדיוני" מן הסוג הפילוסופי, הרבה פואטיקה ולא מעט מטפיסיקה, וכל זה מצטרף לז'אנר של סופר אחד.

יש הטוענים שבורחס הוא סופר אירופי, ואולי אנגלי, יותר משהוא לטינו-אמריקאי. ודאי שקשה לישב את יצירתו עם זו של גבריאל גארסיה מרקס או של מיגל-אנחל אסטוריאס וכן הלאה. לא כל כך קשה לישב אותה עם יצירתו הגדולה של הסופר המקסיקני קארלוס פואנטס, „טרה נוסטרה". אבל האמת היא שבורחס הוא סופר ארגנטיני מאד – הסיפורים שעלילתם מתקיימת בפרוורי בואנוס-איירס ממחישים זאת היטב, אבל לא רק הם. כמו כן הוא מאד ספרדי – או אולי מוטב לומר קסטיליאני, כי בוודאי אין בו מן האלמנטים האנדלוסיים שאנו מזהים עם לורקה, למשל. היבושת האצילה המאפיינת את כתיבתו, האירוניה הדקה, תחושת דורות העבר הרובצים על ההווה – כל אלה, והלשון היפהפיה בה הוא כותב, שבמיטב יצירתו נמנעת מלחרוג מן הקסטיליאנית הטהורה, כל אלה משייכים אותו במידה רבה לספרד. גם אהבתו לנסתר, או לפחות לצורות החיצוניות שלו, ל„קבלה" ול„זוהר", למיסטיקנים הצופיים ולארקאנה בכלל, שאולה מאותה תחושה עצובה הנמצאת עדיין בספרד של ימינו, שתקופת הזוהר היתה זו בה ישבו בחצי-האי האיברי שלושה עמים, שלוש דתות, שלוש תרבויות, שהפרו והעשירו זו את זו. אחרי שגורשו תחילה היהודים ואחר-כך המוסלמים מספרד, החלה השקיעה הגדולה. בורחס מבטא זאת בחן יוצא מן הכלל באחד מסיפוריו היפים והאירוניים ביותר, „חיפושו של אבן-רושד", המתרחש בקורדובה הערבית.

במסה הקצרה המובאת להלן בפעם הראשונה בעברית, בורחס מבטא כמה מדעותיו הספרותיות, ובעקיפין, החברתיות-אנושיות, בדרך האופיינית לו. מדבריו אפשר גם להבין למה אין הוא סופר בן-תקופתנו, כי אם תופעה חריגה. מכל מקום, דמיון-יוצר כשל חורחה לואיס בורחס לא בא לעולם לעתים תכופות, וכל מי שקרא את סיפוריו הטובים ביותר תמיד יישא בקירבו עולם עשיר יותר.

קראתי לרשימה זו „הומרוס של הלבירינטים". ומי שמתמצא ביצירתו יבין מייד מדוע, מי שאינו מתמצא בה, מוזמן לעשות זאת. ההנאה מובטחת.

מאמר על (לקראת) ברנארד שאו

חורחה לואיס בורחס

בשלהי המאה הי"ג ניסה ראימונדו לוליו את כוחו בחשיפת כל הסתרים באמצעות שילוט עיגולים קונצנטריים, בגדלים שונים ומסתובבים, מחולקים לאזורים עליהם חרוטות מלים בלטינית. ג'ון סטיוארט מיל, בתחילת המאה הי"ט, חשש לבוא היום בו ימוצו כל השילובים המוסיקליים האפשריים, ואיתו הקץ למקומם בעתיד של מוצארטים ווָגנרים שטרם נוצרו. קורד לַסביץ, בסוף המאה הי"ט, השתעשע ברעיון המהיר של ספרייה אוניברסלית שתכלול את כל השילובים של העשרים-וכמה סמלים לשוניים, הווה אומר, כל אשר ניתן לבטא, ובכל השפות. מכונתו של לוליו, חששו של מיל, והתוהו-ובוהו שבספריית לסביץ, אפשר שהם נלעגים, אך פשוט הם מפריזים נטייה די שכיחה: לראות במטפיזיקה ובאמנויות מעין משחק צירופים. במשחק זה שוכחים שספר, מעבר למבנה מילולי גרידא, או לצירוף מבנים מילוליים, הינו דו-שיח שמתנהל עם הקורא, האינטונאציה שהוא מעניק לקולו והתמונות המשתנות והקבועות שהוא משאיר בזכרונו. דו-שיח זה אינסופי הוא: המלים AMICA SILENTIA LUNAE פירושן בזמננו הירח האינטימי השקט המבריק, ובאינאידה פירושן היה הזמן שבין שני ירחים, האפלה שאיפשרה ליוונים לחדור לעיר טרויה...[1] הספרות איננה ניתנת למיצוי, מהסיבה הפשוטה שאפילו ספר בודד איננו כזה. ספר איננו ישות נפרדת: ספר הוא יחס, ציר של יחסים אין-ספור. ספרות אחת נבדלת ממשנה פחות בתוכנה מאשר בצורה בה היא נקראת. לו התאפשר לי לקרוא עמוד כלשהו (עמוד זה, למשל) כפי שהוא ייקרא בשנת 2000, הייתי יודע מה יהיה טיבה של הספרות בשנת 2000. תפישת השפה כמשחק צורות מובילה, במקרה הטוב, לעבודה טובה של מיקצב ותריזון; למלאכת-יד טובה (ג'ונסון, רנאן, פלובר), ובגרוע, לאי-הנוחות המתלווה ליצירה הבנויה מהפתעות מוכתבות על ידי היוהרה או המקריות (גרסיאן, הררה רייסינג).

לו לא היתה הספרות אלא אלגברה מילולית, יכול היה כל אחד ליצור כל ספר, על ידי ניסויי-צירופים. הנוסחה התמציתית „הכל זורם" מתמצתת בשתי מלים את הפילוסופיה של הראקליטוס: אליבא דראימונדו לוליו משניתנה המלה הראשונה, די היה לנסות את כל הפעלים העומדים, על מנת לגלות את השנייה ולקבל, בשיטת המימור, את הפילוסופיה הזו וגם רבות אחרות. אפשר להשיב שהנוסחה המתקבלת על דרך ההפחתה חסרת-ערך היא ואפילו חסרת-משמעות; על מנת שתהיה לה מעלה כלשהי, חייבים להבין אותה בקשר עם הראקליטוס, בקשר עם התנסות כלשהי של הראקליטוס, אף אם הראקליטוס איננו אלא נושאה ההשערתי של אותה התנסות. אמרתי שספר הינו דו-שיח, סוג מסוים של יחס; בדו-שיח אחד הדוברים איננו הסכום או הממוצע של דבריו: הוא יכול שלא לדבר אך להקרין חוכמה; הוא יכול להשמיע דברים נבונים ולהקרין איוולת. הדבר נכון אף לגבי הספרות: ד'ארטנייאן מבצע מעשי גבורה אין-ספור ואילו דון קישוט מוכה ומושפל, אך גבורתו של דון קישוט מורגשת יותר. וזה מביא אותנו לבעיה אסתטית אשר טרם הוצגה: האם מחבר מסוגל ליצור דמויות נשגבות ממנו? תשובתי היא שלילית, ובשלילה זו אני חובק את הרוחני והמוסרי גם יחד. סבורני שלא נוכל להפיק מתוכנו יצורים צלולים יותר או אצילים יותר מאשר רגעינו הטובים ביותר. על טענה זו מבוססת אמונתי בגדולתו של שאו. בעיות האיגודים והעיריות ביצירותיו הראשונות יאבדו מעניינם, או כבר איבדוהו; הבדיחות אשר ב-PLEASANT PLAYS עלולות להיהפך במרוצת הימים לא פחות מעיקות מאשר אלה של שקספיר (אני חושב שההומור איננו אלא ז'אנר שבעל-פה, חסד רגעי בדו-שיח, לא דבר כתוב); הרעיונות המוצהרים בהקדמות ושפע הנאומים אפשר למצוא אצל שופנהאואר וסמואל באטלר; אך לאוויניה, בלאנקו פוסנט, קיגאן, שוטובר, ריצ'רד דאג'ן, ומעל לכל, יוליוס קיסר, עולים על כל דמות אשר יצרה האמנות בתקופתנו. די להציג את מסייה טֶסט לידם, או את זארטוסטרה המוקיוני של ניטשה, כדי לחוש בפליאה, ואף בתחושת שערוריה, את עליונותו של שאו. ב-1911 יכול היה אלברט סורגל לכתוב — כשהוא חוזר על אמירה נדושה של תקופתו — „ברנארד שאו קוטל את מושג הגבורה; הוא מחסל גיבורים" (DICHTUNG UND DICHTER DER ZEIT, 214); הוא לא הבין שהגבורה יכולה לוותר על הרומנטי ולקרום עור וגידים בסרן בלונצ'לי מ-ARMS AND THE MAN ולא בסרג' סרנוף...

הביוגראפיה של ברנארד שאו מאת פראנק הריס כוללת מכתב נפלא של הראשון, מתוכו אני מעתיק מלים אלה: „אני מבין את הכל ואת כולם ואני לא-כלום ואף-אחד". מתוך הלא-כלום הזה (המזכיר את ה„לא כלום" של האלוהים בטרם בריאת העולם, והמזכיר את האלוהות הראשונית שאירי אחר, יוהאנס סקוטוס אריגנה, כינה NIHIL), ברנארד שאו הפיק כמעט אין-ספור דמויות, או DRAMATIS PERSONAE: וזו שהיא בת-חלוף מכולם, דומני, היא דמותו של ג'י.בי.א. אשר ייצג אותו בפני הבריות ואשר שפעה חידודים קלילים מעל גבי טורי העיתונות.

נושאיו המרכזיים של שאו הם הפילוסופיה והאתיקה: אך טבעי הדבר, ואף בלתי-נמנע, שאין מעריכים אותו בארץ זו, או אולי רק בזכות כמה מימרות שנונות. הארגנטינאי חש שהיקום איננו אלא המחשה האקראי, אותו צירוף מקרי של האטומים של דמוקריטוס; הפילוסופיה איננה מעניינת אותו. אף לא האתיקה; ההיבט החברתי מצטמצם, עבורו, למאבק בין יחידים, או בין מעמדות, או בין אומות, שבו הכל מותר — חוץ מאשר להיות מושפל או מובס.

אופי האדם וגוניו השונים מהווים את הנושא העיקרי של הרומאן בתקופתנו; השירה היא האדרתן הסלחנית של הצלחות ואי-הצלחות באהבה; הפילוסופיות של היידגר ויאספרס עושות כל אחד מאיתנו לשותף מעניין בדו-שיח סודי ומתמשך עם הלא-כלום ועם האלוהות; דיסציפלינות אלה, אשר מבחינה פורמלית יש בהן אולי כדי לעורר הערצה, מגבירות את אשליית האני אשר הוודאנטה מגנה כמשגה החמור מכל. נוהגות הן לשחק בייאוש ובייסורים, אך במעמקיהן הן משרתות את היוהרה; תריקהו במובן זה מנוגדות הן למוסר. יצירתו של שאו, לעומת זאת, משאירה טעם של שיחרור. טעמם של דוקטרינות השער וטעמן של הסאגות.

מספרדית: לואין תורי   בואנוס איירס, 1951.

1) כך פירשו אותן מילטון ודאנטה, אם נשפוט על פי קטעים מסויימים, שלכאורה יש בהם מן החיקוי. בקומדיה: D'OGNI LUCE (INFIERNO I, 60:4, 28) אנו קוראים: MUTO Y DOVE IL SOL TACE. כשהכוונה למקומות אפלים; ב-SAMSON AGONISTES (86-89):

THE SUN TO ME IS DARK
AND SILENT AS THE MOON,
WHEN SHE DESERTS THE NIGHT
HID IN HER VACANT INTERLUNAR CAVE

השווה א.מ.ו. טיליארד: THE MILTONIC SETTING, 101.

2) גם בסוודנבורג, ב-MAN AND SUPERMAN אנו מוצאים שהגיהנום איננו מוסד לענישה, אלא מצב שהחוטאים בוחרים בו לאחר מותם, מתוך הזדהות עמוקה, כשם שהצדיקים בוחרים בגן-עדן; מסתו של סוודנבורג, DE COELO ET INFERNO, שראתה אור ב-1758, מציגה תיזה דומה.

היסטוריה של הסיכלות

איזה פרליס

ברברה ו. טוכמן:
מצעד האיוולת. מאנגלית:
יוסף אשכול. ספריית מעריב.
תשמ"ו / 1986.

תמונת קרב ממלחמה מיותרת אחת. לבנון 1983

אין אהבה מרובה בין ברברה טוכמן לבין עמיתיה, ההיסטוריונים האקדמיים. אלה טוענים, שכתיבתה עיתונאית מדי, כלומר שיטחית וסנסציונית. היא מתרכזת לדבריהם ב„מה" ולא ב„מדוע"; הברק שלה הוא על חשבון העומק האנאליטי; היא מסתפקת במקורות מצויים ואינה חושפת חומר חדש. וכיוצא באלה. ברברה טוכמן, מצידה, משיבה מלחמה שערה בטענה, שאין דבר משעמם יותר מספרים, שכתבו מלומדים למען מלומדים אחרים. מאחורי ביקורת הדדית זו מסתתר שוני בסיסי בתפיסה היסטורית, שיטות עבודה ומטרותיה.

הפרט הקטן

יש להודות, שגזע הפולי-היסטורים תם מן העולם, וכעת, בגלל הצבר ענקי של חומר תיעודי, נאלצים ההיסטוריונים להצטמצם כל אחד בתחומו, כדי לדעת יותר ויותר על פחות ופחות. לעומתם מדלגת ברברה טוכמן מתקופה לתקופה, מארץ לארץ, מיבשת ליבשת, מנושא לנושא: מן הקשר ההיסטורי בין בריטניה וארץ ישראל („התנ"ך והחרב") עד יחסי ארצות הברית וסין („סטילוול והנסיון האמריקאי בסין"); ממלחמת העולם הראשונה („תותחי אוגוסט") עד מלחמות מאה השנה (בין אנגליה וצרפת במאות 14-15), שהיא אחד הנושאים בספרה „האספקלריה הרחוקה". בכל המגוון הזה אין היא מבקשת לגלות עובדות חדשות ובלתי-ידועות עד כה, אלא מציגה את פירושה שלה לדברים.

היסטוריון, המצליח לפרוץ את מחסום החוג הצר של אנשי-המקצוע, עד שספריו הופכים לרבי-מכר בעולם כולו — הוא תופעה בלתי-רגילה, האומרת דרשני. ברברה טוכמן מגדירה את עצמה כסופרת, הכותבת על נושאים היסטוריים. והגדרה זו קולעת ומסוייגת. ככל סופר מטרתה יצירת קשר עם הקורא, לו היא מספרת את סיפורה בצורה שנונה, מרתקת, צבעונית ומלאת חיות, כיד הכשרון הטובה עליה. כשרון ספרותי אצל היסטוריון אינו בגדר חטא, כשם שהיעדרו אינו ערובה לעמקות ורמה מדעית. מבחינה זו, נמצאת ברברה טוכמן בחברה טובה, שכן גדולי ההיסטוריונים בדורות עברו, כמו גיבון, מקולי, מישלה, מומסן ואחרים היו גם סופרים בעלי שיעור קומה (ומומסן גם זכה בפרס נובל לספרות, 1902).

בשל כשרונה הסיפורי הופך כל ספר מספריה לרומאן-מתח. בנוסף לכך אין זה „רומאן ללא גיבור", כפי שמכנה תקרי את „יריד-ההבלים" שלו, כי אם יריעה מאוכלסת דמויות רבות, מהן גיבורים ראשיים, שהן דמויות-רקע שוליות. אין היא גורסת תיאור היסטורי, שכולו סטיכיות, תהליכים, זרמים, תנועות, מאסות וכו', אלא — היא מפנה את זרקורה אל האנשים החיים, הפועלים בהיסטוריה, על ייחודם הפרטי, על חוסר ההגיון והעקביות שלהם ועל סבך סתירותיהם. הריאליות שהיא מציירת מוסיפים חיות ועניין לנושא הכללי. כך, למשל, במסכת יחסי ארצות הברית וסין, שזורה אישיותו של הגנרל ג'וזף סטילוול, המכונה „ג'ו-חומץ", בשל אופיו החמוץ. בתיאור פורענויות של המאה הארבע-עשרה הגיבור הוא אחד האצילים הגדולים, שתולדות חייו משקפות אירועים חשובים של התקופה. בדרך זו מתרחקת ברברה טוכמן מן ההפשטה ומשתדלת להגיע להמחשה קונקרטית.

היא מחפשת במקורות פרטים, קלי-ערך כביכול, העשויים להוסיף לתיאור „צבע", שאינו רק קישוט אלא אף טומן בחובו משמעות כלשהי. כך, למשל, באספה חומר ל„תותחי אוגוסט" נזדמן לה פרט פיקנטי: היא מצאה, שהקייזר וילהלם נהג להעניק לרעייתו שנה שנה אותה מתנת יום-הולדת: תריסר כובעים שבחר בעצמו, והקיסרית נאלצה לחבוש אותם. פרט קטן זה — טוענת טוכמן — שופך אור על אופיו של הקייזר. ולאופי זה היתה השפעה הרת-אסון על מהלך העניינים. לצערה לא הצליחה לשבץ פרט זה בספרה.

כידוע, אין ספרי היסטוריה „ניטראליים". כל היסטוריון מארגן את החומר הגלמי שלו מנקודת ראותו ומגיע למסקנות מסויימות. אצל ברברה טוכמן מוסר-השכל הוא גלוי וגם אם היא מרחיקה עדותה, צמוד מבטה לאקטואליה של ההווה. לדוגמא: מדוע עסקה במאה הארבע עשרה („האספקלריה הרחוקה"). הרי אין היא היסטוריונית של ימי הביניים ולא חוקרת מגפות והשלכותיהן החברתיות. הסיפור כולו הוא אנאלוגיה לשואה הגרעינית התלויה מעל לראשינו ולשם כך נכתב. אמנם יש החולקים על דיוקה של אנאלוגיה זו, שכן המגפה האטומית היא מעשה ידי אדם ולא עונש משמיים — אבל כוונתה שקופה.

הוא הדין ב„טיול" ההיסטורי, משחר האנושות ועד ימינו, שהיא עורכת בספרה „מצעד האיוולת", שתורגם עתה לעברית. הספר פותח בקביעת תיזה; שכל הפרקים אינם אלא המחשתה. תיזה זו מושתתת על שני עקרונות יסוד:

א) בכל זמן ומקום מונעים עמים ומדינות על ידי האינטרס העצמי, לכאורה עקרון זה של ריאלפוליטיק סותר כל שיקול מוסרי. אך זו טעות, גם הפנים המשתקפים במראה, כלומר התרמית העצמית, או מה שהיה נהוג לכנות „אמונה בצידקת הדרך", מוסיפים חוסן ועל כן כלולים באינטרס העצמי. אפילו אין המחברת אומרת זאת במפורש, זה משתמע כייחוד מפרק הסיום, שכותרתו: „אמריקה בוגדת בעצמה בווייטנאם".

ב) האדם הוא יצור בלתי-רציונאלי וזו תופעה נצחית ואוניברסאלית. אילו נהגו בני אדם בתבונה ובשכל ישר היה מהלך ההיסטוריה שונה לחלוטין, שכן „חכמה היא שימוש בשיפוט בהסתמך על הניסיון". אולם, בשל יצרים, תאוות, הזיות, אינטרס פרטי וכו' אין לומדים לקח מן הניסיון וטעות לעולם חוזרת. אם במדעים נמשכת התקדמות רצופה מדור לדור, ובייחוד בדורנו, עת הגענו לשיא בכיבוש החלל — אין כל שיפור באמנות השלטון. מכל סוגי כשל-שלטון, כמו עריצות או דיכוי, שאפתנות מוגזמת, אין-אונות או ניוון, מתמקדת המחברת בכשל הנובע מ„איוולת או עיקשות עיוורת", הפועלות נגד האינטרס העצמי וגורמות להרס עצמי.

להגדרה זו נילווים סייגים. אין לשפוט את האיוולת מפרספקטיבה היסטורית, שהיא חכמה לאחר המעשה. תוצאותיה השליליות של האיוולת צריכות להתגלות בזמנה. „שנית, חייבת להיות דרך פעולה חלופית, שאותה אפשר היה לנקוט". אם יחיד או ציבור נמצאים במצב של אין ברירה — אין לבוא אליהם בטענות, שכן הם פועלים מתוך הכרח. אולם, ברברה טוכמן איננה מחסידי הדטרמיניזם ההיסטורי וכל טיעונה נשען על מצבים של יש ברירה. היא מאמינה בחופש הבחירה, כי האופי חורץ את הגורל ולא גזירה עיוורת. בדוגמאות שהיא מביאה, לא רק היתה דרך חלופית, שכן אלה שראו את הנולד הצביעו עליה ואזהרותיהם נפלו על אוזניים אטומות.

לשם ניגוד מובא גם מקרה הפוך של חכמה מדינית, הכרוכה בשינוי ב-180 מעלות. „היתה זו החלטתו של הנשיא סאדאת לנטוש את האיבה העקרה לישראל ותחרותו, למרות זעמם ואיומיהם של שכניו, לכונן יחסים מועילים יותר".

אל ראש הפירמידה

המיתוס מבטא, בצורה סמלית, את האמיתות הנצחיות על טבע האדם ואת המצב האנושי, בהעמידו אבטיפוסים החוזרים ומופיעים מבראשית ועד ימינו. המחברת מסתמכת, איפוא, בתחילת דיונה, על שני מקורות עתיקים, שהם השורש הכפול של תרבות המערב: התנ"ך והמיתוס היווני. מקרה רחבעם, בן שלמה, וסיפור הסוס הטרויאני, הינם משלים קלאסיים של כשל-שלטון מתוך איוולת. רחבעם שמע עצה טובה מפי הזקנים ואילו הילדים אמרו מה שרצה לשמוע, בשל כך מרדו בו שבטי הצפון, שבתחילה היו מוכנים להיות נתיניו הנאמנים. כך ירד לטימיון מפעלם של דוד ושלמה, הממלכה נתפלגה לשתי מדינות קטנות ויריבות ולבסוף אבדו עשרת שבטי ישראל.

סוס העץ, מתת אויביהם היוונים, צריך היה לעורר חשד בלב הטרויאנים. הם היו צריכים לבדוק מה יש בתוכו בטרם הכניסוהו לעירם. למרות אזהרותיהם של לאוקון, כהן אפולו, וקסנדרה, בת מלך טרויה, עשו הטרויאנים מעשה איוולת וגרמו להרס עירם. שני המקרים הם פרה-פיגוראציה של כל מהלך ההיסטוריה.

הדוגמאות האמורות להמחיש את התיזה ידועות ומפורסמות: הרבה קולמוסים נשתברו בתיאורן ואין בהן חידוש. החידוש הוא בזווית הראייה של המחברת, הבוחנת כל אירוע מבחינת האיוולת ותוצאותיה ההרסניות.

בפרק על ששת האפיפיורים של תקופת הרנסאנס (1470-1530) מפגינה המחברת את כשרונה כציירת דיוקנאות. אמנם, בניין הכנסייה הלך והתערער מן המוסר עוד לפני כן ומן רב לפני כן, אבל זרקורה של ברברה טוכמן מופנה אל ראש הפירמידה. האפיפיורים האמורים לייצג את ישו עלי אדמות, היו ילדי תקופתם — תקופה, שבה פרחו המדע, האמנות והספרות, אך בה גם השתוללו השחיתות וההפקרות. האפיפיורים נהגו כמו השליטים החילוניים של ערי איטליה — הם הציגו לראווה את הסתאבותם והיו אטומים לדרישות המאמינים למרקיבות ולתיקונים. משהרים מרטין לותר את נס המרד, חל קרע בכנסייה, וקרע זה לא נתאחה לעולם.

בשל איוולת המלך ושריו אבדו לאנגליה מושבותיה באמריקה. האם ובנותיה הצעירות, השפעות מרץ וכמיהה לעצמאות יכלו להיפרד בדרכי שלום ואפילו להקים פדרציה משני עברי האוקיינוס האטלנטי. למרות אזהרותיהם של הוגי-דעות ומדינאים, שיעצו לפייס את הקולוניסטים, לא הבין הממסד האנגלי את רוחם המרדנית של בנים רחוקים אלה והפירוד בא דרך מלחמה מרה.

המצב הישראלי

הדוגמא האחרונה — מלחמת וייטנאם — היא מרכז הכובד של הספר. זהו פצע טרי. אירוע שלא ניתן עדיין להשקיף עליו בקור רוח מפרספקטיבה היסטורית. כאזרחית ארצות-הברית התנגדה ברברה טוכמן למלחמה זו: כהיסטוריונית רואה היא בה התגלמות האיוולת, העיקשות העיוורת וההרס העצמי. בסקירתה המקיפה והמתועדת היטב מתחלחלת מירידות של מי שחזה את המפלה מבשרו. ביקורתה הקטלנית מופנית לאישים. האחראים לפרשה טראגית זו ומנוסחת בסיגנון חריף ובוטה. כך, למשל, מגדירה היא את שר החוץ, ג'ון פוסטר דאלס, אדריכל „ההליכה עד הסף": „דאלס היה מטבעו קיצוני במלחמה הקרה, מפר-שלווה בעל אינסטינקטים של בריון, לוחמני במתכוון..." הנשיא לינדון ג'ונסון: „תקיף ושתלטן, אדם מאוהב בעצמו". המחברת מסירה את ההילה אפילו מראשו של הנשיא קנדי, שלא רצה להסתכן בנסיגה לפני הבחירות לנשיאות.

מלחמת וייטנאם מסופרת כעלילה דראמטית, שמראשית מזוערית היא מתפתחת ומתעצמת, מגיעה לשיא ולבסוף מסתיימת בבושת-פנים ובתחושה של אבידות-שווא. אם הנשיא רוזוולט חשב, שיש לסלק את השלטון הקולוניאלי הצרפתי מהודו-סין, הרי אחרי מותו חזרו הצרפתים בעזרת אמריקה, קיבלו מכסה סיוע במלחמתם, ולאחר שהובסו והסתלקו, באה היא במקומם. מטרת צרפת היתה שמירה על האימפריה שלה, ואילו אמריקה התכוונה לבלום את התפשטותו של הקומוניזם. על פי „תורת הדומינו" חשבו, כי עם נפול קוביה אחת נופלות כל היתר ואז יסוג קו ההגנה האמריקאי עד לסן-פראנציסקו.

בשל חשש זה תפח צבא המשלוח האמריקאי ממשלחת-ייעוץ קטנה עד לחצי-מיליון חייל. ברברה טוכמן מוכיחה, שהסכנה לביטחון ארצות הברית היתה מדומה, שהמטרה להכניע את צפון-וייטנאם היתה בלתי-מושגת ושהמחיר של רבבות חללים ומיליארדי דולרים — שולם לשווא. כל זה נאמר בגלוי בראשית ההסתבכות על ידי אנשים אמיצים ומפוכחים. הגנרל הצרפתי לקלרק חזה את העתיד ברוח נבואה: „יש צורך ב-500,000 איש כדי לעשות זאת וגם אז אין הדבר ניתן לביצוע".

במקביל לעלילה מלחמתית מתוארת תנועת המחאה בבית. אף שזו החלה בקומץ סטודנטים ומרצים, סחפה המונים שחשו על בשרם את מחיר הדם. „המלחמה אמורה לאחד עם. אבל מלחמה המעוררת אי-הסכמה... יוצרת במדינה מחלוקת עמוקה יותר מאשר התפלגותו הטבעית של הציבור".

היציאה מן המלכודת היתה איטית ונתקלה בקשיים בשל שיקולי יוקרה, בשל אמינות הבטחותיה של ארצות-הברית לבני בריתה וכן בשל שיקולים אישיים. הזכרנו את הנשיא קנדי, לינדון ג'ונסון, שהחליף את קודמו, רצה להוכיח כי הוא איש חזק כמותו ורצה לא להיות הנשיא הראשון שהובס במלחמה. דוגמאות אלה ואחרות מאשרות מה תורם האינטרס האישי להרס הכלל.

דעת הקהל הגבירה את לחצה במידה שמשך הדם הלך ותפח. אולם, גם הפנים המכוערות של אמריקה, שנשקפו במראה לאזרחיה, גרמו לזעזוע ולסלידה עמוקה. היציאה אמנם התממשה, אבל לבסוף הושלמה, איזור אומלל זה מקורו באופי אנושי. „העיקשות להחזיק בטעות היא הבעיה. עושי מלאכת השלטון ממשיכים ללכת בדרך המוטעית כאילו היו שבויים בקסמיו של שודן כלשהו, המכוון את צעדיהם".

הקורא הישראלי רשאי ליישם את לקח הספר למצבנו. שאף הוא תוצאה של מדיניות מוטעית, שליטינו ממשיכים בה בעיקשות עיוורת. האין המצב הישראלי הפרק החסר ב„מצעד האיוולת"?

למי
מחסני משי

וְרַק הַצִּפֹּרֶת הַזֹּאת
הוֹצִיאָה וְגִלְגְּלָה, הוֹצִיאָה
וְגִלְגְּלָה תִּלֵּי הַמֶּשִׁי מֵהַמַּחְסָן,
וְהַצִּיּוּרִים הָיוּ בִּפְרוֹזְדוֹר,
אֹרֶךְ כְּגִלְיוֹנוֹת בַּדִּים:
וְכָל דְּמוּת בְּהֶדְפֵּס אֶפְשָׁרִי
כָּל שִׂמְלוֹת הַנְּסִיכָה
כָּל צוּרָה וְקִשּׁוּט, כָּל שׁוּרָה,
כָּל פְּרִיחָה
כָּל חֲלוֹמוֹת אֶבְקָלִידֶס,
בַּיּוֹם הַבָּא, יָדְעָה
כֵּיצַד לְחַלֵּק אוֹתָם,
לְמַסְגֵּר וּלְאַחֵד צִבְעֵיהֶם,
וְהָיוּ מְצִיצִים בֵּין הַקַּוִּים
רָאשֵׁי הַיְלָדוֹת וְגוּף
רִאשׁוֹן דָּגִים וְגוּף
חוֹף עִם סִירָה וְגוּף וּפָנִים כְּפוּלִים
וְכָל מַה שֶּׁרָחַשׁ
עָבַר אֶל הַיָּד
אֶל הַמֶּשִׁי הַשָּׁטוּחַ
וְעוֹד הָיוּ מַרְאִים כְּאַיֶּלֶת
הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵינֶנִּי זוֹכֶרֶת
אִם נָגַעְנוּ בָּהֶם
אוֹ בִּזְכוּכִית
אוֹ אִם הָיוּ
מִבַּד אוֹ מֵחֹמֶר
הַזִּכְרוֹנוֹת.

אַךְ אִם יֵשׁ לִי
דְּבַר־מָה
מִן הֶעָבָר
אַדְבִּיק
אֶת הַמִּלָּה
פֹּה
וְאִם יֵשׁ לִי
פָּנִים אוֹ
בַּיִת,
אַדְבִּיקֵם
פֹּה
כֹּה תְּלוּיִים
בֵּין אַרְצָה
לְשָׁכַח
אֶקְרָא לָהּ
לָשִׂים לִי
צֶבַע.
פֹּה.

מתוך „ספר-השירים". „מגבוה השורש". שיראה אור בקרוב, בהוצאת „עמור".

פרס אהרון זאב לספרות ילדים

משרד החינוך והתרבות והנוער להנצחת שמו של אהרון זאב ז"ל, שליד האגודה למען החייל, משורר ומחנך של בני-נוער וחיילי צה"ל, מעניקים מדי שנה פרס לספרות ילדים.

* הפרס נועד למחברי ספרי-ילדים מעולים ביותר בסיפור, בשירה ובמחזה.
* הפרס יחולק ל-2 חלקים שווים, שאחד מהם יינתן עבור ספר שחובר לגיל הרך.
* אם לא יימצא מועמד לפרס ראשון, רשאים השופטים לקבוע פרס שני במקום הפרס.
* המועמדים לפרס יכולים להיות רק סופרים תושבי הארץ.
* סופר שזכה פעם בפרס ע"ש אהרון זאב ז"ל, או בפרס אחר לספרות ילדים, לא יוכל לקבלו שנית אלא לאחר 5 שנים.
* הספר המוגש לתחרות על הפרס צריך להיות כתוב עברית במקורו, לא פחות מגליון דפוס בשירה לגיל הרך, ולא פחות מ-2 גליונות דפוס לספר אחר.
* לתחרות יוגשו ספרים שנתפרסמו בשנתיים שלפני התחרות, על חלוקתו תשרי תשמ"ז, אוקטובר 1986 ושלא הוגשו קודם לתחרות בפרס אחר.
* את הספרים יש להגיש לוועדה ב-4 עותקים לא יאוחר מ-15.8.86

כתובת הוועדה: המדור לספרות ילדים ונוער, משרד החינוך והתרבות, רח' דרך המלך 8, ירושלים 91911.

יובל שנים לחולון

50 שנה לחולון

אשר שילוני

חולות שהצמיחו עיר

לפני חמישים שנה פחות שנה נטלו בני הזוג מרים ופנחס צוקר את שני ילדיהם ואת מטלטליהם, נטשו את דירתם הקטנה שליד מפעל „הארגז" בתל־אביב ועלו להשתכן בבית משותף שבקריית־העבודה חולון. עם בואם של הצוקרים, גדל היישוב שצמח בחולות דרומה למקווה ישראל ל־45 משפחות, שהתגוררו במפוזר בשכונות: גרין, מולדת, אגרובנק, קריית־העבודה ושכונת עם – שכונות שב־1940 אוחדו, לאחר מאבק, לכלל מועצה מקומית אחת.

פנחס צוקר־אילון, יהודי נמוך קומה, נמרץ ופעלתני, שנקלט עד מהרה בחברה הפועלית של הקריה, היה מפעיליה הבולטים ומרכז ענייני החינוך – פעילות זו הביאה אותו ב־1953 לראשות העירייה, עם פטירתו הפתאומית של ראש העירייה הראשון, דר' חיים קוגל. תפקיד, אותו הוא ממלא מאז ועד היום הזה בהצלחה מרובה.

אנו יושבים בביתו הנאה של פנחס אילון, נותנים לו להתרפק בנוסטלגיה על עברה של העיר, שהוא עברו שלו, כאשר רעייתו הנאמנה, מרים, מזכירה לו מדי פעם שלא יתלהב יתר על המידה וינמיך את קולו, שכן בריאותו, בשנות ה־70 המאוחרות בחייו, איננה עוד כתמול שלשום. מות בנו חגי והצרות שעושים לו בסניף מפלגת העבודה בעירו, התישו את כוחותיו ובריאותו התרופפה.

אלף ואחת נימים קושרות את אילון למקום הזה, בו השקיע את מרצו, כוחו, יוזמתו ודמיונו הפורה, ולא קל לרסן את התלהבותו כאשר הוא מעלה את עירו מנבכי זכרונותיו.

„בכלל לא היה קל להתערות בחברה של קריית העבודה דאז", פותח אילון, „היתה זו חברה מיוחדת במינה, רוב אנשיה יוצאי קיבוצים. כל אחד עם המטען שלו. והיה דיסטאנץ בין החברים. היום, כשאני מעבר לכל זה, אני יכול להעיד כמאה עדים שאמנם כך היה. זו היתה חברה של „שמן זית זך"."

אילון מספר, כי נוסף לשוני בין חברי הקרייה בינם לבין עצמם, היה גם שוני מהותי בין הקרייה ה„פועלית־סוציאליסטית" לבין שכונת אגרובנק ה„אורחית". הפועלים שנאו את אנשי המעמד הבינוני ואלה שנאו את הפועלים. אנשי אגרובנק היו מעטים, ללא מוסדות משלהם וה„מסכנים האלה" היו נאלצים לשלוח את ילדיהם לבית־הספר ה„סוציאליסטי" „בית־חינוך א'" של הקרייה, שמנה בסך הכל ארבע כיתות.

„אני לא הייתי כזה סופר סוציאליסט ולא הייתי שונא יהודים. הרי כל „המעמד הבינוני" בחולון דאז היה בסך הכל כמה חנוונים. אמרתי לחבריי בקרייה: „מה השנאה הזאת לכם?"

כאשר שכונות חולון רבו ביניהן והתפלגו בין מחייבי איחוד כל השכונות לבין השוללים את האיחוד (בסוף שנות ה־30, לקראת הקמת מועצה מקומית) – התייצב אילון לצד קבוצת „המתאחדים". פנחס מזכיר את השיחות ואת הצעקות שנמשכו עד אור הבוקר בקרייה, בין מחייבי האיחוד לשוללים. התפלגות התוך־שכונתית הזאת לא היתה דווקא על רקע מפלגתי־פוליטי. טננבוים, איש „הליגה הסוציאליסטית" ולנדרס המפא"יניק־השרוף – היו נגד, ואילו מפא"יניקים אחרים כמו סלטרניק ולכטמן – היו בעד. אילון הצטרף, כאמור, למחייבים. „טענתי: מה שניתן לעשות יחד, אי־אפשר לעשות לבד. יש לנו אמנם ערכים יהודיים משלנו, אבל למה שלא ננחיל אותם לכלל?"

גם „אצלם", אנשי האיחוד האזרחי באגרובנק, היו שוללים ומחייבים. מרדכי שנקר, איש „צעירי ציון" ברוסיה, היה בעד האיחוד. אבל הצביע עם סיעתו נגד האיחוד. מוטקה שנקר היה במשלחת יחד עם אילון ועם אחרים, נציגי השכונות שהתייצבו בפני יוסף שפרינצק – מזכיר הוועד הפועל של הסתדרות העובדים באותם ימים – ותבעו ממנו: הבה לנו ראש מועצה מקומית.

פנחס אילון — ראש העיר: חברה מיוחדת במינה...

ושפרינצק ענה למשלחת: „יש לי מועמד מתאים: איש שהיה מנהל הגימנסיה העברית במונקץ' וחבר בפרלמנט הצ'כוסלובקי. אם תתמכו בו כולכם, הוא יצליח בתפקידו".

היה זה דר' חיים קוגל, שעלה ארצה ב־1939.

החוקה שהיתה לצנינים בעיניהם

בחודש יוני 1940 הוקמה המועצה המקומית ובראשה העומד דר' קוגל. עוד בחודש מארס אותה שנה עובדה החוקה של חולון, שחייבה את

(המשך בעמוד הבא)

עיריית בת־ים
נבחריה ותושבי העיר
מברכים את שכנתם
חולון
ביובלה החמישים
אהוד קינמון, ראש העיר

יובל החמישים לחולון 1986-1936

ההנהלה והמועצה המקומית אזור
מברכות את חולון
במלאת לה חמישים שנה
יצחק אלישיב
ראש המועצה

לעיר חולון
ביובלה
שפע ברכות להמשך פורה ומשגשג
פנאי לי בע"מ
שיווק חומרים וציוד למלאכת יד
מרכז הרשת
תל־אביב, דרך פ"ת 126 טל: 03־250332

לעירית חולון
ברכותינו הנאמנות
ליובל ה־50
שושנה בע"מ
בית חרושת הראשון בארץ
לסולמות ורהיטי אלומיניום
ת"א המסגר 31, טלפון: 375935

לעירית חולון ולתושבי חולון
במלאות 50 שנה ליסוד העיר
ברכות ואחולים
להמשך בנין, שגשוג ופיתוח
ויטה יוסף
עבודות סלילה ופיתוח
ראשון־לציון, רח' וולפסון 33 טלפון: 992767

לעיר חולון
ביובלה
ברכות לבביות לקידום, שיגשוג ופיתוח
כרמל משאבות
הרצה 7 יפו
820003-834629

לעירית חולון
ולתושבי חולון
במלאת יובל ליסוד העיר
איחולים להמשך בנין,
שגשוג ופיתוח
דרור עובדיה
כבישים בע"מ
חולון, רח' אהרונוביץ 1
טל' 885513

לעירית חולון
ולתושבי חולון
במלאת יובל לייסוד העיר
ברכות ואיחולים
להמשך הרחבה ופיתוח
שרות המטייל בע"מ
טורבוס בע"מ
תל־אביב, רח' נחלת יצחק 60
טל. 216256

העידן של אושוויץ והירושימה

במדור הספרותי של „ג'ואיש כרוניקל" מיום 23.5.86 פירסם אנתוני רודולף ראיון נרחב עם הסופר היהודי־האיטלקי פרימו לוי. במסגרתו הוא דיבר על יהדות איטליה, על השואה ועל כתיבתו שלו.

פרימו לוי סיפר כי הקהילה היהודית של רומא היא העתיקה ביותר בעולם. יהודים ישבו ברומא עוד לפני חורבן בית־המקדש על ידי טיטוס. המשורר הרומי הוראציוס, שחי במאה הראשונה לפני ישו, מזכיר בכתביו יהודים תושבי רומא. מדוע רב מספר המתבוללים בקרב יהודי איטליה? משום שהם היו במשך תקופה כה ממושכת כמיעוט קטן בקרב האוכלוסיה הנוצרית, אומר פרימו לוי. רדיפות־דמים היו די נדירות שם. נכון הדבר שכמה מן האפיפיורים גירשו את היהודים מרומא, אך אלה גורשו רק לערים הקטנות שמסביב לרומא ובסופו של דבר היו חוזרים.

פרימו לוי מודה, כי בימי נעוריו לא ייחס חשיבות יתירה למוצאו היהודי. בני משפחתו לא היו יהודים אדוקים והם היו מעורים בחברה ובתרבות האיטלקית. הוא גם לא הופלה לרעה על ידי חבריו הנוצרים בבית־הספר. מצב זה השתנה באורח דראסטי ב־1938, כאשר מוסוליני חקק חוקים גזעניים ברוח לחוקי נירנברג. אך האיטלקים לא הקפידו ביותר לקיים חוקים אלה... למשל, אסור היה להחזיק בבית יהודי משרתת נוצריה. אך רוב היהודים לא פיטרו את המשרתות הנוצריות ודרשו מהן רק לא לגשת לדלת כאשר מישהו יצלצל. אסור היה ליהודי להחזיק מקלט רדיו, אך אף יהודי אחד לא ויתר על מקלטו. מי סבל? בעיקר היהודים שעבדו במשרות ממשלתיות ואיבדו את מקומות העבודה שלהם.

מצבם של היהודים באיטליה לא היה קשה אפילו לאחר התחלת המלחמה. אך הוא החמיר ביותר בספטמבר 1943, כאשר היטלר כבש שני שלישים מאדמת איטליה. רבים הוגלו ונרצחו.

כדי להינצל מפקודת הגירוש ברח פרימו לוי יחד עם קבוצת ידידים להרים והצטרף לפרטיזנים. אך כיוון שהם לא היו מאומנים כראוי ולא ידעו ללחום בתנאים הקשים שנתהוו, נתפסו במהרה על ידי חיילים פאשיסטים איטלקים. פרימו לוי הודה מרצונו החופשי ביהדותו („מתוך גאווה טיפשית", אומר הוא כיום). הוא ביקש להוכיח, כי לא רק נוצרים אלא גם יהודים נלחמים בפאשיזם. הוא נשלח לאושוויץ. במחנה הוא נאלץ להתנהג בהתאם לנסיבות ולא תמיד שמר על הצווים המוסריים שעליהם חונך מנעוריו. „לקיים את עשרת הדיברות באושוויץ, כשאתה מוקף אויבים, אינו אפשרי ואינו מומלץ. לגנוב לא נחשב לפשע או חטא. אבל לא מאחר העצירים האחרים." להרוג גרמני — היתה מצווה, אך לא היתה לו ההזדמנות לקיים מצווה זו. לעומת זאת הצליח „לסחוב" מהגרמנים חפצים שונים וצרכי מזון. זה עזר ליהודים להישרד וגם תרם להעלאת המורל שלהם. היהודים, שהוכיחו כושר הישרדות גבוה ביותר, היו אלה שהובאו מיוון. בעיקר פועלי הנמל מסאלוניקי. הם היו ממושמעים מאוד, נאמנים זה לזה, פקחים והם קשרו קשרים עם היהודים האיטלקים, משום קשר הסולידאריות הים־תיכונית. בספרו „ההפוגה" (הופיע בעברית בהוצ' ספרית פועלים) ניסה פרימו לוי לשרטט דיוקנו של יהודי כזה.

מדוע הוא מרבה לכתוב על השואה בספריו? אולי משום שהוא מבקש לקיים את הנאמר בהגדה של פסח: „מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח."

המראיין מזכיר, כי בספרו החדש, „אם לא עכשיו אימתי?", מספר פרימו לוי על קבוצת פרטיזנים יהודים במזרח אירופה. מדוע בחר בנושא זה? האם ביקש בדרך זו להשתלב בעולם ההתנגדות המחתרתית הפעילה? והוא משיב: „כדי לארגן מחתרת אתה זקוק לאנשים מאומנים ולממון. בכסף אפשר לקנות נשק ובעזרת הנשק אפשר ללחום. גורמים אלה לא היו כמובן במחנות. היו רגעים של התנגדות פעילה, אך אלה לא נתכוונו להשיג את הבלתי אפשרי. משמע את השיחרור. אנשים רצו לברוח כדי להצטרף לפרטיזנים".

בספרו החדש של פרימו לוי ישנה דמות יהודית אחת, מנדל, המשתתף בפעולה של פרטיזנים לאחר שהגרמנים הרגו בחורה יהודיה. הפרטיזנים מחליטים לבצע פעולת תגמול ולהרוג עשרה גרמנים כנקמה על רצח הבחורה היהודיה. מנדל משתתף בפעולה זו, אך אינו בטוח כי עשה מעשה נכון. הספר הזה מסתיים במשפט אחד על הודעה בעיתון בדבר הטלת פצצת האטום על הירושימה. ועל כך אומר פרימו לוי: „בדורות הבאים — אם יהיו דורות באים — תוגדר המאה העשרים כעידן של אושוויץ והירושימה. על כן סיימתי את ספרי בהבאת סמיכות פרשיות זו, שהיא דו־ערכית בכוונה תחילה, ובה אני מספר על הולדתו של ילד — המשך לקיום האנושות — והפצצת הירושימה — משמע האיום על המשך הקיום של המין האנושי."

היו מבקרים ששיבחו אותו על דו־ערכיות זו והיו מבקרים שהדבר לא נראה להם, ואלה טענו, כי פרימו לוי היה צריך לסיים את ספרו בהבטחת עתיד טוב יותר או רע יותר. „איני יודע", אומר פרימו לוי, „אולי הפתרון הדו־ערכי היה המצאה לא טובה. אך מגמת הספר היתה אופטימית, והטון הכללי שלו — חיובי."

אב"י

טובה ק. שטורנפלד

חרושת המעשה

דן בן־אמוץ, כליל תפארת המליצה הוצאת מציאות, 1986.

„כליל תפארת המליצה" הוא ספק מילון ספק מקראה, הפורש לפני הקורא את נפלאות השפה העברית המתחדשת ובלבושה האשכנזי יש להדגיש, מתוך ביאוריה למלים זרות ובהשתקפותם של נושאים שונים במילונים ובספרים מן המאה שעברה.

ספק אם „גלוסריום" זה (ואכן, הכותרת באנגלית מכנה את הספר בשם Dictionary) עומד בכל הדרישות, המעלות והשימושים שיש למילון כפי שאנו תופסים. שכן, המחבר עושה בו, כך נדמה, ככל העולה על רוחו: רוצה -- מבאר, רוצה — מספר סיפור או מביא איזו אנקדוטה, הקשורה במלה, וכך הלאה. המלים השונות זכו, מאז המאה שעברה, ללבוש עברי חדש ולביאור מדוייק וראוי, אבל לדרן בן־אמוץ חשובה הבאתה של השפה המתחדשת על שיגיונותיה ונהורויותיה.

למלה „הגמוניה" הוא מביא ביאור זה: „ראשית חוכמה לממשלת רפובליק אצל היוונים על רפובליקות אחרים: אבל לדעתי ראשית הבכורה בזה לעם העבריים ככתוב בספרי התנ"כ". ודי לחכימא... בן־אמוץ לא טורח לדייק במשמעויות שהוא עצמו מציין באותיות מודגשות וכך המלה „אינסיניואציה" היא לא בדיוק רמז וגם לא בדיוק תנופה או שפת חלקות ויש המפקפקים אם אמנם כך נתפסה המלה ע"י דוברי השפה העברית דאז, שידעו, ללא כל ספק, את משמעותה בשפת המקור. וכך, עוד „מלים של בית מרקחת', שחלק נכבד מהן מוקדש לתחום החביב על המחבר, הלא הוא המין. לגבי המינוחים הקשורים בתחום מרתק זה הוא מוסיף עוד כהנה וכהנה ביאורים, סיפורים, 'ידיעות' ו'שיעורים' שונים.

לאחר שמתבאר המונח „סיפליס" נוספת התנצלות: „הרביתי דברים בעניין הזה, בראותי את הלחץ מאת סופרי העבריים הנסוגים אחור מלדבר בעניינים מועילים כאלה, ואף כי לעת כזאת תאוות האביונה שורות למאוד ובפרט בין בני הנעורים אשר אינם יודעים להזהר, אף כי בנפשם היא ואינם דואגים לאחריתם בכלות שארם ובשרם ומות עצמותם ייבש". ה„שאקאלאדע" גם לה יש חלק בהתפקרותם של עולי ימים שכן: „... מרבה להזין ומכביר על העיכול ירתיח הדם ויעורר חשק עגבים. אשר על כן ישחית מאד לצעירי הימים". את זאת שנו כבר רבותינו המילונאים מן המאה שעברה. על כן, חזקו ואמצו אימהות ישראל — יש צידוק נוסף, למלחמותיכן במתוקי־מתוק הללו!

עוד מביא הספר ציורים המכונסים בשער הנקרא „תמונות המלים" — חוויה מרגש של המאה התשע עשרה נקראה למשל „בית חזה" ונעל בית — „דרדס"!!

בשער נוסף אנו מקבלים מקבץ ממקראות שונות העוסק ב„תגליות המדע וחרושת המעשה", ב„תענוגות החיים" ובמשלים וסיפורים ל„ילדי בני ישראל", ורב המרחק מן הסיפורים ההם ועד לחומר הכתוב בו מעלעלים ילדינו.

אחרון אחרון — במתכונת מברקית מביא בן־אמוץ את הכינויים בהם נתכנו איברים, חפצים ומושגים שונים הן מחיי היומיום והן מתחומים הקשורים במרע וברות, וכך — מלחמה היא מזמן לא „תגרת יד" בלבד וחברת ביטוח היא לא „בית־אוצר־הביטחון", כל ילד יסביר ששפן הוא לא „ארנב" והוא הולך בבוקר לבית הספר ולא ל„ביירב" ממש כפי שאמו הולכת דווקא לאטליז במקום ל„מקולין" וכן הלאה.

מדי פעם חוזר דן בן־אמוץ על בדיחות מוצלחות מימים עברו — למשל, בגב הספר יש חורה על אמרת השפר של ראש העיר של טבריה מ„ילקוט הכזבים", אלא שמחברנו עושה זאת בכתב רש"י.

יש קוראים שיגדירו ספר זה כ„אבומינציה", היינו — גועל נפש, כמו שהגדירו את ספריו שעסקו ב„עניני־דזיונא" להבדיל. אבל אולי יסלחו למחבר בשל הגינותו בביאור המלה „ליטראליזם" שבה ניתן למצוא רמז מסוים לקוראיו: „קלקול ההבנה להאמין לכל דבר הנדפס; ולזה כיוון שלמה במשלו לדעתי: פתי יאמין לכל דבר."

אם כן, הקריאה בספר מומלצת לשם הנאה ושתוק מהביאורים כמו גם מהציורים, מחלקו של המילון כמו גם מחלקם של דברי החכמה. כולם באים על דרך המליצה, שאין בה כדי להרע. אכן, אף על פי שדרך כוכבה במאה שעברה התפתחה העברית יפה והפכה לשפה חיה ומדוברת, המיועדת למשכילים ולאנשים מהעם.

אוכלי שבלולים

חלון ראווה

אדם עם עצמו

ארווין שו, „אבידות סבירות". מאנגלית: ארז לבנון. הוצאת זמורה־ביתן, 1986

„אבידות סבירות" מתחיל בשיחת־טלפון לילית, מפתיעה ומאיימת, המערערת מן היסוד חייו של אדם. זהו אחד מספריו האחרונים של ארווין שו, מחברו של הספר הנודע „כפירי אריות", אשר היה וגם נשאר הצלחתו הגדולה ביותר.

„אבידות סבירות" שונה לחלוטין בעלילתו הסיפורית ובאווירתו מ„כפירי אריות", שהוא כולו רומאן נגד המלחמה וזוועותיה, המבוסס על הניסיון האישי של המחבר היהודי־האמריקני במלחמת־העולם השניה. את „אבידות סבירות" אפשר אולי להגדיר כסיפור פסיכולוגי־קפקאי. אותה שיחה לילית שהזכרנו היא מעין קריאה של הגורל, של כוח נעלם, הדוחף את הגיבור לערוך חשבון־נפש לפשפש במעשיו, למצוא את השלילה שבהם ואת אשר הם עוללו לאחרים: מעין רעה מוסווית, שהוא לא היה מודע לה. עד אז היה רוג'ר דיימן נו"ל אמריקני שליו ומצליח, אשר נחשב גם לאיש טוב, שבע נחת מחייו. אופיינית היא גם העובדה, שצילצול־הטלפון הגורלי בא בשעת חלום נעים, שחולם הגיבור ובו הוא מופיע בדמות ילד קטן. המחוזק ביד אביו בדרך אל משחק־כדורגל, שבהן החלום הוא שברון מסכת־האושר של חייו. מעתה יהיה עליו לחיות במתח של חיפושים ותהיות, להלך על הגבול הדק בין טוב ורע, בין חיים ומוות, בין המשמעויות הקשות־להבנה של מה שהיה ומה שיהיה.

וכל זה, תוך התוודעות אל האבידות הסבירות סביבו — שהן חלק מההשלמה עם החיים.

המלך ובנותיו

„המלך ליר ושקספיר", מבחר מאמרים בעריכת רלה מזלי, הוצאת כתר, 1986

הוצאת כתר מתמידה בקיום סידרת־הספרים „יצירה ויוצרה", בעריכת מנחם ברינקר, שנועדה להציג יצירות־ספרות־ודראמה קלאסיות, באמצעות מאמרים בהם באות לידי ביטוי גישות שונות אל היצירה, מתוך כמה וכמה זוויות־ראייה. מבחר המאמרים נעשה בדרך־כלל בקפידה רבה, כדי לענות למגמה הכללית של הסידרה, והיא — לגלות לעיני הקורא יסודות חשובים, המרכיבים את עושרה האמנותי של היצירה הנדונה. עד כה הופיעו במסגרת זו „המלט" ושקספיר, „החטא ועונשו" ודוסטויבסקי, „אנה קארנינה" וטולסטוי, „אדיפוס המלך" וסופוקלס. הקובץ החדש המונח לפנינו הוא „המלך ליר" ושקספיר — ואילו הספר הבא, העומד להופיע, הוא „איליאדה ואודיסיאה" והומרוס.

„המלך ליר ושקספיר" נפתח, כמו הקבצים הקודמים, במבוא מאת העורכת, רלה מזלי, אשר גם תירגמה את המאמרים המובאים בו, המתייחס לתוכן ולצורה של הדברים. עם מחברי המאמרים שתורגמו מאנגלית, נמנים ק. מור, ג. וילסון־נייט, נ. פריי, ג. ביילי, ק. ספרג'ן, ג. הולווי ואחרים. בתחילה מובאות שלוש דיעות על „המלך ליר", של ל.נ. טולסטוי, א.ס. בראדלי ומ. מאק, ואחר־כך נדונה שורה של נושאים הנוגעים למחזה: שקספיר והגות דורו, מקורות של „המלך ליר", ההתנגשות הטראגית במחזה, „המלך ליר" וקומדיית הגרוטסקה, „המלך ליר" כטראגדיה של בידוד, ההתנגשות המוסרית ביצירה, חזון ומשמעות ב„המלך ליר", היבטים של סגנון ומערכת הדימויים בו. שער מיוחד מוקדש בקובץ לביצועי „המלך ליר" על הבמה. בנספחים לקובץ יש מפתח לנושאים הנדונים במאמרים והצעות לקריאה נוספת.

מ. אבי־שלמה

משאבי־טבע: איכותם וניצולה

יוסף הירשברג (עורך) הביוספירה משרד הפנים, השירות לשמירת איכות הסביבה, ט"ו/5, 1986

לפני כשנה נפגעו תושבי הקריות בחיפה מזיהום של מי־השתייה. מונתה ועדה לחקר אירוע הזיהום, ומסקנותיה מובאות לידיעת החוקרים והציבור הרחב. מקורו של זיהום המים היה בשסכים מקו הביוב, המחבר את שפרעם עם מכון הטיהור בחיפה. קו־הצינור נפגע ומי־ביוב חדרו לקידוח אפק 2. תקלה זו נבעה כתוצאה מעבודות עפר, או כתוצאה מסתימה בקו ומגלישת ביוב דרך סדקים.

דו"ח הוועדה שמונתה לחקירת המקרה מופיע כאן, ומציע פתרונות למפגע מעין זה: החלפת קטעי־קו שונים, שימוש בחומרים חדשים לציפוי הקו, ניקוי האקוויפר מהזיהום, שאיבה ממושכת בקידוח אפק 2, עד נקיונו המוחלט, ועוד.

ד"ר יובל כהן, מנהל מדור זיהום ים בשרות, מציג כאן את מימצאי־מחקרו על זיהום חופים וזפת. במחקרו, הכולל בדיקות בשטח ופענוח תצלומי־אוויר גילה, כי בעשר השנים האחרונות חלה ירידה של פי 100 מכמויות הזפת. נראה שהסיבות העיקריות לשיפור המצב הן שינויים בתעבורה הימית של הנפט בים־התיכון, ושיפור ניכר באופן הטיפול במניעת זיהום הים בישראל ובארצות אגן הים־התיכון.

כן מובא כאן מחקר מקיף, המטפל במגבלות בנייה בגין מטרדי רעש מטוסים במחוז המרכז ומושבות דרום יהודה. המחקר מבקש ליצור קנה מידה לרמת־רעש במבני מגורים, מסחר ובידור, תיירות ונופש, תעשיה ותשתיות.

ערן פייטלסון מנתח כאן את היחס בין תכנון התחבורה בארה"ב ובאירופה לבין נושאי איכות־הסביבה. וכותב שורות אלה, דן יהב, סוקר בחוברת את השפעת הצמחייה ב„שטחים פתוחים" בערים גדולות על איכות־הסביבה. הצמחייה משפרת את אקלים העיר, קולטת אבק ופיח, מפחיתה את זיהומי האוויר ואת רמות הרעש, בעיקר בצמתים סואנים ובאזורי תעשיה.

דן יהב

אימת הקיום

(המשך מעמ' 18)

הנימה הפיוטית שהם משרים מלווה את הקורא גם בהמשך, כאשר המשקל מועתק מן הליריקה לדיאלקטיקה, היינו דיון בגופן של הבעיות. התימה העיקרית כאן היא הבנת מעשהו של אברהם מקפיצה אל מעבר לחיים מוסריים, קפיצה של אדם פרטי אשר „ניצב ביחס מוחלט אל המוחלט". אמונתו של אברהם היא „פרדוקס נורא ועצום... אשר מכוחו מעשה רצח הפך להיות פועל שבקדושה הנושא חן בעיני אלוהים. פרדוקס המחזיר את יצחק לאברהם אביו, ואשר שום מחשבה אינה יכולה להקיף, כי האמונה מתחלת לפעול בדיוק שם היכן שהחשיבה מפסקת".

„חיל ורעדה" כתוב בחלקים נרחבים שלו בלשון שווה לכל נפש, ולא רק ליודעי־ח"ן פילוסופי. אין זה חיבור שכנתינתו מציג את הרלוונטיות של קירקגור, הפילוסוף בן המחצית הראשונה של המאה הי"ט, לקורא של ימינו: לעניין זה משלים ומסייע המבוא המאלף של העורך יעקב גולומב, המצביע גם על הזיקה ההדוקה בין חייו של קירקגור להגותו, ולהיפך — הרלוונטיות של הגות פילוסופית אקזיסטנציאליסטית לחיים הממשיים של ההוגה. „החשוב הוא", כתב קירקגור ביומנו, „למצוא אמת שתהיה אמת עבורי, למצוא את האידיאה שלמענה ארצה לחיות ולמות. מה יועיל לי לשם כך אם אמצא אמת הקרויה אמת אובייקטיבית. אם אשנן את כל שיטות הפילוסופיה... באין משמעות יותר עמוקה בשבילי עצמי ובשביל חיי" (מתוך הקדמת העורך).

על ההעברה מדנית לא אוכל לשפוט. לשון התרגום, על כל פנים, נאה מאוד, עשירה וקולחת.

יובל שנים לחולון

המשך מהעמוד הקודם

כל השכונות. עיבוד החוקה נמסר לצבי ברנסון, מנהל המחלקה המוניציפאלית בוועד הפועל של ההסתדרות, ומי שהיה לאחר מכן שופט בית המשפט העליון.

"החוקה החולונית" היתה לשם־דבר. היו בה שלושה מרכיבים עיקריים, שהיו מעוגנים בחוקה הפנימית של קריית העבודה: חינוך חינם; זכות בחירה לא רק לבעלי הבתים אלא גם לדיירים; ומס גולגולת פרוגרסיבי, לפי ההכנסה.

החוקה החולונית עשתה מהפכה בארץ. בעקבות חולון הלכו גבעתיים ופתח־תקוה, ו"תל־אביב נפלה כפרי בשל". בעקבות מקומות אלה הלכו אחר כך יתר הרשויות. אילון מציין, שעד הקמת המדינה, בעקבות מהפכת חולון, גבו את המיסים העירוניים לפי גולגולת ולא לפי גודל הדירה. הגוש האזרחי לא יכול היה לעכל מהפכה זו והיו מאבקים לא מעטים עד שהחוקה התקבלה.

בת כמה חולון?

ב־1931 עלה סוחר הקרקעות שלמה גרין על השטחים שהוא קנה והקים במקום צריף. מאוחר יותר נוספו עוד כמה משפחות — וזו היתה ראשיתה של שכונת גרין. אדמות שכונת מולדת נרכשו ב־1930 על־ידי חברת "המזרח", בראשותו של המהנדס חיסין. ב־1934 עלו על השטח 8 משפחות ראשונות. בקיץ 1932 רכשו הבנקאים יעקב מירנבורג ושמעון יעבץ, בעלי הבנק "אגרובנק", שטחים בחולות "הדרום". ב־1934־1935 באו ראשוני המשפחות ועם העברת בית חרושת "לודז'יה" מתל־אביב לחולון, על־ידי בעל המפעל אריה שנקר — התיישבו במקום פועלי המפעל. ב־1934 רכשה חברת "שיכון" (לימים, "שיכון עובדים"), בראשותם של זליג לוביאניקר (לבון) וליאו קרמן שטח של 3000 דונם בחולות והוקמה — בשנת 1936 — שכונת דרום תל־אביב, היא קריית העבודה.

שאלנו את ראש עיריית חולון למה מונים את שנותיה של חולון לפי יום הולדת הקרייה ולא לפי מניין השנים של שכונות שקדמו לקרייה הפועלית? אילון: "אין כמעט יישוב בארץ שחוגג את יובלו לפי שנת הייסוד דה־פקטו. תמיד קדמו כמה תמהונים שבאו לפני. גם פתח־תקוה ידעה אותו ויכוח. יש למנות את שנות יובל מאז שהישוב היה למשהו ממשי, בעל מוסדות מוניציפאליים ראשוניים. יכולנו למנות את ראשיתה של חולון מאז העברת לודז'יה בסוף 1935". ואמנם, לשתי השכונות, אגרובנק וקריית העבודה, שהוקמו כמעט בסמיכות זמן — זכות ראשונים בעיר, החוגגת עתה את יובלה ה־50.

בשהדגל האדום שלט בקרייה

אמרנו לאילון שלפי התרשמותינו, המאבקים הפוליטיים בשנות ה־30 עם אנשי האיחוד האזרחי היו חריפים יותר מהמאבק של המערך עם הליכוד בשנות ה־80. אילון מאשר ומספר לנו אפיזודה: בראשון למאי 1938 ניתנה פקודה בקרייה, שכולם חייבים לתלות דגל אדום כביתם. מי שרוצה, אין מונעים ממנו להניף גם דגל כחול־לבן. נמצא אחד שסרח ותלה רק את הדגל הלאומי. 10 חבר'ה מהקרייה התגייסו בלילה, הורידו את הדגל הכחול־לבן ותלו במקומו דגל שחור. אני, אומר אילון, יצאתי נגד מעשה זה בשצף קצף.

עם אפרים קורן, סגן ראש העירייה

אשר שילוני

שכונה בשיקומה

ראשיתה של שכונת ג'יסי כהן בחולון בשיכונם החפוז של 5000 מפוני מעברת הבדונים והפחונים שהוקמה בעיר, בעקבות גל העליה ההמונית ששטף את המדינה בראשית שנות החמישים.

הרכב אוכלוסיית המפונים; התוספת השלילית של מקרים סוציאליים ומפוני מעברות אחרות שזרמו לשכונה; רמת הבניה והדיור הנמוכה— כל אלה ועוד, הפכו שכונה זו לבעייתית ביותר.

זה שש שנים עומד אפרים קורן, סגן ראש העיריה, בראש פרוייקט שיקום השכונה. בשנתיים האחרונות הוחל גם בשיקומה של שכונת תל־גיבורים. קורן, המפ"מניק, קנה לו את "העולם הבא" בפעילותו הציבורית הענפה בשכונות ובעיר, ובייחוד מכירים לו טובה משוקמי השכונות. בפרוייקט שיקום השכונות נוקט קורן באמרת חז"ל החכמה והנבונה: סוף מעשה במחשבה תחילה: השיקום הפיזי לא יהיה לו ערך והוא לא יהיה אפקטיבי, אם לא ילווה בשיקום חינוכי, תרבותי וחברתי. שניהם לא יצליחו אם לא נלמד תחילה מה הן הבעיות ולא נתחיל מאלף־בית. — דברי אפרים קורן. לכן: לא לעשות למען השכונה, אלא עם השכונה ועם קהילה ולהביאה לידי כך שהיא תוכל לעשות למען עצמה תוך הסתייעות מבחוץ.

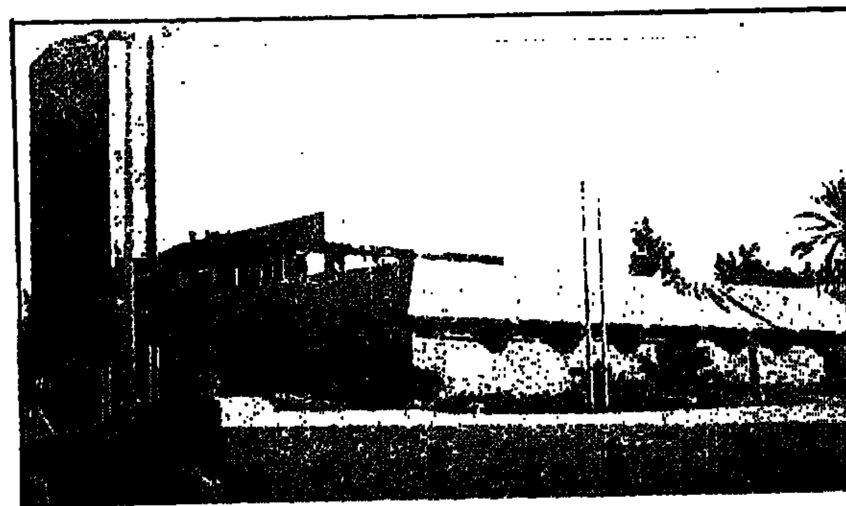

הספריה העירונית של העיר חולון

אפרים קורן מונה אחד לאחד את היעדים המרכזיים שהוא ואנשי צוותו המסורים הציבו לעצמם: להניע אוכלוסיה אדישה לעשות לשיפור מעמדה וליצור אצלה מוטיבציה לשיפור; להצמיח מנהיגות מתוך השכונה; שיקום היחסים בין התושב לבין נותן־השירות; התערבות מסיבית של הממסד בשכונה, בצורה מבוקרת, מבלי ליצור תלות ממושכת של הקהילה בממסד.

איש־שיחי מציין, כי לשם כך התקיים סמינר מיוחד לכ־40 נותני שירותים הפועלים בשכונה, ונוצר עימות בלתי־אמצעי בין טיב השירות הניתן לבין צורכי הקהילה הממשיים. התוצאה: יחד חיפשו תשובות קונקרטיות לבעיות קונקרטיות.

אפרים קורן — סגן ראש העיר: פותחה תוכנית "אתגר"...

נפילטה פיש או קוסקוס

הרי לכם דוגמה אופיינית: היה בשכונה שירות של ארוחה חמה לקשיש הבודד. הטבחית — יוצאת פולין. כולם שבחו והללו את טיב השירות ואת התכולה התזונתית שבאוכל. דבר אחד שכחו: להתאים את האוכל לטעמו של הקשיש הרגיל למטבח שבארץ מוצאו. ואז הוקמה ועדה של הקשישים עצמם; זו העירה מה שהעירה, והארוחה הורכבה בהתאם.

ודוגמה משדה החינוך לגיל הרך: ה"תחנות לאם וילד" (טיפת חלב) נותנות שירות אחיד לכל האמהות והתינוקות וזה מתבטא, בעיקר, בהרגלי תזונה ומשקל נכונים; הרגלים סניטריים, ועוד. אבל אין מודעות לצורכי התפתחות האינטלקט בגיל הרך. "אין במדינה גורם שילווה את האם, החסרה נתוני חינוך והשכלה, כיצד לעורר אצלה ואצל תינוקה אותם גירויים אנטלקטואליים. ואז באנו למשרד הבריאות ואמרנו להם: בואו ונחזק את השירות בתחנות "אם וילד" בשכונה על־ידי הכנסת משחקיה וספרייה. לקח זמן עד שהבינו— " היום זה פועל.

אפרים קורן מגלה לנו, שבמיבדקים שנעשו בכיתות א', נמצא ש־25% מילדי שכונת ג'יסי כהן אוצר המלים שלהם בעברית מגיע ל־500, בשעה שהממוצע הארצי הוא שלושת אלפים מלה. ילד כזה בכיתה בהכרח שירגיש את עצמו מקופח. הוא יפתח עויינות לכל, וקשה יהיה לגשר על פני הפער, משום שהילד הזה התחיל את חייו ב"רגל שמאל". ואז, אומר קורן הבינונו שאנו חייבים להתערב בעוצמה גדולה, כדי שההורים יבינו מה תפקידם כאן ולפתח אצל ההורים את הרגישות ואת המוטיבציה הדרושה כדי שיבינו כי הם קובעים את גורל ילדיהם.

קורן מספר על כך וכך כיתות וגני ילדים שניבנו בשכונה, באופן שכמעט 100% מילדי טרום־חובה נמצאים כיום בגני ילדים, בשעה שהממוצע הוא פחות מ־50% ילדי טרום־חובה בגנים.

פותחה תוכנית "אתגר" המלווה ילדים, במאות משפחות בשכונה, מגיל 3 עד 6, באמצעות מדריכות תושבות השכונה, בעלות השכלה תיכונית לפחות, שהוכשרו לתפקידן. פעמיים בשבוע, במועדים קבועים, מבקרות המדריכות אצל המשפחות ומפעילות תוכנה לימודית מודלרית, מבוקרת על־ידי אוניברסיטת בר־אילן, תוך השתתפות פעילה של ההורים בתוכנית.

קורן מספר לנו שהישגי תוכנית "אתגר" הם ממש בלתי־רגילים. בדקו ומצאו שילדים אלה הגיעו בכיתה א' עם למעלה מ־3000 מלים בעברית, בשעה שאחיהם ואחיותיהם הגיעו בכיתה א' רק עם 500 מלים בסך הכל.

הבינונו, אומר הממונה על פרוייקט השיקום, שגם גיל שלוש הוא כבר גיל מאוחר מדי לאותה התפתחות אינטלקטואלית, ואז פיתחנו "תוכנית מטף" לילדים מגיל שנה וחצי עד שלוש, כהמשך לתוכנית "אתגר". פיתחנו מרכז שכונתי להשאלת ספרים ומישחקים לגיל הרך; הקמנו בית־ספר להורים, הופעלה תוכנית "מילוא" — תוכנית העשרה לילדי גנים; הוכנס ציוד לימודי חדיש לגנים; הוכנסו גננות־שיח שמאבחנות בקשיי התפתחות; הופעלה פסיכולוגית קלינית וחינוכית; נפתחו כיתות גן ל־20־25 ילד במקום 36 ילדים בכיתה.

גם בית־הספר השכונתי, שבעבר הוגדרו 66% מתלמידיו כטעוני־טיפוח, עבר מהפכה. הוכנסו בו שינויים בהרכב הסגל, הוחלפו מורים, שונו שיטות הוראה, הוקטנו כיתות, הוכנסו מערכות מיחשוב; הופעלו 50 חונכים מאוניברסיטת תל־אביב ועוד ועוד — והתוצאות לא איחרו לבוא.

שיקום פיזי

לצד השיקום החברתי־חינוכי, נעשה גדולות בשיקום הפיזי של השכונה. במשך 6 שנים ניבנו מוסדות חינוך, תרבות וחברה, בשלבי בנייה נמצא מתנ"ס. בתיכנון — בריכת שחיה ומשטח גלגליות. הוקמו 3 גנים ציבוריים. בהכנה — גן נוסף. נסללו מדרכות רבות; הוחלפו 900 מערכות ביוב. שופצו 58 בתים משותפים ו־300 דירות הורחבו. הוקמו 112 ועדי בתים.

רשימת ההישגים מתארכת ולא נוכל להביא אותה בשלימותה. יצויין, שנותרו עוד שנתיים עד לסיום הפרוייקט ואם לא יצוצו מכשולים, ישופצו 42 בתים משותפים נוספים ויורחבו עוד 200 דירות.

בכל הרשימה הארוכה הזאת לא נגענו בשיקומה של שכ' תל־גיבורים — תהליך הנמצא בעיצומו. ואם יועמדו המשאבים הדרושים, נראה גם כאן הישגים מרשימים.

לעיר חולון
ביובלה
מיטב האיחולים לפיתוח ופריחה
חדש בחולון חנות תחביבים
מרכז תחביב
★ טיסנים מונחי רדיו ★ צעצועים מתוחכמים
★ דגמים של מטוסים מפלסטיק
★ דגמי סירות עתיקות
★ מכוניות מירוץ עם שלט, עם מנועי בנזין ועם מנועי חשמל
אביזרים, שרות והדרכה – חינם
אספקה לחברי קיבוצים במחירים מועדפים.
חולון, רח' דב הוז 61, טל' 03-882936

לראש העיר מר פנחס אילון
לעירית חולון
ולתושבי העיר
במלאת יובל שנים ליסוד העיר
מיטב הברכות והאיחולים
להמשך בנין, שגשוג ופיתוח
בר הרשקוביץ
אדריכלים ומתכנני ערים
תל־אביב, רח' בוקי בן־יוגלי 11, טל. 280234

לעיר חולון
ביובלה
מיטב הברכות והאיחולים
לפיתוח, שיגשוג, ופריחה
גולדמן נ. יעקב
OMN
פרזול לבניינים ולרהיטים
מנעולי בטחון וחשמל
מומחים לצירים הידראוליים
וסגרים עליונים הידראוליים
יבואנים ומפיצים בלעדיים
דרך שלמה 91 תל־אביב, טל: 03-830846, 03-820968

לעיר חולון
ביובלה
מיטב הברכות והאיחולים
לפיתוח, פריחה ושיגשוג
אלג'ם בע"מ
ביח"ר למוצרי חשמל וגז
חולון, המלאכה 6
טל: 03-809939

לעיר חולון
ביובלה
ברכות לבביות ומיטב האיחולים
לקידום ושיגשוג
מעגל סגור
חברת יבוא ג'.וי.סי. וציוד וידיאו
בני־ברק, הושע 11 טל: 03-703196

יובל שנים לחולון

העיר הזאת חולון

חיים חפר

הבט – עוד הדיונות נושקות לקצה העיר. ועוד יש שם ארץ ללא צל / עוד רואים שם את נדודי גרגריו של החול. כמו אז. לפני יובל / ועוד אתה יכול לעמוד שם ולחוש ולומר – כן, כך זה החל / ולפתוח את תריסי זכרונותיך ולהסיט את הוילון / ולנשום את האויר והאוירה של ימי הבראשית של חולון //

והנה אתה איש צעיר. ושנת תרצ"ו עומדת בפתח / וארץ ישראל קטנה. גם בנפש וגם בשטח / אך כבר לקראת הגשמת החזון אתה צועד בחולות לבטח / והחול מכסה עקבותיך, את אתמולך את אורחות הגולה ממנה באת / והחול מכסה גם את שתילי המחר אשר בגינתך נטעת / והחול מכסה על הכל וחודר ככובש אל ביתך / ואתה לוחם בו כל שעה, כל שנה, והמאבק מחזק את אמונתך / והנה היסוד, והקיר, ובית ושכונה ומועצה מקומית / ואשרי הבנאי העיקש, חבקיא החריף והעיקר – המתמיד //

הבט – עוד רואה אתה את הפילבוקס בתל־עריש / עוד הצרורות מהדהדים באזניך ומרססים את הרחוב והכביש / עוד זעמך ואבלך נטועים בין הפרחים והמצבות של נערי ההגנה והחי"ש / אבל כבר מתרוננים קולות הבנין והעבודה בין פסוקי האבל והקדיש / וכבר אתה הודף בזרועותיך את החולות, וידיך החזקות והעקשות / פורצות אל תוך הדיונות בבנינים ובשכונות חדשות / ועורקי הכבישים מושכים בעקבותיהם עוד רחוב. עוד שיכון, עוד גן / והמועצה המקומית הופכת עיר של ורד וילד ואילן / ועם ישראל יוצא מן הגולה, יוצא מן המעברה, יוצא מעדותיו, יוצא משנות אלפיים / ויש לו עיר. ויש לו בית //

הבט – הנה העיר לפניך – הבית, הרחוב, המפעלים / הנה היכלות הספר, התרבות והספורט, הנה פרי ההילולים / הנה בתי האולפנא ובתי היוצר החדשים והמשוכללים / הנה עיר שופעת מעשים כימי חייה הקטנים והגדולים / והנה עיר עם אנשים, אנשים אוהבים, אנשים עמלים /אשר רק הם היוצקים את זהב החלומות אל תוך הכלים / עיר של אנשים הרוצים. עיר של אנשים יכולים //

הבט – הנה המחר פרוש לפניך כמו אז / – נושק לקצה העיר, מסתורי, מתפתל ונועז / ויש בו דיונות וסופות ומאבקים. אך אמונה יקרה מפז / וכמו לפני יובל, עומדים בנך ונכדך לפני כל דיונה / וכמו אומרים בליבם – אני אזיז אותה. חכו נא / אבותינו הניחו את היסוד ונטעו שתילים רעננים / אנחנו נבנה את הקירות ואת החלומות המטפסים לעננים / אנחנו נהיה החלוצים, המגשימים, היוצרים, המדענים / ואנחנו נמשיך ונחדש, כמו שעשו אבותינו רק לפני יובל שנים / ומן המקורות הללו תצמח המקוריות בקצב המחשב וחכמת שבב הסיליקון / כפי שראוי וכמו שמגיע לעיר הזאת – חולון//

לעיר חולון
ביובלה
שפע ברכות להמשך הקידום והשיגשוג
דאקוגרף
מכון להעתקת תוכניות
צילומים, שיכפול, והדפסות
בהנהלת אהרון קפה
ת"א צייטלין 18 טל: 03-258374/5/6

יהושע מזרחי – קבלנות כללית
רח' אוסישקין 13, חולון – טל' 840823
לתושבי חולון
ולראש העיריה פנחס אילון
ברכות חמות ליובל החמישים של עירנו

לעירית חולון
ולתושבי חולון
מיטב הברכות
במלאת יובל שנים לייסוד העיר
ברוך חיים
קבלן לעבודות חשמל
יבנה, רח' הדרור 34, טל. 08-435765

לעירית חולון
ולתושבי חולון
במלאות יובל
ליסוד העיר
אחולים
להמשך בנין, יצירה ופיתוח
אברהם ומאיר יונה
קבלני בנין
ביצוע עבודות שלד בנין
מבוני העיר חולון
חולון, רח' מזא"ה 3 טל: 849433

לעירית חולון
ולתושבי חולון
במלאות יובל
ליסוד העיר
ברכות ואחולים
להמשך בנין, שגשוג ופיתוח
אחים דיין
קבלנים לעבודות אינסטלציה וביוב
חולון, רח' דוד הראובני 15
טלפון: 842192

לעירית חולון
ולתושבי חולון
במלאות יובל
ליסוד העיר
שאו ברכה
להמשך שגשוג,
בנין ופיתוח
עמנואל הרפז
פיתוח בע"מ
תל־אביב, דרך בן־צבי 70
טלפון: 833695

בבתי־הקולנוע

תל־אביב

אסתר
שובו של מקצוען
ו': 10
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5, 7.30, 9.40

אורלי
אהבה מטורפת
ו' 10
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

בית לסין
לא מאוחר לאהוב
ו': 14.30, 23.15
חול: 23.15

בן יהודה
רכבת אל החופש
ו': 10, 12
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

גת
הצבע ארגמן
יום ו': – 10.00
מוצ"ש: 6.30, 9.30
חול: 3.00, 6.00, 9.00

גורדון
בר 51
8.00, 10.00, 11.45

דקל
קרטה קיד 2
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 5.00 – 7.15 – 9.30

דרייב אין
שישי:
10.00 מעריץ אלמוני
12.15 סרט סקס
מוצ"ש וחול:
08.00 נילס הולגרסן
10.00 מעריץ אלמוני
12.00 סרט סקס

הוד
הקרב על הועד
ו': 10, 12
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30

לימור חדש
מעריץ אלמוני
יום ו' – 10.00 – 12.00
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5.00 – 7.30 – 9.30

פאר
רק בין חברים
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.15, 9.30

מוזיאון תל־אביב
מוצ"ש שואה
חלק ב' 18.00
חול שואה
חלק ב' 13.00
חלק א' 19.00

סינמה 1
מחסל ושמו נינג'ה
7.30 – 9.30

סינמה 2
בגידות בטריאסט
7.30, 9.30

פאריס טל. 222282
כוורת
ו' 10 + 12 בלילה
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול 12, 2, 4, 7.15, 9.30
שישי
* אשה בתולות – 14.30
* יפהפית היום – 16.00
שבת
* מונטי פייתון – בריאן כוכב עליון – 11.00
* מונטי פייתון – שודדי הזמן – 13.00
* החברה של גרגורי – 15.00
* מופע קולנוע של ריקי – 17.00
* מונטי פייתון – 23.30
* משהו שונה לגמרי
* מופע קולנוע של ריקי – 1.30 בלילה

חן 1
ב"ס לשוטרים מתחילים
ו': 10, 12.10
מוצ"ש: 7.50, 9.50
חול: 5.50, 7.50, 9.50
טרן בקדרת הקסמים
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.30, 4.30

חן 2
שיגעון של לילה
ו': 9.55, 12.05
מוצ"ש: 7.40, 9.50
חול: 5.50, 7.45, 9.50
מהזובים באהבה
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה'; 11.00, 2.20, 4.25

חן 3
סיפורה של אגנס
ו': 9.55, 12.05
מוצ"ש: 7.40, 9.50
חול: 7.40, 9.50
טרן בקדרת הקסמים
חול: 6.00
קרטה קיד II
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.10, 4.05

חן 4
מרגלים שכאלה
ו': 9.55, 12.10
מוצ"ש: 7.30, 10.00
חול: 6.00, 7.55, 10.00
נכי נאן
שישי שבת: 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.15, 4.10

חן 5
חופשה מטורפת באירופה
יום ו' – 10.00, 12.05
מוצ"ש: 7.50, 9.50
חול: 5.00, 7.50, 9.50
דמבו הפיל המעופף
שישי שבת 11.00 בבוקר
א'–ה': 11.00, 2.20, 4.15

שחף
זכרונות מאפריקה
ו': 10.00
מוצ"ש: 5.45, 9.15
חול: 5.45, 9.15

תל־אביב
קוברה
ו': 10; מוצ"ש 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

תכלת
אהבה על חולות
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 4.30, 7.00, 9.30

צוותא
ילדי המדרגות
ממוצ"ש וחול: 8.00

צוותא — להתרבות מתקדמת

● "צוותא" הוד־השרון
ליל שבת, 25.7.86, שעה 21.30 – ערב זמר לסיום העונה – בהנחיית המנצח – רפי פסחזון. בהשתתפות: הזמרת אורה זיטנר ומקהלת השרון כפר־סבא (עשרות זמרים).

● "צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 25.7.86, שעה 22.00, – עם הזמרת חוה אלברשטיין.

שבת, 26.7.86, שעה 18.00, דתיה בן־דור מביאה את תכניתה – "שירי פרפר נחמד". מלווה בפסנתר – מישה בלכרוביץ.

ליל שבת, 1.8.86, שעה 22.00 – ערב במועדון הזמר האחרון בעונה. תתארח הזמרת – אסנת ושינסקי וליד הפסנתר מישה בלכרביץ.

● "צוותא" ירושלים
ליל שבת, 26.7.86, שעה 22.00 – נארח את המוסיקאי שם־טוב לוי בתכניתו – "טווס הזהב". שם־טוב לוי מנגן בפסנתר, חליל, חלילית וסינטסייזר. מלווה בגיטרה – עמוס בן־אור.

שבת, 26.7.86, שעה 11.00 בבוקר – קונצרט בוקר עם: מרינה בנדרנקו – פסנתר, בצי חראל – צ'לו. בתכנית: באך, מוסורגסקי, עיבוד לצ'לו ופסנתר של צ'רלס שיף.

מוצאי שבת, 26.7.86, שעה 21.30 – יוקרן הסרט: "בגידה".

יום חמישי, 31.7.86, שעה 20.30 – במת ירושלים מציגה – "שותפים לדירה" – מאת שמואל אמיר. תרגום לאנגלית – צפורה פלד.

במוצאי שבת, 2.8.86, בשעה 21.00, יתקיים במועדון "צוותא" ת"א (רח' אבן גבירול 30) ערב לסיום עונת הפעולות תשמ"ו של מועדוני "צוותא" בכל הארץ.
בתכנית: ברכות והופעת אמנים שהופיעו במועדונים – זמר, צליל ומשחק.

רמת־גן

אואזיס
שובו של מקצוען
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.15, 9.30
חול: 5, 7.15, 9.30

ארמון
ב"ס לשוטרים מתקדמים
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.40
חול: 5.00, 7.30, 9.40

לילי
רכבת אל החופש
7.30, 9.30

רב גן 1
שגעון של לילה
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.50
חול: 7.30, 9.50
דמבו הפיל המעופף
שבת – 12.30
שישי שבת 11.00
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.10

רב גן 2
חופשה מטורפת באירופה
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.50
חול: 7.30, 9.50
מהזובים באהבה
שישי 11.00. שבת 11, 12.30
חול: 11.00, 3.00, 5.00

רב גן 3
הסיפור האמיתי
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.20, 9.50
חול: 7.20, 9.50
קרטה קיד II
שישי שבת 11.00 בבוקר
שבת – 12.30
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.10

רב גן 4
קרטה קיד II
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.50
חול: 7.30, 9.50
טרן בקדרת הקסמים
שישי 11.00; שבת 11, 12.35
א'–ה': 11.00, 3.00, 5.15

ירושלים

אדיסון
קוברה
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30
רוקי 4
חול: 11.00 בבוקר

אורגיל
שובו של מקצוען
מוצ"ש: 9.30
חול: 7.15, 9.30
היפהפיה והיתהן
חול: 4.00, 10.30, 6.00
שישי – 10.30

אורנע
ב"ס לשוטרים מתקדמים
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

בנייני האומה
נשיקת אשת העכביש
חול: 9.30

מיטשל
בר 51
מוצ"ש: 9.30
חול: 7.30, 9.30

סמדר
כבודו של פריצי
מוצ"ש: 9.15
חול: 7.15, 9.15

כפיר
אלכס חולה אהבה
מוצ"ש: 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30
מחץ הדלתא
חול: 11.00 בבוקר

תבירה
מוצ"ש: שני סרטים בכרטיס אחד
מסע עסקים של אבא 9.30
רציחות פשוטות 23.30
חול:
ברוס לי – ביג בוס
4.30, 10.30
מסע עסקים של אבא – 7.00-9.30
יום חמישי:
רציחות פשוטות 23.30

בית אגרון
שישי
14.00: מלחמה ואהבה
15.45: להיות שם
מוצ"ש
19.30: רבי אברום במערב הפרוע
20.30: העולם לפי גראפ
24.00: תאחים בלוז

חיפה

אורה
אלכס חולה אהבה
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 4.30, 7.00, 9.15

חן
פנדאגו
4.30, 7.00, 9.15

עצמון
הקרב על הוועד
חול: 5.00, 7.15, 9.15

פאר
קרטה קיד II
4.30, 7.00, 9.15

ארמון
תרגיל לשוטרים מתחילים
4.30, 7.15, 9.30

קרן אור המחודש
יחסים אסורים
שבת: 7.15, 9.15
חול: 4.30, 7.00, 9.15
החומה – פינק פלויד
שבת 27.7, 23.30
אהבה ואנרכיה
חמישי 24.7 בשעה 23.30

רון
קוברה
מוצ"ש: 7.00, 9.15
חול: 4.00, 7.00, 9.00

אמפי
זאב צעיר
4.30, 7.00, 9.15

אורלי
כחום הגוף
4.30, 6.45, 9.00

נתניה

שרון
זאב צעיר
מוצ"ש: 8, 10
חול: 6, 8, 10
נילס הולגרסן ואווזי הבר.
יום ו' 11.00
חול: 11.00, 4.00

סטודיו
אחבות משתנות
מוצ"ש וחול: 8.00, 10.00
תרגיל לשוטרים מתקדמים
יום ו' – 11.00 בבוקר
חול – 11.00, 6.00

עכו

אודיטוריום עכו
קוברה
7.30, 9.30

באר־שבע

חן
אלכס חולה אהבה
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 4.30, 7.30, 9.30

הרצליה

היכל
אלכס חולה אהבה
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5.00, 7.30, 9.30

מלון דניאל
יום ו' 22.30
ערב וידיאו
"ראשים מדברים"

חולון

ארמון
זאב צעיר
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5, 7.30, 9.30
רכבת תחתית
מוצ"ש: 23.30
טעם החיים לפי מונטי פייתון
חמישי: 23.30

סבוי
קוברה
ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 5.00, 7.30, 9.30

מגדל
ב"ס לשוטרים מתקדמים
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 7.30, 9.30
חול: 7.30, 9.30
דמבו הפיל המעופף
חול: 4.30, 6.00

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
שנת הדרקון
א'–ה': 6.45, 9.30

מועדון קולנוע לנוער
א'–ה': 11.00
סנדרלה והכלבלב חכחול

בת־ים

עצמאות
אלכס חולה אהבה
7.30, 9.30

תיאטרוני ישראל
מחר, מוצ"ש 26.7
תיאטרון הבימה
הפרדס: 21.30
הצגת ניסים ונפלאות שנועדה למחר – בוטלה. הכרטיסים כוחם יפה ל־16.8
התיאטרון הקאמרי
מיכאל קולהאס –
בכורה: 21.00

● **"יקירים" באגודה לצרכנות שיתופית**
האגודה לצרכנות שיתופית תל־אביב־דן־השרון העניקה באחרונה אותות "יקיר" ל[illegible] חברים, מהפעילים הוותיקים של אגודה זו, בטקס חגיגי שהתקיים ב"בית שרת" בגבעתיים.
את ברכת ההסתדרות הביא ישראל קיסר ונפתלי בלומנטל ואת ברכת האגודה הביא המנכ"ל בני גאון, שהעלו על נס את תרומתם החשובה של פעילי ציבור אלה, אשר ליוו בפעולתם את האגודה במשך עשרות שנים ויש להם חלק ניכר בשיגשוגה.
(שע"ח)

● ועדת העליה והקליטה תעשה מאמץ כדי להיפגש בשבוע הבא עם סגן נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש ותבקש ממנו כי יגביר את עזרתו האישית במאבק למען יציאת יהודים מבריה"מ לישראל.

ראה בחותם
תוכניות רדיו וטלוויזיה

שרותים ● עזרה ● התחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: מזור — חבינה רייק 20
חולון: המרכז — כיכר וייצמן, חולון
ירושלים: אסותא — המלך ג'ורג' 12
נתניה: נאות שקד — מ.מ. אזורים
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר
רמת־גן: רמת יצחק — ירושלים 96
תל־אביב: שחר — פנקס 127
נס — פרישמן 66
חיפה: נוה שאנן — התיכון 37
רחובות: מאוחדת — בנימין 23

שבת
בת־ים: עצמאות — בלפור 175
קופ"ח עין יהב, חולון
חולון: ד"ר חורי — סוקולוב 70
ירושלים: קופ"ח — מרפאת רוממה, רוד הט"ג 28; מני — יפו 102
נתניה: נאות שקד — מ.מ. אזורים
פתח־תקוה: קופ"ח כללית — חיים עוזר
רמת־גן: המגן — ביאליק 50
תל־אביב: פרישמן 66 — נס (שבת ומוצ"ש); בבלי — עמיאל 1 (שבת ומוצ"ש)
חיפה: הנשיא — שד' הנשיא 33
רחובות: כללית — בני משה

משטרה
ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה — טל' 100, באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת — 100, אילת — 244, חדרה — 22444.

רכבות
מירושלים לבני־ברק וחיפה:
בימים א'–ה': 16.00
בימי ו' וערבי חג 11.30
מחיפה לבני־ברק וירושלים
א'–ו': 7.00
מתל־אביב לחיפה:
בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 8.16, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00.
מתל־אביב לנהריה:
בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00.
מחיפה, בת־גלים, לתל־אביב:
בימים א'–ה': 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.05, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 16.30, 17.30, 19.30.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30.
מנהריה לחיפה ותל־אביב:
בימים א'–ה': 5.05, 6.30, 10.40, 14.35, 16.33, 18.38.
בימי ו' וערבי חג: 5.05, 9.05, 10.35.
* הרכבת תופעל בימי א' בשבוע [illegible] חג בלבד.

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית. ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● ביה"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
שערי צדק – ילדים, פנימית.
הדסה ה"כ — כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג., נשים.
שבת
ביקור חולים – ילדים, נשים.
הדסה ע"כ – פנימית, כירורגית, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.

יד ביד – אוזן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה
ת"א – 226027 (24 שעות).
חיפה – 04-229488 (11.00–20.00)
נהריה – 04-920014 (11.00–20.00)
קו פתוח לתורים במצוקה בימי ב' ו־ד' – טל. 282782.

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים שלך
"התכתי" לרפואת שיניים בישראל: תל־אביב — בימים א'–ה' בין השעות 21.00–23.00, בלילות שבת וכערבי חג [illegible] 18.00–24.00, בשבתות ובחגים [illegible] 15.00–21.00.
[illegible]

מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
[illegible] 24.00–9.00 [illegible]

מרכז מידע לקורבנות אונס
[illegible] 17.00–21.00.

עזרה ראשונה בנפשות
ער"ן ירושלים — טל' 02-227171
ער"ן תל־אביב — טל' 03-261111
ער"ן חיפה — טל' 04-672222
ער"ן באר־שבע — טל' 057-418111
ער"ן נתניה — טל' 053-35616

סילוק מוקשים
[illegible] — טל' 100.

מד"א
ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101. [illegible]

400 אלף דולאר — מחירו של הארגנטיני ברייילובסקי

● כדורגל

מאת יוסף גלזר

400 אלף דולאר — זהו הסכום שתתבקש מכבי חיפה לשלם לקבוצת המקסיקנית, אמריקה־קלוב, תמורת שחרור של הקשר הארגנטינאי־יהודי, דניאל ברייילובסקי.

החיפנים מקווים להפחית סכום זה ל־350 אלף דולאר ולקזז 250 אלף דולאר שיקבלו תמורת שחרורו של רוני רוזנטל לפ.צ. ברוז' הבלגית, בשורותיה הוא נבחן בימים אלה.

הקבוצה החיפנית סיימה את העונה ברווח כספי של 300 אלף דולאר, כך שיש באפשרותיה להקצות שליש מסכום זה לרכישת הכדורגלן הארגנטיני.

אנטמן יושאל להפועל ת"א תמורת 25 אלף דולאר

קבוצות הכדורגל של הפועל ת"א והפועל חיפה ינסו להגיע לפשרה בעניינו של השוער החיפני גיורא אנטמן עד ה־1 באוגוסט — כך סוכם אתמול בדיון שנערך בלשכת שופט בית־המשפט השלום בחיפה, סוהיל גירה.

המחלוקת היא עתה על גובה הסכום שתשלם הפועל ת"א תמורת השאלתו של אנטמן לעונה אחת.

נראה כי שני הצדדים יתפשרו על סכום של 25 אלף דולאר.

הקרב הגדול בטור־דה־פראנס: האמריקני גרג למונד נקרב צמוד עם האלוף הצרפתי, ברנר הינו. (תצלום: איי.פי.)

פלאטיני זקוק למנוחה

קפטן נבחרת צרפת בכדורגל, מישל פלאטיני, יואלץ לנוח שלושה שבועות בגלל פציעה ברגלו הימנית — מסר ג'יוזפה בוסיו, רופא קבוצת יובנטוס האיטלקית.

פלאטיני יהיה כשיר לפתיחת משחקי הליגה באיטליה ב־14 בספטמבר.

בפתיחות הליגה: ראפיד – אדמירה 4:4

בפתיחת משחקי ליגת הכדורגל באוסטריה, סיימו ראפיד ואדמירה־ואקר בתיקו 4:4, בדרבי הווינאי.

האלופה, אוסטריה וינה, השיגה נצחון־חוץ על ספורטקלוב וינה 3:5.

במיפגש העולות הביסה טירול את ויינה 5:0.

תוצאות נוספות: פאסט לינץ – אייזנשטאדט 1:1; לאסק לינץ – קלאגנפורט 1:0; שטורם גראץ – ג.א.ק גראץ 1:0.

● אופניים

הינו ניצח בקטע ה־20

אלוף הטור־דה־פראנס חמש פעמים, הצרפתי ברנאר הינו, ניצח בקטע ה־20 נגד השעון למרחק 58 קילומטרים, אבל יריבו, האמריקני גרג למונד, מוסיף ללבוש את החולצה הצהובה, כשנותרו לסיום עוד שלושה קטעים.

זמנו של הינו היה — שעה, 15 דקות ו־36 שניות, והוא הקדים ב־25 שניות את למונד וב־2:01 דקות את הספרדי גורוספה.

לאחר נצחונו של הינו, צומצם הפער בינו ללמונד ל־2:18 דקות.

באווירת חרם נפתחו משחקי חבר העמים הבריטי

מתוך 130 מתאגרפים שנרשמו יופיעו רק 56

שר הספורט של קנדה, גלינק, עודד את נציגי משלחת הספורט של ארצו (286 איש), מאחר שהחליט על הופעתם של הספורטאים במשחקי חבר העמים הבריטי שנפתחו אתמול באדינבורו, סקוטלנד.

השר אמר: "אין לערבב ספורט בפוליטיקה. אם נעשה זאת תהיה בושה וכלימה והספורט יהיה קרבן שווא לפוליטיקה".

כעבור כמה שעות הודיעה ברמודה על החרמת המשחקים, וכך עלה מספר המדינות שפרשו ל־32. לעומתה, הודיעה סינגפור על התנגדותה לחרם.

רק 26 מדינות יטלו חלק במשחקים, אבל ביניהן מן הבולטות ביותר, על מגוון ספורטאיהן.

את המשחקים, ה־13 במספר, פתח הדוכס מאדינבורו, בעלה של מלכת בריטניה. בטקס נטלו חלק 9000 איש – ספורטאים, מלווים ומתעמלים צעירים שהפגינו תרגילי־קרקע שונים ונתקבלו בתשואות סוערות על־ידי אלפי צופים.

1500 ספורטאים ישתתפו במשחקים, מתוך 2200 שאמורים היו להופיע.

מתוך 130 מתאגרפים שנרשמו נותרו רק 56.

האלוף האולימפי והשיאן העולמי במשחים מעורבים, הקנדי אלכס באומן, בן ה־22, יליד צ'כוסלובקיה, סובל מכאבים בכתפו, אך ינסה בכל זאת להיאבק על שתי מדליות זהב ב־200 וב־400 מטר במשחים בהם זכה בתואר האולימפי.

הקפיצה במוט תפתח מחר תחרויות היובל

● אתלטיקה

תחרויות הראווה בקפיצה במוט, בהשתתפות שתי הקופצים האמריקנים המצטיינים, סקוט דייויס (5.70) וקורי פרטנינג (5.65), יפתחו במוצאי־שבת ב־7.30 את תחרויות יובל ה־50 לאתלטיקה הישראלית במרכז הספורט בהדר יוסף.

בתחרויות הבין־לאומיות יטלו חלק גם אתלטים מארה"ב, בלגיה, אנגליה, דנמרק וגרמניה.

בין הגברים ייערך מירוץ מרתק ב־100 מ'. את הטון יתן הרץ הבלגי איב הנרי (10.68), כשמתחריו הישראלים יהיו יואב ברוו, אבי ניסנקורן ואיתי אילוז.

הבלגי הנרי מצטיין גם בקפיצה לרוחק (7.51). נוסף לו יופיע הגרמני וינפריד קלפס (7.76). אולם יתייצב הכשרון הישראלי הצעיר, רמי לברן (7.48).

ב־1500 מ' יתמודדו פול ר'ן (3:42.0) וסטיב גורגרד מדנמרק (3:42.78) מול הישראלים רותי מעוז, שלמה אוולאי ודב קרמר.

בין הנשים תופיע בריצת 100 מ' יסמין פייגה מגרמניה, בפעם הרביעית בארץ, ותתחרה עם הישראליות דליה נבות, איריס גלעד ודלית בוניה. ב־100 משוכות תנסה פייקה לנשיך את נבות לשיא איש"י.

מאבק מעניין ייערך בקפיצה לגובה. הבלגית כריסטינה סוטור (1.94) תשתדל לקבוע את המינימום לאליפות אירופה (1.91). בעוד השיאנית הישראלית גבי רוזן (1.79) ודליה נבות יתחרו על השיא הישראלי.

תכנית התחרויות במוצאי־שבת:
7.15 — קפיצה במוט (הזמנה).
7.30 — דיסקוס גברים. 100 משוכות נשים.
7.40 — 110 משוכות גברים.
7.50 — 100 נשים מוקדמות.
8.05 — 100 גברים מוקדמות.
8.20 — 100 מ' ותיקים. רוחק גברים.
8.40 — כדור־ברזל. גובה נשים. 100 נשים גמר.
8.50 — 100 גברים גמר.
9 — 1500 גברים.
9.10 — 1500 נשים.
9.25 — 400 נשים.
9.30 — 400 גברים.
התחרויות ימשכו ביום ראשון.

● כדורסל

הבוקר יוחלט היכן ישחק חיים זלוטיקמן

שופטת בית־המשפט המחוזי בחיפה, בלהה גלאור, תפרסם רק הבוקר את החלטתה באיזה קבוצה ישחק הכדורסלן הבין־לאומי חיים זלוטיקמן בעונה הקרובה.

במשך שלוש שעות גוללו אתמול נציגי הפועל ת"א והפועל חולון, מלווים בסוללת פרקליטים, את טענותיהם.

לפי החוזה, כו הישוותה חולון את תנאי הכדורסלן, שהובטחו לו ע"י הפועל ת"א, ישתכר זלוטיקמן בעונה הקרובה 56 אלף דולאר נטו. שתי הקבוצות נאבקות על הזכות לשלם סכום־ענק זה...

● טניס

נבחרות הטניס של נשות צ'כוסלובקיה וארגנטינה, העפילו לחצי־הגמר בגביע ההתאחדות הבין־לאומית.

במשחקים המתקיימים בפראג, גברה צ'כוסלובקיה המדורגת שנייה, על אוסטרליה 0:3. הלנה סוקובה ניצחה את אליזבת מינטר — 6:4, 6:1, והנה מנדליקובה גברה על וונדי טרנבול, בת ה־33, גם־כן בשלוש מערכות — 6:1, 3:6, 6:1.

ארגנטינה, המדורגת שביעית, ניצחה את אוסטריה 0:3. לאחר שגבריאלה סאבטיני פיגרה 3:2 במערכה השלישית, בנצחון על פטרה הובר — 6:2, 5:7, 6:4. קודם לכן גברה מרסדס פאז על יודית פוליל — 6:4, 6:2.

שני המשחקים האחרים יתקיימו היום.

מאיוט נוצח

הטניסאי האמריקני טים מאיוט, שיצג את ארה"ב בגביע־דייוויס, נגד מקסיקו, נוצח בסיבוב הראשון בלווינגטון, ניו־ג'רסי, על־ידי הניגרי נדוקה אודיזור — 4:6, 2:6.

* ברד גילברט גבר על בוב גרין (שניהם זכו בטורנירים ברמת־השרון בשנים האחרונות) — 6:3, 6:3, והדרום־אפריקני קריסטו ואן רנסבורג גבר בסיבוב השני על פול אנאקון מארה"ב — 6:4, 6:3, 6:3.

* בבאסטאד חולל האיטלקי פאולו קאנה הפתעה, כשגבר בסיבוב הראשון על השבדי הבכיר יוהאקים ניסטרום — 2:6, 6:4, 6:4.

אורוגוואי לאיטלית בחצי מיליון דולאר

חלוץ נבחרת אורוגוואי וקבוצת אינטרנציונל מפורטו־אלגרה הברזילאית, רובן פאז, ישחק בשורות ברשציה האיטלקית, תמורת חצי מיליון דולר.

פאז יחליף את המגן הברזילאי ברנקו, שהיה להצעת הקבוצה שעלתה בתום העונה לליגה הבכירה.

אליפות העולם רחוקה מהאן.בי.איי.

רק שחקנים מעטים שהופיעו בספרד יכולים להיקלט בין מקצועני ארה"ב * הסיבה: חולשה בהגנה * עובדה: שחקן־ננס כמו בוגס שיתק את דראזן פטרוביץ הגדול * נצחון ארה"ב בגמר על ברה"מ (85:87), מוכיח על הפוטנציאל העצום של מולדת הכדורסל

מאת ישראל פז

כמה כדורסלנים שהופיעו באליפות העולם בספרד ראויים לשחק בליגת המקצוענים האמריקנית, האן.בי.איי.? ויכוחים רבים התנהלו, תוך כדי מהלך האליפות, בין אנשי כלי התקשורת. הדעות, כמובן, היו חלוקות. לדעתי, רק בודדים, אם בכלל, מסוגלים ללבוש את מדי קבוצות הליגה המקצוענית.

הויכוח שניטש בקונגרס פיב"א במדריד, לפני פתיחת משחקי אליפות העולם בכדורסל, אם לאפשר לשחקנים המקצוענים להופיע באירועים רשמיים של ההתאחדות הבין־לאומית, היה, לדעתי, במידה רבה צבוע.

בכדורגל נמחקה ההפרדה בין חובבים ומקצוענים בגביע העולמי. הטובים ביותר יכולים ללבוש את המדים הלאומיים של כל מדינה. בכדורסל היו שניסו לחקות גישה זו אבל האינטרסנטיות שלטה לא רק בויכוח אלא גם בהצבעה. העובדה שבריה"מ וגרורותיה היו נגד מובנת. אך תמוהה הגישה האמריקנית, שגם היא היתה נגד...

נאיביות אמריקנית

בארצות־הברית ישנה יריבות קשה בין הכדורסל החובבני, של המכללות, לבין זה המקצועני. ראשי ההתאחדות האמריקנית מסתכלים בעין זועמת על הקבוצות המקצועניות. אין בין שני הסוגים אותו שביל־זהב, שהיה הכרחי כדי לקדם את הכדורסל האמריקני. וכך, כאשר הורמו הידיים באותו קונגרס פיב"א היו נציגי ארה"ב נגד הצעת המזכ"ל, בורה סטנקוביץ'. מקצוענים – טריפה. הם מתפרנסים מכדורסל...

הדבר מעיד על נאיביות אמריקנית. הכדורסל הוא בעצם מקצועני. לדעתי, אין זה חשוב אם בליגת האן.בי.איי. משלמים סכומי־עתק בעוד שבאירופה, למשל, הסכומים קטנים בהרבה. העקרון הוא החשוב. ברגע שמשלמים – אין זה חשוב כמה. לכן קשה לי להבין איך עושה פיב"א עוול כאשר מפרידה בין כדורסלנים.

עד כמה אין ראשי ההתאחדויות רואים את טובת העניין אלא את טובת ארצותיהם ניתן היה לראות בהצבעה בקונגרס במדריד, שהשפה על ערמוניה. גרמניה, למשל, היתה בעד קבלת המקצוענים מהסיבה הפשוטה: כמה משחקניה, שרמפ ובלאב, מופיעים בליגת האן.בי.איי. אילו התקבלה ההחלטה לאפשר למקצוענים לשחק היו השניים, וכן אחרים ממדינות שונות, רשאים גם ללבוש את מדי הנבחרת הלאומית הגרמנית. הדבר היה משנה את מערך הכוחות בכדורסל הבין־לאומי.

גם ישראל היתה נגד. אינני יודע למה. אילו הייתי באיגוד הכדורסל לא הייתי נוקט עמדה נחרצת להחלטה בלתי־צודקת. לכל היותר היתה צריכה ישראל להצטרף למחנה הנמנעים.

הבעיה בהגנה

נחזור לאליפות העולם. העובדה שקבוצת חובבים אמריקנית היא שנטלה את הכתר העולמי מוכיחה שהשחקנים הטובים ביותר אכן נמצאים במולדת־הכדורסל. אותה נבחרת, מורכבת מ"ילדים", בני 18־21, היכתה את אלופות העולם לשעבר, ברית־המועצות ויוגוסלביה.

גישתה של ארצות־הברית מוזרה. האמריקנים אינם מתייחסים לאליפויות הבין־לאומיות הגדולות בראייה המאפיינת את כל שאר המדינות. אפילו לאליפות העולם הם משגרים נבחרות מאולתרות. מאז 1954 לא זכו בכתר העולמי. רק השבוע, במדריד, הצליחו להחזיר את התואר לידיהם. גם הפעם עשו זאת על־ידי נבחרת שהורכבה די במקריות, ושהתקדמה ממשחק למשחק. בכלל, אני סבור שהאמריקנים מנותקים מהגישה הבין־לאומית הכללית, אחרת היו מתייחסים ברצינות רבה יותר לאירועים הבין־לאומיים ולא שולחים את הנבחרת החזקה ביותר שלהם רק למשחקים האולימפיים.

כמה כדורסלנים מהנבחרות שהופיעו באליפות העולם, לא מארה"ב, יכלו להיכלל באן.בי.איי.? להערכתי אפשר לספור אותם על אצבעות כף יד אחת. וגם אלה אינם יכולים להיכלל בין הכבירים בשחקני הליגה המקצוענית. ישנה, כמובן, דעה שונה. אבל אחרי משחק הגמר בו ניצחה ארצות־הברית את ברית־המועצות (85:87) התחזקה דעתי.

ניקח, למשל, את ארבידס סבוניס מברית־המועצות. לא היתה זו אליפות טובה עבורו, אולם הוא יכול בהחלט להיקלט באן.בי.איי. גם אם בראשית צעדיו ירבה לשבת על הספסל. ואין מדובר על אטרקציה, ששחקן סובייטי יהיה בליגה המקצוענית, אלא על שחקן מן השורה. כדורסלן סובייטי אחר שיכול למצוא את מקומו, וגם הוא בקושי, הוא ואלרי טיכוננקו, בן ה־22, שגילה התקדמות רבה.

מרבים לדבר על הצטרפותו של היוגוסלבי דראזן פטרוביץ' לשורות האן.בי.איי. היוגוסלבים טוענים שיאפשרו לו לשחק בליגה זו אחרי המשחקים האולימפיים בסיאול (1988). גם הוא יתקשה להיקלט בליגה זו משום חולשתו בהגנה. עובדה, במשחק בין ארה"ב ליוגוסלביה (60:69) הצליח שחקן ננס, כמו טיירון בוגס, להצר את צעדיו.

על דוכן המנצחים במדריד: במרכז – בוגס (ארה"ב); משמאלו – ולטרס (ברה"מ); מימינו – דליפגיץ' (יוגוסלביה).

משאת חיים

כדורסלנים רבים, מנבחרות שונות, מרבים על האן.בי.איי. כמשאת חיים. אליפות העולם הפליטה את מוגבלותם לגבי השחקנים המקצוענים בארה"ב. אפשר שיוכלו להיות שחקני ספסל, מקומות ה־10–12, כמו הגרמנים שרמפ ובלאב. אף הבולגרי גלושקוב, אבל לא הרבה יותר מזה.

אחת הסיבות היא היסוד של אותם כדורסלנים. בארה"ב צועקים כל הזמן – "דיפנס". כלומר, דגש על ההגנה. במדינות אירופה המוקד הוא בהתקפה, ושחקן לא יכול להיות מושלם אם לא ישולבו בהופעתו שני הגורמים גם יחד. הברזילאי אוסקר, המשחק בקבוצה האיטלקית קאסרטה, הוא ללא ספק שחקן מעולה, אחד הטובים באליפות העולם. היה שני בטבלת מלך הסלים עם 310 נקודות, ושלישי בטבלת הריבאונדים (89). הוא היה גם בין 10 הראשונים ב"אסיסטים" (7). ספק אם בגלל אופי משחקו (האנוכי) היה יכול למצוא מקומו באן.בי.איי. אם היה חושב שיוכל להתקבל לשם היה בוודאי מוותר על קריירה אירופית.

יש רבים הטוענים כי לא כל קבוצות האן.בי.איי. עשויות מקשה אחת. ישנן קבוצות חזקות וישנן קבוצות מדרג שני. המדובר בשחקנים שיופיעו במשך דקות רבות ולא "יקשטו" את הספסל.

אליפות העולם הוכיחה, במיוחד לאחר זכיית הנבחרת המאולתרת של ארה"ב, כי שחקני העולם יתקשו למצוא מקומם בכדורסל מעולם אחר.

חידוש הוועדה לקביעת מאמן זר – רק לשלום בית

ההחלטה לחדש את עבודת הוועדה לקביעת מאמן זר לנבחרת הלאומית בכדורגל נעשתה רק לשם שמירת שלום־בית בהתאחדות לכדורגל — נודע אמש.

למעשה כבולים נציגי הפועל בהתאחדות לכדורגל להחלטת ועדת הספורט של הוועדה המרכזת שקבעה חד־משמעית כי מאמן זר לא יוכל להשתכר יותר מאשר 75 אלף דולאר ברוטו לעונה.

הצעה זו התקבלה בוועדת הספורט בעקבות יוזמה של חיים הבריסלר, לשעבר יו"ר ההתאחדות לכדורגל.

מזכ"ל הפועל, יצחק אופק, לא התערב עד כה בסוגיית המאמן ובכל הנראה גם לא יעשה כן בעתיד הקרוב. אמש אמר אופק: "לא התבקשתי לעשות כן, ולפיכך אין טעם שאתערב מיוזמתי".

ראשי מרכז הפועל ערים לעובדה כי בסכום שמוקצב להעסקת מאמן זר לא ניתן למצוא מאמן ראוי לשמו, ולפיכך קיים גם חשש שהבאת מאמן ברמה גבוהה עשויה להיתקל בגלל בעיות כספיות.

יו"ר ועדת המשנה בהתאחדות לקביעת מאמן זר לנבחרת הלאומית, משה ולדמן, אמר אמש: "כשהחלטנו על מאמן זר, לא נקבעו סכומים. אולם עד כמה שזכור לי בישיבת ועדת הספורט של הוועדה המרכזת כולם תמימי־דעים, שאין לשלם סכום של שש ספרות למאמן זר".

למשה לרר
אתך באבל במות
רותי
רות וישראל פז
מוטי וחביב

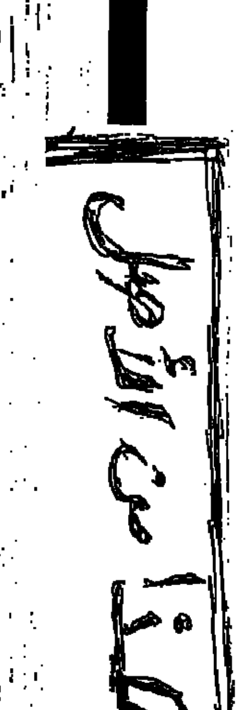

שולץ: עיצומים נגד דרום־אפריקה — רק בתיאום עם בעלי בריתנו

„למעשה — כבר מפעילה ארה"ב שורה של צעדים נגד דרום־אפריקה" ■ קרא לשחרר את מנדלה ■ למדנו לקח שפעולה לא מתואמת פוגעת באינטרסים הכלכליים של ארה"ב

בריסל. — שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ, העלה אמש אפשרות, כי ארצות הברית תנקוט צעדים חדשים נגד דרום אפריקה, אך הדגיש כי כל פעולה מסוג זה תוכל להעשות רק תוך תיאום עם בעלות בריתה של וושינגטון.

שולץ השמיע את דבריו במסיבת עתונאים ששודרה באמצעות לוויין למערב אירופה ולדרום אפריקה.

בדבריו במסיבת העתונאים, הגן שולץ על עמדתו של הנשיא רייגן, המתנגד להטלת „עיצומי עונשין" על ממשלת פרטוריה — עמדה שעוררה תגובות נזעמות בקונגרס האמריקני.

בתשובה לשאלות השיב שולץ, כי למעשה כבר מפעילה ארה"ב היום שורה ארוכה של צעדים נגד דרום אפריקה, יותר מכל אחת מבעלות בריתה באירופה.

כאשר הפנו אליו העתונאים שאלות נוספות, בדבר אפשרות של נקיטת צעדים אמריקנים נוספים נגד פרטוריה, השיב שולץ, כי ארה"ב למדה זה זמן רב שיש צורך ב„פעולה מתואמת" על מנת שלא רק תוותר על יתרונות כלכליים, וכי ויתור זה ינוצל ע"י מתחריה המסחריים.

בחלק אחר של מסיבת העתונאים אמר שולץ, כי ארה"ב ממתינה עתה בעניין רב לתוצאות שליחות השלום בדרום־אפריקה של שר החוץ הבריטי, סר ג'פרי האו.

· שולץ גם חזר והדגיש את נסיונותיו להפגש עם נציגים של „הקונגרס האפריקני הלאומי" (תנועת מחתרת של השחורים בדרום אפריקה) בהוסיפו כי ארה"ב מקיימת מגעים עם חברי הקונגרס הלאומי במרינה. שלישית, מזה זמן מה.

עם זאת גינה את קשריו של הארגון עם מעשי אלימות, בקובעו כי בכל הסכם להשכנת שלום בדרום אפריקה, חייב להיות סעיף בדבר הפסקת לוחמת הגרילה העירונית.

עוד אמר שולץ, כי „השפעה סובייטית ניכרת על עמדתן של תנועות השחורים בדרום אפריקה, מהווה בעייה למדיניותה של ארה"ב כלפי דרום אפריקה".

שולץ חזר וקרא לשיחרורו של מנהיג הקונגרס הלאומי, נלסון, מנדלה. שולץ תאר אותו כאדם נעלה, העשוי להיות דמות מפתח במשא ומתן חוקתי בדרום אפריקה בעתיד.

(עד ע־צ)

הקונגרס מציע סיוע מוגדל לישראל ולמצרים וקיצוץ לאחרות

וושינגטון. — יו"ר ועדת המשנה להקצבות חוץ של ועדת ההקצבות שבקונגרס האמריקני, הציג אמש את הצעת חוק סיוע חוץ לשנת 1987, אשר בו סיוע גדול יותר לישראל ולמצרים לעומת קיצוצים גדולים בסיוע לכל המדינות האחרות.

ציר הקונגרס דייויד אובי, העומד בראש ועדת המשנה לפעולות חוץ של ועדת ההקצבות בקונגרס, יביא את הצעת החוק הזאת לפני ועדת המשנה ומצפים כי היא תאשר אותה היום. הוא אמר, שהקיצוצים בהקצבות למספר מדינות מחייבים על פי החוק לאיזון התקציב של גראם־ראדמן משנת 1986.

לפי הצעת החוק, יוקצבו בסך הכל 10.6 מיליארד דולר לסיוע החוץ בשנה הבאה בהשוואה ל־12.5 מיליארד דולר שביקש הנשיא רייגן ל־1987 ובהשוואה ל־14.5 מיליארד דולר שאישר הקונגרס ב־1986.

יו"ר ועדת המשנה אובי אמר, כי הצעת החוק תשאיר בידי הממשל 971 מיליון דולר להוצאות על־פי שיקול דעתו לשורה ארוכה של תוכניות, לרבות תשלומים למדינות שבהם יש בסיסים אמריקנים, כמו תורכיה והפיליפינים.

מתברר, כי ההקצבה הזאת אינה מספיקה לכיסוי הסכומים שהובטחו. הקונגרס אישר ב־86' לתורכיה בלבד 700 מיליון דולר כסיוע צבאי, לדוגמה.

מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ, שצפה את הקיצוצים הגדולים בהצעת החוק של אובי, מתח ביקורת על הקונגרס והאשים אותו בנסיון לחסל לחלוטין את סיוע החוץ.

הוא אמר, כי סיוע החוץ נחתך לגזרים ו„יכולתנו לעשות משהו קונסטרוקטיבי יורדת לאפס".

אובי, שהציג את הצעת החוק שלו בפני קבוצה קטנה של כתבים הגיב בכעס על הביקורת של שולץ. הוא אמר, כי היו אלה רייגן ואנשי הממשל שלו שדרשו בתוקף את תוכנית איזון התקציב של גראם־ראדמן והם האחראים לנזק שנגרם בגלל חוק זה לתוכניות סיוע החוץ.

הוא אמר, כי בסך הכל הצעת החוק מקצצת 9.7 אחוז בתוכניות סיוע החוץ.

אובי אמר עוד, כי לאחר התייעצויות עם צירי הקונגרס, הוא החליט להעלות את הסיוע לישראל ולמצרים לשנת 1987, לרמה שאושרה ע"י הקונגרס ב־1986.

תיקון גראם־ראדמן, גרם יותר מאוחר לקיצוץ של 4.3 אחוז ברמה זו ל־1986, כך שהחלטת אובי משמעותה החזרת 4.3 אחוז אלה לסיוע בשנת 1987.

פרשת „ווסטלנד"

שרים בקבינט של תאצ'ר הוקעו על־ידי ועדת חקירה

לונדון. — ראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר, שהסתבכה בקשיים במדיניותה כלפי דרום אפריקה, ספגה אמש מכה נוספת, עם פרסום דו"ח ועדת החקירה הפרלמנטרית בפרשת חברת המסוקים „ווסטלנד".

הדו"ח מטהר את תאצ'ר עצמה מאשמה כאילו הטעתה במכוון את הפרלמנט בעניין הדלפת מיסמך ממשלתי בינואר על הצלת מפעל המסוקים הבריטי „ווסטלנד" שנקלע לקשיים כספיים.

אולם הדו"ח מותח ביקורת קשה על 5 אישים בממשלה, ביניהם שרים בקבינט, על התנהגות בלתי־הולמת שהתבטאה בהדלפת המיסמך. הוועדה גם גינתה אי־נקיטת אמצעי משמעת נגד ה־5 וקבעה, כי היתה זו הזנחה „חריגה ביותר".

מאמצי הפוליטיקאים באופוזיציה להשאיר את פרשת „ווסטלנד" בכותרות, לא עלו יפה עד כה אולם עתה מאיימת האופוזיציה למנוע את יציאת הפרלמנט לפגרת הקייץ, אם לא יתקיים לפני כן דיון על מסקנות דו"ח ועדת החקירה.

הויכוח נסב על מיסמך, שהכין סר פטריק מאיו, היועץ המשפטי, למי שהיה שר ההגנה, מייקל הייזלטיין, ובו הוא מאשים אותו בסילופים במאבק לקבל את תוכנית השיקום האירופית לחברת „ווסטלנד", על אף התנגדות הממשלה, שהעדיפה את שיתופה של חברה אמריקנית בעניין זה.

ההדלפה פגעה קשה בהייזלטיין והביאה לכך שאסיפת בעלי המניות של „ווסטלנד" אישרה את הצעת הרכש האמריקנית ב־12 בפברואר.

הפרשה הובילה להתפטרות הייזלטיין וכן להתפטרות שר המסחר והתעשיה ליאון בריטן, אשר הודה במתן אישור להדלפת המכתב שקטעים ממנו נשלחו לסוכנות הידיעות הבריטית המקומית, לאחר התייעצות בין פקידי משרד התעשיה לבין עוזריה של תאצ'ר.

„חשיפת מכתבו של היועץ המשפטי, מאיו, ללא רשותו, היתה התנהגות בלתי־הולמת", קובעת ועדת החקירה הפרלמנטרית שהיתה מורכבת מנציגי כל המפלגות.

„יכול להיות שכל ה־5 חשבו שהיתה להם סמכות לכך, אולם הם לא נהגו כפי שצריך, כאשר הביאו להדלפת המיסמך", קבעה הוועדה.

ה־5 הם: יועץ ראש הממשלה לעתונות ברנרד אינגהאם, מזכיר הממשלה סר רוברט ארמסטרונג, המזכירים הפרטיים צ'רלס פאואל ונייגל ויקס, ודוברת משרד המסחר קולט באו. הוועדה גם מתחה ביקורת על השר בריטן ועל התובע הכללי סר מייקל הייברס, על התפקיד שמילאו בפרשה. הוועדה, כאמור, טיהרה את תאצ'ר ממעורבות אישית.

(רויטר־עתים)

ויכוח קל. — הנסיך וויליאם בן ה־4 ובת אצילים אחרת — לאורה פלווס, בת 6, בחתונת הנסיך אנדרו, שלשום. (צילום: אי.פי.)

מזכיר האו"ם עבר ניתוח לב־פתוח

מרכז האו"ם. — מזכיר האו"ם, פרז דה־קויאר עבר אתמול ניתוח לב פתוח להתקנת מעקף בכלי הדם הלבליים שלו בבית חולים בניו יורק.

מזכיר האו"ם בן 66, אושפז שלשום בביה"ח „הר סיני" ונמסר ע"י דובריו, כי יעבור „בדיקות שגרתיות בקשר למצב הלב שלו".

קויאר חזר לניו יורק בשבוע שעבר, לאחר סיור של שבועיים בחמש מדינות מערב־אירופה, ועמד לצאת ביום שלישי לביקור במספר מדינות באפריקה. ביקור זה נדחה לאחר שהתלונן על עייפות ורופאיו המליצו על בדיקות לב.

(רויטר־עתים)

מובארק דחה הצעה לקבל הלוואה מכווית

לכתב הכלכלי של „אלנור" נודע, כי הנשיא חוסני מובארק סרב לקבל הלוואה בסך 10 מיליון דינאר, מכווית.

המחלקה להשקעות חוץ בממשלת כווית הציעה את הסכום הזה, להשקעה בפרוייקטים במצרים, אולם למצרים נראה היה כי נציג כווית הגיש את ההצעה בדרך שיש בה זלזול וניסיון לתאר את מצרים כמדינה הסובלת ממצוקה כלכלית, שבעטייה היא נזקקת לעזרה. מצרים ראתה בכך השפלת הכבוד המצרי והנשיא סירב לקבל את ההלוואה.

(ע"מ)

ירידה קלה באבטלה באירופה

האבטלה בארצות השוק המשותף ירדה ל־15.5 מיליון ביוני ירידה קלה לעומת 15.7 במאי, לאחר עליה רצופה קודם לכן.

משרד הסטטיסטיקה של השוק המשותף מסר, כי ייתכן שהירידה נובעת משינויים עונתיים. אולם בכל זאת זוהי הירידה הראשונה באבטלה ב־12 מדינות השוק המשותף זה חודשים רבים.

(רויטר־עתים)

נחשף נסיון לתקוף שגרירות ישראל בקהיר

כוויית. – משטרת קהיר גילתה מזימה לתקוף את השגרירות הישראלית.

מקורות בטחוניים בקהיר מסרו ל„אל ראי אל עאם" הכווייתי, כי סיור של המשטרה חיפש חשד בסירת עץ קטנה, ובעת חיפוש שנערך בה הוא גילה בתוכה מרגמה. מפקד הסיור חקר את דייגי האיזור. אם הסירה שייכת לאחד מהם וכולם השיבו בשלילה.

אל מקום הסירה חשו כמה מפקדים ומומחי חבלה ושניים מהם קפצו לסירה. ערכו בה חיפוש ונתקלו במרגמה ובפגזים שלה שהיו חבויים בתוך הסירה. ואשר הם כוסו בחלקים של רשת דיג קרועה ובבגדים ישנים.

נעצרו כמה דייגים באיזור. ואנשי בטחון קשרו בין מציאת המרגמה לבין העובדה שהשגרירות הישראלית נמצאת בשתי הקומות העליונות של בניין הנמצא בקירבת מקום.

קראקסי יקים ממשלה חדשה בשבוע הבא

רומא. המשבר הממשלתי באיטליה הסתיים בכל הנראה וחוגים מדיניים ברומא מצפים במעט בוודאות, שראש הממשלה המיועד בטינו קראקסי יצליח להקים ממשלה בשבוע הבא.

האופטימיות לסיום מהיר של המשבר הנמשך זה 27 ימים גברה לאחר שקראקסי, ראש הממשלה הקודם ומנהיג המפלגה הסוציאליסטית, סיים סיבוב התייעצויות הראשון שלו עם ראשי המפלגות בפרלמנט.

כאשר נשאל ע"י כתבים בהפסקה בשיחות: „מתי נוכל לצאת לחופשה?" השיב קראקסי: „בקרוב, אני מקווה".

מנהיג המפלגה הליברלית רנטו אלטיסימו, חבר הקואליציה הקודמת, אמר: „עלינו על דרך חיובית להתאוששות לקראת הקמת ממשלה של 5 מפלגות ועל מדיניות מוסכמת עד לסיום כהונת הפרלמנט ב־1988".

מנהיג המפלגה הדמו־נוצרית צ'יריאקו דה מיטה אמר לאחר שיחתו עם קראקסי, כי מפלגתו לא תנקוט עמדות נוקשות נגד קראקסי למרות שהסוציאליסטים חסמו את כל נסיונות הדמו־נוצרים, ובעיקר את מאמציו של ג'וליו אנדראוטי, אף הוא מן המנהיגים הוותיקים של המפלגה, למצוא פתרון למשבר.

(רויטר. עתי"ם וע"צ)

התקדמות בצעדים לשיפור יחסי ישראל־יוון

אתונה. „צעדים הננקטים כדי להעלות את הרמה הדיפלומטית של היחסים בין יוון לבין ישראל, מתקדמים בצורה טובה מאוד" — אמר אתמול דובר ממשלת יוון.

הדובר הכחיש כי השוק האירופי המשותף הפעיל לחץ על יוון, אך הוא שאמר שזאת היא עתה כוונתה של אתונה. במידה וינקטו מספר צעדים שיוסכמו עליהם. „הדברים מתקדמים בצורה טובה מאוד", הוא אמר.

בתשובה לשאלה אם הצעדים האחרונים של אתונה ירגיזו את ידידות יוון הערביות, אמר הדובר: „אין לנו כל דאגות כאלה".

(רויטר־עתים־ע"צ)

זכו בפיס־רב־פרס

בהגרלת רב־פרס מצטבר של מפעל הפיס מס. 30/86 שהתקיימה ביום 24/07/86 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך — 160,000.00 ש"ח זכה המספר 596227.

כדור המזל לא עלה בגורל והפרס המצטבר בסך 160,000.00 ש"ח יתחלק בהגרלה הקרובה.

מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 250,000.00 ש"חים (כולל צבירה) (מינימום פרס ראשון 160,000.00 ש"חים).

בסך —. 10,000.00 ש"ח זכה המספר: 898365.

בסך —. 4,000.00 ש"ח זכו המספרים: 538610, 571245.

בסך —. 250.00 ש"ח זכו המספרים: 007871; 050376; 093613; 312686; 184831; 200083; 210380; 235209; 247097; 273598; 276030; 300049; 310660; 325022; 402355; 468166; 528831; 539970; 549291; 616672; 620282; 622546; 729034; 750438; 780002; 783620; 803763; 819635; 831152; 840919; 869034; 897996.

בסך —. 120.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 3525; 8809.

בסך —. 20.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 494; 846.

בסך —. 12.00 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב־: 031; 355; 977.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 8 זכו בסך של 2.40 ש"ח.

בסך —. 4.00 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 020; 075; 140; 194; 199; 300; 307; 352; 364; 365; 369; 374; 387; 469; 496; 499; 548; 561; 588; 597; 671; 752; 832; 872; 936; 946.

בסך —. 2.00 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 05; 07; 12; 15; 27; 31; 34; 35; 37; 47; 53; 56; 57; 58; 63; 64; 67; 75; 82; 84; 89; 92; 95; 96.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים – 24.7.86

	היחידה	בנקנוטים קנייה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קנייה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
דולר אמריקני	1	1.46	1.52	1.4813	1.4997	1.4912
לירה שטרלינג	1	2.17	2.28	2.2108	2.2384	2.2282
מרק גרמני	1	0.68	0.72	0.6961	0.7048	0.7004
פרנק צרפתי	1	0.21	0.22	0.2158	0.2185	0.2171
גילדן הולנדי	1	0.61	0.64	0.6180	0.6257	0.6019
פרנק שווייצרי	1	0.85	0.89	0.8627	0.8735	0.8678
כתר שבדי	1	0.21	0.22	0.2105	0.2131	0.2119
כתר נורווגי	1	0.19	0.20	0.1987	0.2011	0.2000
כתר דני	1	0.18	0.19	0.1853	0.1876	0.1866
מרק פיני	1	0.28	0.30	0.2937	0.2974	0.29
דולר קנדי	1	1.05	1.10	1.0659	1.0791	1.0729
דולר אוסטרלי	1	0.88	0.94	0.9099	0.9212	0.9160
ראנד דר' אפריקני	1	0.35	0.60	0.5903	0.5976	0.5942
פרנק בלגי	10	0.33	0.35	0.3368	0.3410	0.3397
שילינג אוסטרי	10	0.97	1.02	0.9887	1.0010	0.9955
לירה איטלקית	1,000	0.99	1.06	1.0145	1.0271	1.0207
ין יפני	100	0.93	0.97	0.9465	0.9583	0.9551

טלקס

● 40% מהבדואים אינם מבוטחים בקופ"ח

40 אחוז מהבדואים בנגב אינם מבוטחים בביטוח בריאות. כך הוזה אתמול לשר־הבריאות מוטה גור בעת ביקור שערך בעיירות הבדואיות בנגב. עם זאת גם הבלתי מבוטחים יכולים לקבל שירות במרפאות – תמורת תשלום.

עוד נאמר לשר, כי רבים מהבלתי מבוטחים מקבלים שירותי קופת־חולים בהציגם פנקס הסתדרות של קרוב משפחה.

שלי יחימוביץ'

● 3500 עולי רגל ייצאו למכה

3500 מוסלמים מישראל יעלו החל מיום א' לרגל למכה. מסע העליה לרגל יימשך 3 ימים. השבוע התקיימה פגישה בין נציגי ישראל וירדן על גשר אדם. שני הצדדים החליטו את אופן יציאתם של עולי הרגל ואת חזרתם לישראל. כן נקבעו כל הסידורים הארגוניים והבטחוניים.

מספר עולי הרגל השנה גדול באלף לעומת אשתקד. יותר מ־40 אחוז מהם הם נכים וחלקם צעירים מעל גיל 36. בקשותיהם של אנשים מתחת לגיל 36 לעלות לרגל למכה נדחו מטעמי בטחון.

קאסם זייד

● ועדה ממשלתית לפיתוח חופי אילת

על־פי דרישתו של שר־התיירות החליטה ועדת השרים לכלכלה על הקמת ועד בינמשרדית לקביעת מדיניות לאומית לעתידם של חופי אילת. על כך מסרה דבורה דמני, דוברת משרד־התיירות.

שר־התיירות אמר, כי כיום אין מדיניות אשר תקבע את סדר העדיפויות מבחינה לאומית של השימוש בחופים של אילת. המצב כיום הוא, אמר שריר, כי שטחי החופים מצומצמים מאוד והם משמשים בערבוביה כשטחי נמל לחברות קצאא ושטחים ציבוריים אחרים.

בצלאל רובין

● שוב מחלת כלבת בגולן

ברמת הגולן חוששים שוב מכ־לבת לאחר שהתגלו כמה מקרים נשוכים באיזור.

התושבים התבקשו להודיע בכל מקרה של נשיכה מיד ללשכת הבריאות ולאתר את החיה הנושכת כדי למנוע סיבוכים. כן התבקשו התושבים לקשור את בעלי החיים ולדאוג לחיסונם.

יהודה צור

● רכליס – אלוף צה"ל בשחמט

רב־טוראי גדי רכליס מפיקוד הדרום זכה בתואר אלוף צה"ל בשחמט. רכליס בן ה־19, שהוא מבכירי שחמטאי ישראל, צבר 9 נקודות ב־9 משחקים, בהקדימו בשתי נקודות את סמל מארק קוסלאר.

האלוף היוצא של צה"ל בשחמט הוא אלון גרינפלד, ששירת אף הוא בפיקוד הדרום. 88 שחמטאים חיילים השתתפו בתחרות שנערכה בגנה יד לבנים בנתניה.

אבי אמיר

הסתדרות השומר הצעיר

ההנהגה הראשית

הסעות לטיול גליל — בוגרות ח' ראש א' ביום א' 27/7

אוטובוס 1
08:00 נו"ש בכניסה לטכניון
08:15 חיפה — קן צפרירים
08:45 קריית חיים בקן

אוטובוס 2
06:00 יד־אליהו בסופרמרקט
06:30 רמת אביב ליד הסופרמרקט

נקודת התחלה לטיול גליל: עד השעה 10:00 להגיע למצפה מנוף כשניק גורן.

שאלות ובעיות אפשר להפנות לפה"ש צופית בהנהגה הראשית 03-291161.

חזק ואמץ
מזי צופיות

ערביי יפו לשר וייצמן: אנחנו חיים בתוך גטו

מאת ירון אליוסף, כתב „על המשמר"

„זה הזמן שתקום מנהיגות פלשתינאית מעולה שלא תחבה למנהיגי מדינות ערב", אמר אתמול השר עזר וייצמן בפגישה עם ראשי הקהילה הערבית ביפו ונשות נעמת בת"א.

וייצמן אמר, כי הבעיה העיקרית במזה"ת היא הבעיה הפלשתינאית וכי יהיה מוכן לדבר עם כל גוף נבחר שיכיר בהחלטות האו"ם 424 ו־338 ויזנח את דרך הטרור, גם עם ערפאת.

השר וייצמן, שהיה אתמול אורחם של נשות נעמת בת"א ושל אנשי האגודה למען ערביי יפו. סייר בשכונות הערביות של יפו ועמד מקרוב על בעיותיהם של התושבים.

את סיורו פתח השר וייצמן במעונות היום של נעמת. נעמת מפעילה ביפו 3 מעונות יום, שניים לילדים ערבים ואחד בו מתחנכים ילדים יהודים וערבים ביחד. אורה רוזן, מזכירת נעמת בת"א, אמרה, כי מחוסר מעונות ביפו מתקבלים למעונות רק ילדים שהוריהם נתמכי סעד, ואילו ילדים שהוריהם במצב כלכלי טוב יותר אינם זוכים לחינוך בגיל הרך.

השר וייצמן אמר, כי מטרתו הראשונית היא לפתור את בעיות היום־יומיות של האוכלוסיה הערבית, מזה יצמח גם קירוב הלבבות.

פינוי והריסה

ויצמן המשיך בסיורו בחלק הערבי של יפו בחברת אנשי „האגודה למען ערביי יפו". אלה הציגו בפניו את בעיותיהם של ערביי המקום ואמרו, כי תוכנית המתאר העירונית מייעדת את שכונותיהם עג'מי וג'בליה לפינוי והריסה, ואין עדיין דיור חלופי לדיירים. בעיה נוספת היא תוכנית „מרוזן יפו" להפוך את חוף ימה של יפו למרינה ואתר תיירות, ודבר זה יסכן את פרנסתם של דייגי יפו.

במהלך הביקור אמר השר וייצמן: „הייתי בעכו, בלוד וברמלה, ושם מצב האוכלוסיה הערבית גרוע, אך יפו הוא המקום הגרוע ביותר".

בסיום הביקור סעד השר וייצמן ארוחת צהריים במרכז הקהילתי של נעמת ביפו. מזכירת נעמת, אורה רוזן, ומזכיר מועצת הפועלים, תרי קאופמן, קרו בפניו את פעולות נעמת בחינוך הערבי ביפו.

כאסם שאקר, יו"ר האגודה למען ערביי יפו, אמר, כי ערביי יפו חיים בתוך גטו, ההולך ודומה למחנה פליטים. הוא סקר בהרחבה את בעיות ערביי יפו בתחומי הבינוי, השיכון, החינוך, התברואה, עבריינות הנוער, הוואקף המוסלמי, ופרובוקציות של כהנא ואנשיו.

ויצמן השיב, כי יפעל מיד ברשויות המתאימות שיעשו לשיפור מצבם של ערביי יפו. „אני נזהר מלהבטיח. אכנס לנושא ואנסה להשפיע על משרדי הממשלה המתאימים", אמר וייצמן.

שופט מתח ביקורת על קציני משטרה שלא דייקו בעדותם

ביקורת קשה על קצינים במשטרת מרחב העמקים. על כך שלא דייקו במהלך עדותם במשפטם של שני אחים ממגדל העמק, נמתחה בסוף השבוע על־ידי שופט בית־המשפט המחוזי בנצרת, מיכה לינדנשטרוס.

הביקורת נכללה בפסק־הדין שנגזר על דניאל ודוד לוי שנידונו לעונשי מאסר של ארבע וחצי וחמש וחצי שנים, על החזקת סם מסוכן ואיומים.

· ביקורת השופט הופנתה נגד שלושה אנשי משטרה. במקרה אחד העיד מפקד בכיר במשטרת המרחב, כי קיים תיק מיבצע שבו נכללה פקודה כתובה לגבי מעצר הנאשמים. משנתבקש להשיג את המיסמך, חזר בו וטען כי טעה וכי לא היתה פקודה כזו.

במקרה אחר העיד אחד הקצינים, כי קיים תצפית לילית על ביתו של הנאשם דוד לוי וממקום התצפית ניתן היה לראות את חדר השירותים. בית־המשפט בא למקום התצפית ואז הוברר לו, כי לאנשי המשטרה באותו מקום לא ניתן היה לראות את חדר השירותים.

במקרה שלישי נמסרה עדותו של איש משטרה שהשתתף ברו"ח הצבעה שבו הצביע אחד הנאשמים על מקום בו אמור היה להימצא נשק, זה לא נמצא. אך הדבר הושמט מהדו"ח על־ידי אותו איש משטרה.

חרף הביקורת החמורה על אנשי המשטרה, ציין השופט לינדנשטרוס בפסק־דינו, כי נראה לו שטעויות אלה, אף כי בוצעו ע"י חוקרי משטרה בכירים, נעשו בתום לב ולא היה כאן ניסיון „לתפור תיק" על־פי מידותיהם של הנאשמים. עם זאת הדגיש השופט, כי ליקויים אלה חייבו את בית־המשפט לזהירות רבה טרם גזר את דינם של הנאשמים.

(עתי"ם)

דרוזים מבקשים לאסור הפצת הסרט „שתי אצבעות מצידון"

שני נכבדים דרוזיים מכפר סמיע שבגליל העליון פנו אתמול לבית־משפט השלום בתל־אביב וביקשו להוציא צו מניעה זמני שיאסור את הפצתו המסחרית של הסרט „שתי אצבעות מצידון".

הבקשה מופנית נגד משרד־הביטחון, נגד שיש קולר ונגד סרטי „מרתון".

המבקשים טוענים, כי הפצת הסרט „שתי אצבעות מצידון", שלא במסגרת צה"ל, אלא במסגרת מסחרית, תגרום להם עוול שלא ניתן לתיקון וכי הפצת הסרט מפרה את ההסכם שנעשה עימם בשעתו.

טרם הוגשו כתבי־תשובה לבקשות הללו.

המבקשים הם שייך סלמן רבאח וספרי נג'יב. באמצעות עו"ד אבי הורביץ הם מבקשים להוציא צו מניעה שיורה, בין היתר, שהסרט „שתי אצבעות מצידון" לא יופץ באורח מסחרי ע"י שיש קולר וע"י סרטי „מרתון", וכי בית־המשפט יורה שיוקרן רק במסגרת צה"ל. אם יבקשו להפיצו באורח מסחרי — יש להוציא מכל הסרט את כל הצילומים שהמבקשים נוטלים בהם חלק, בתמונה וכקול — תובעים המבקשים.

המבקשים מציינים ש„הם דרוזים נכבדים: שייך סלמן הוא אימאם שהוא כרב לפי הדת היהודית". הם מסבירים, כי מאהבתם את מדינת ישראל הסכימו להופיע בסרט „שתי אצבעות מצידון" כבני משפחתה של ארוסתו הדרוזית של אחד מגיבורי הסרט.

עבור ההשתתפות בסרט לא קיבלו שכר, אך היתנו את השתתפותם בכך שהסרט לא יופץ להקרנה מחוץ למסגרת הצבא.

הם טוענים, כי לפי דתם הם מנועים מלהצטלם והסכימו לעשות זאת כיוון שידעו שהסרט חשוב לצבא וכי איננו בידורי.

„אם ייצא הסרט להקרנה למטרה מסחרית הם יהיו צפויים לסנקציות לפי חוקי הדת הדרוזית; להטלת חרם עליהם ולנידויים מן העדה הדרוזית". הם טוענים.

הבקשה תידון היום בפני סגן נשיא בית־המשפט השלום בתל־אביב, השופט דוד בר־אופיר.

(עתי"ם)

מניות החברות להשקעה ירדו השבוע ב־3.6 אחוזים

מאת אלחנן הורוביץ

ערך השוק של המניות התעשיות ירד אתמול ב־0.18% וירידתן השבועית הגיעה ל־2.44%. הירידה הגדולה ביותר — 3.81% — היתה השבוע במדד השערים של מניות חברות להשקעה. מניות ההסדר עלו אתמול ב־0.47% בממוצע, אבל בסיכום השבוע ירד ערך השוק שלהן ב־0.62%. בניגוד למגמה השוררת בתעשיות עלו אתמול שערי המניות של הבנקים למשכנתאות, ב־3.82% בממוצע. עודף הביקוש למניות ההסדר הגיע אתמול ל־2.7 מיליון ש"ח. בשוק איגרות החוב היה עודף ביקוש של 7.7 מיליון ש"ח. מזה 7.3 מיליון ש"ח

גלגלי הבורסה

בצמודות למדד ו־0.4 בצמודות למטבע.

הציבור הוציא אתמול 1.5 מיליון ש"ח מקרנות נאמנות „סולידריות" והשקיע 0.5 מיליון ש"ח במתמחות במניות.

שער הדולר היציג ירד אתמול ב־0.35% — ל־1.4912 ש"ח. הדולר לנוסעים לחו"ל עלה ל־1.7689 ש"ח. הדולר השחור נחלש ונע בין 1.57 ל־1.58 ש"ח.

בשוק המניות ירדו אתמול 135 שערים, לעומת 110 שעלו. 131 נשארו בלי שינוי. מהם ירדו 25 ב־5% ויותר ו־23 עלו ב־5% ויותר. נרשמו 8 „מוכרים בלבד" ו־2 „קונים בלבד". ב־47 ני"ע היתה הפסקת המסחר.

המחזור בשוק המניות היה קטן והסתכם ב־4.5 מיליון ש"ח. מזה 1.3 מיליון ש"ח במניות ההסדר. המניה הפעילה ביותר היתה של בנק הפועלים ע"ש, שהמחזור בה בלבד עלה ל־483 אלף ש"ח.

במניות ההסדר היו אתמול רק עליות שערים (ב־%): פועלים מב' — 2.0; פועלים ש' — 0.6; פועלים מ' — 0.7; כללי — 0.4; כלל — 0.5; דיסקונט ב' — 0.1; דיסקונט א' — 0.6; מזרחי מ' — 0.4.

תשואותיהן השנתיות נעו בין 12.79% (אי.די.בי בכ') ל־15.97% (אגוד), הפועלים ש' — 10.55%, הפועלים מ' — 13.52%.

במניות התעשיות נרשמו אתמול ירידות שערים עד 10% במניות חברות להשקעה, תנודות עד 10% היו במניות תעשיה, עד 5% במופשי נפט ועד 5% בענפי המסחר האחרים.

בפלילים

מאסר למתנדב מאנגליה שגרם לתאונה קטלנית

מאת ניצה רימון, כתבת „על המשמר"

מתנדב מאנגליה, שנהג בטרקטור בעת שהיה בגילופין וגרם לתאונת דרכים שבה נהרגו שני מתנדבים אחרים, נידון לשלושה חודשי מאסר בפועל, 1500 ש"ח קנס ופסילת רישיון לחמש שנים.

המתנדב, סטיב טרנר בן 31, שהיה במושב יפית בבקעה, נהג בטרקטור ללא רישיון לפני חודשיים בשעה 11 בלילה. כשעל כנפי הטרקטור ישבו ארבעה מתנדבים נוספים. המתנדבים היו במסיבה וסטיב טרנר שתה משקאות חריפים. ליד מעלה אפרים התהפך הטרקטור ושני מתנדבים מאנגליה, ריצ'ארד תסייר וג'ף קולין, נהרגו במקום.

טרנר נאשם ברשלנות שאינה פושעת ושופטת התעבורה אביבה טלמור התחשבה בכך שאין לו הרשעות קודמות והקלה בדינו.

השופטת הסכימה לעכב את ביצוע המאסר כדי לאפשר לנאשם לבקש מהמשטרה להמיר את תקופת המאסר בעבודות חוץ.

נאשם בשוד ניסה לשסע גרונו של שוטר לשעבר

אסון נמנע השבוע בבית־המשפט המחוזי בנצרת, כאשר נאשם בביצוע שוד שהגיע מניתוק משטרתי מוגן, שלף לפתע סכין גילוח, התנפל על שוטר לשעבר ששימש כעד תביעה וניסה לחתוך אותו בפניו ובצווארו.

שוטרים שהיו במקום הצליחו להשתלט עליו ולהוציא מידיו את סכין הגילוח.

הנאשם, שמשפטו מתנהל בפני השופט מיכה לינדנשטראוס, עמד לעבור בעת ההפסקה מאולם הדיונים לאולם אחר. כשלפתע הוציא סכין גילוח והתנפל על העד. תוך כדי כך נחתכה חולצתו. ההתרגשות באולם היתה רבה. אך שוטרי הליווי הצליחו להשתלט עליו.

דוברת משטרת מרחב העמקים מסרה לכתב עתי"ם, כי מונה קצין בודק. עליו הוטל לבדוק כיצד הגיע סכין הגילוח לידי הנאשם שהיה עצור במיתחן משטרתי.

הנאשם, תושב מגדל העמק מואשם בכך, כי לפני שנה נכנס רעול פנים עם אדם נוסף לבית־מינדורים בו שיחקו מספר אנשים קלפים. לטענת התביעה הוא וחברו שדדו את השחקנים ונטלו עימם כמה מאות שקלים.

(עתי"ם)

הוויכוח על תור למונית הסתיים בדקירת סכין

ויכוח על תור לנסיעה במונית הסתיים בדקירתו של אחד הנוסעים ובמעצרו של החשוד בתקיפה חבלנית, אנואר מחמוד פייסל בן 19 מחיפה.

באי־כוח המשטרה טען אתמול בבית־משפט השלום בחיפה, כי התקרית האלימה התרחשה בליל ה־12 ביולי במבואות נמל חיפה, באיזור הבארים ומועדוני הלילה. לדברי החוקר, תקף החשוד, יחד עם אחר, את מאיר דהאן בסכין והלה אושפז בבית־החולים „כרמל" בחיפה.

לטענת המשטרה, פרץ הוויכוח בין החשוד לבין הנדקר על רקע תור לנסיעה מיוחדת במונית.

השופט התורן כאמל חיר ציווה להאריך מעצרו של החשוד ב־4 ימים לחקירה.

(עתי"ם)

חשוד במעשה מגונה בישישה בת 90

מאת שלי יחימוביץ, כתבת „על המשמר"

צעיר בן 22 מאופקים, ככל הנראה מפגר בשכלו, נעצר שלשום בערב בחשד שביצע מעשה מגונה בישישה בת 90 במעון הקשישים „בית הקשיש".

אחת העובדות שעברה ליד חדרה של הקשישה הבחינה בצעיר הרוכן עליה כשהוא ערום בפלג גופו התחתון. העובדת פרצה בצעקות ועובדי המעון הזעיקו את המשטרה שעצרה את הצעיר. בחקירתו הודה הצעיר בביצוע המעשה המגונה.

טקס גילוי המצבה על קברו של חברנו

צבי עצמון ז"ל

ייערך ביום א' 27.7.86 בשעה 3.30 אחה"צ

בית הזורע

למשפחה ולקיבוץ גלאון

משתתפים באבלכם במות

מרים בר־און

קיבוץ בית ניר